

Riksdagens protokoll 1998/99:57

Onsdagen den 17 februari

Kl. 9.00 – 17.06

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 februari.

2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att *torsdagen den 18 februari* skulle kammarens sammanträde genomföras utan middagsuppehåll.

Förste vice talmannen meddelade vidare att *tisdagen den 9 mars* skulle interpellationssvar utgå. Bordläggningsplenium skulle äga rum kl. 14.00.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller från utrustning som används utomhus *KOM (98) 46*

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1998/99:45 till utbildningsutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkanden 1998/99:SoU4 och SoU5

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU5

6 § Beslut om utskottsberäkningen som slutdebatterats den 10 februari

JuU10 Hemlig teleavlyssning, m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU11 Ett nytt offentligt rättssystem

1. utskottet

2. res. (kd)

Votering:

275 för utskottet

37 för res.

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 72 m, 38 v, 16 c, 16 fp, 14 mp

För res.: 36 kd, 1 mp

Frånvarande: 12 s, 10 m, 5 v, 6 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

LU6 Vissa ändringar i marknadsföringslagen, m.m.

Mom. 1 (instansordningen)

1. utskottet

2. res. (m, fp)

Votering:

218 för utskottet

93 för res.

2 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 38 v, 29 kd, 16 c, 2 fp, 15 mp

För res.: 1 s, 73 m, 5 kd, 13 fp, 1 mp

Avstod: 2 kd

Frånvarande: 12 s, 9 m, 5 v, 6 kd, 2 c, 2 fp

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU7 Franchising

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU8 Upphovsrätt till musikaliska verk

Mom. 1 (offentliga framföranden)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. L801 yrk. 1 (m) och mot. L803 yrk.1 (c, fp)

Votering:
258 för utskottet
53 för mot.
2 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 50 m, 38 v, 20 kd, 5 c, 10 fp, 16 mp
För mot.: 23 m, 14 kd, 11 c, 5 fp
Avstod: 1 kd, 1 fp
Frånvarande: 12 s, 9 m, 5 v, 7 kd, 2 c, 1 fp

Mom. 2 (STIM)

1. utskottet
2. res. (kd, m, c, fp)

Votering:
174 för utskottet
139 för res.
1 avstod
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 38 v, 1 fp, 16 mp
För res.: 74 m, 36 kd, 16 c, 13 fp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 12 s, 8 m, 5 v, 6 kd, 2 c, 2 fp
Elver Jonsson (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

LU9 Vissa fastighetsrättsliga frågor, m.m.

Mom. 6 (översyn av fastighetsmäklarlagen)

1. utskottet
2. res. (kd, m)

Votering:
190 för utskottet
125 för res.
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 38 v, 16 c, 16 fp, 1 mp
För res.: 74 m, 36 kd, 15 mp
Frånvarande: 12 s, 8 m, 5 v, 6 kd, 2 c, 1 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Förste vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets betänkanden KU11 och KU20, finansutskottets betänkanden FiU13, FiU14, FiU15 och FiU16, justitieutskottets betänkanden JuU6, JuU7 och JuU8 samt lagutskottets betänkande LU10 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*EU-frågornas
behandling i riksdag
och regering*

7 § EU-frågornas behandling i riksdag och regering

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU11

EU-frågornas behandling i riksdag och regering (förs. 1997/98:RR11)

Anf. 1 PER LAGER (mp):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas Riksdagens revisorers förslag angående Sveriges införlivande av EG-rätten, men också motioner från allmänna motionstiden som handlar om riksdagens behandling av EU-frågorna.

Jag skall inte uppehålla mig vid de delar i betänkandet där Miljöpartiet är överens med majoriteten och där vi avvaktar Riksdagskommitténs behandling av frågorna. Det handlar bl.a. om EU-nämndens och fackutskottets roll i EU-arbetet. I stället tar jag enbart upp de motionsyrkanden som resulterat i reservationerna 1 och 2 i betänkandet, vilka jag härmed yrkar bifall till.

Herr talman! Den första reservationen påpekar att EU-medlemskapet inneburit att det numera finns två rättssystem i Sverige, nämligen EG-rätten och den svenska rätten. Systemen är olika och skiljer sig åt på en rad punkter. Sverige har t.ex. följt principen att lagarna skall vara kortfattade och innehålla en låg detaljeringsgrad medan förarbetena varit mer innehållsrika. Inom EG-rätten däremot finns det sällan över huvud taget några förarbeten kopplade. EG-direktiven är därför detaljerade, vilket medför att den nationella normgivning som föranleds av direktiven ofta blir mer specificerad än sedvanlig svensk normgivning.

I Sverige spelar förarbetena, där syftet bakom lagtexten redovisas, en avgörande roll för rättstillämpningen. Vid genomförandet av EG-rätten kan inte förarbetena utnyttjas på samma sätt som tidigare. Det nationella införlivandet kan endast ske i form av författningstext, och det saknas möjlighet att genomföra delar av direktiven genom uttalanden i de svenska förarbetena.

Det är dessutom inte möjligt att i förarbetena fylla ut EG-rätten, dvs. den svenska lagstiftaren kan inte redogöra för hur EG-rätten skall tolkas. Till detta kommer att EG-domstolen har exklusiv rätt att tolka direktiven.

Eftersom det krävs att EG-rätten införlivas i själva lagtexten och inte i förarbetena, kan de svenska förarbetenas roll komma att förändras även vad gäller sedvanligt nationellt lagstiftningsarbete. Förarbetenas framtida roll blir oklar, och även utskottsbetänkandenas betydelse kan komma att förändras i framtiden. Redan i dag finns en tendens just till att lagtext vinner på förarbetenas bekostnad.

Miljöpartiet anser därför, liksom revisorerna, att regeringen bör utreda EG-rättens och den nya rättskulturens effekter på den svenska nationella rätten. Det är viktigt att förarbetenas framtida funktion och betydelse samt utskottsbetänkandenas roll blir belysta. Det behövs också analyser vad gäller integreringen av de olika rättskulturerna och de framtida effekterna av den förändrade situationen.

Visst kan det vara en uppgift för forskningen att titta på de problem som vi pekar på, vilket majoriteten menar. Men en sådan forskning tar tid, och det minskar inte behovet av en utredning. Snarare bör forskare kopplas just till en sådan utredning. Jag menar att frågorna som ställs är av vital betydelse för den framtida svenska lagstiftningstekniken.

Herr talman! Den andra reservationen påpekar det faktum att kommittéer används i mycket liten utsträckning för att bereda svenska ståndpunkter i EU. Miljöpartiet anser att kommittéer bör användas flitigare i beredningsprocessen inför ställningstagandena i EU. På så sätt kan man få fram grundläggande kunskaper i olika frågor där man behöver utforma en särskild svensk ståndpunkt.

EU-medlemskapet innebär en möjlighet för Sverige att väcka frågor som man vill att kommissionen skall ta upp. Men för att kunna påverka kommissionen att ta ett sådant initiativ krävs som regel ett gediget sakunderlag för Sveriges agerande. Det finns därmed ett nationellt intresse av ett väl fungerande utredningssystem.

Miljöpartiet vill också understryka vikten av att fler bereds tillfälle att komma in i EU:s beslutsprocess så tidigt som möjligt. Ett normalärende i EU brukar ta omkring tre år från det att frågan väcks i kommissionen till dess att beslutet fattas i ministerrådet. En möjlighet vore därför att tillsätta en skuggutredning, en svensk kommitté som arbetar parallellt, vid viktigare frågor. På så sätt skulle man hinna få fram de svenska ståndpunkterna under EU-kommissionens beredningsprocess.

Miljöpartiet vill påpeka att gängse hantering av nya lagförslag i Sverige tidigare har varit att berörda organisationer givits möjlighet att inkomma med remissvar på offentliga utredningar. I och med att EU:s ministerråd tagit över en stor del av den reella lagstiftningen och den lagstiftande makten har möjligheten för intresseorganisationer m.fl. att påverka besluten minskat drastiskt.

Den svenska regeringens hållning borde vara att beslut i EU inte skall fattas utan att de föregåtts av en bättre och bredare demokratisk beslutsprocess än vad som sker i dag. Inför varje beslut av betydelse borde självfallet en remiss till berörda organisationer genomföras. Miljöpartiet ställer sig därmed i stort sett bakom revisorernas förslag.

Majoriteten pekar på gällande riktlinjer för departementen som säger att man skall samråda med och informera intresseorganisationerna inom sitt sakområde genom referensgrupper eller traditionellt remissförfarande. Men sker detta? Nej, sällan! De departement som tillfrågats i Regeringskansliets nyligen genomförda granskning uppgav att de skickar kommissionens grön- och vitböcker på remiss till berörda intresseorganisationer och också att det kan förekomma kontakter med intresseorganisationer inför möten i ministerrådet, men jag menar att detta inte förslår. Det vittnar mer om passivitet och mindre intresse av att verkligen ge intresseorganisationerna möjligheter att påverka i tid. Hela hanteringen av EU-frågorna måste ges större prioritet.

Att få information om förslag när det är för sent att kunna påverka är mer kosmetik än reell demokrati. Skall svenska ståndpunkter bli välgrundade, skall Sverige kunna göra EU mer demokratiskt, mer grönt, mer solidariskt, jämlikt och jämställt måste möjligheterna att påverka besluten förbättras.

Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Det är svårt att identifiera några riktigt stora meningskiljaktigheter inom konstitutionsutskottet med anledning av det här betänkandet. Även om Miljöpartiet har signerat två reservationer, andas ju betänkandet i sin helhet en ganska stor samsyn på de här frågorna.

Det finns flera anledningar till det. En är naturligtvis att revisorernas granskning tar sikte på implementeringen av olika EU-direktiv från den tid som låg före Sveriges medlemskap. Det är alltså så att vi inte har haft möjligheter att påverka dem på samma sätt.

Ett annat skäl är att riksdagen har tillsatt en utredning som skall se över hela frågan om riksdagens förhållande till EU-frågorna och hanteringen av dem. Det gör naturligtvis att motionsyrkandena i det avseendet avslås i det här betänkandet med hänvisning till riksdagsutredningen.

Utskottet har alltså inte funnit anledning att yrka bifall till någon av revisorernas hemställanspunkter med de motiveringar jag nyss nämnde här.

Självfallet är det en väldigt intressant och viktig fråga hur riksdagens förhållande till EU är och vilka möjligheter riksdagen och riksdagens ledamöter har att påverka händelseutvecklingen. En annan viktig sak är naturligtvis intresseorganisationernas möjligheter.

Nu tycker jag kanske inte att det riktiga är att det enbart är så att regeringen skall se till att intresseorganisationerna får möjligheter. Det har man ju faktiskt genom vitböckerna, genom grönböckerna. Det ligger alltså ett ansvar, tycker jag, också på intresseorganisationerna att så tidigt som möjligt försöka ta sig in i och påverka processen.

När det gäller regeringens hantering av EU-frågorna hade konstitutionsutskottet i ett tidigare betänkande redovisat sin granskning av regeringens arbete på det här området. Där konstaterades att det i början av vårt medlemskap hade varit en del brister och att det naturligtvis fortfarande finns brister i olika avseenden men att hela hanteringen har utvecklats på ett väldigt positivt sätt.

I det betänkandet talar ju också konstitutionsutskottet om att man skall fortsätta att följa den här frågan. Från min synpunkt tycker jag att det skulle vara väldigt intressant om KU kunde ta sig resurser och tid att försöka följa ett eller annat ärende från det att man möjligen kan identifiera att det startar i EU-systemet, sedan se hur det kan påverkas eller inte påverkas i olika avseenden och skriva en rapport om det. Jag tror att det skulle vara av stort värde för debatten kring möjligheterna att påverka EU-systemet.

Herr talman! Jag vill med det här yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på de båda reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

Föredrags

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU20
Riksdagens arbetsformer*Riksdagens
arbetsformer*

Anf. 3 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Det här betänkandet är ganska enhälligt. Men den stora enigheten består ju mycket i att motioner – mer eller mindre goda sådana – hänvisas till olika utredningar och framför allt till Riksdagskommittén som alla fäster sina förhoppningar till. Det är tydligt att man tror att den skall kunna lösa många av de problem som kan finnas beträffande bl.a. riksdagens arbetsformer.

Låt mig ändå peka på ett par positiva inslag i betänkandet. Under rubriken "Tid för propositioners avlämnande" har utskottet enats om en skrivning som har att göra med att utskottet vänder sig mot ovanan som regeringen har haft att lämna propositioner under hösten under den allmänna motionsperioden. Det kan sägas vara emot själva tanken bakom den nya budgetordningen då hösten huvudsakligen skall ägnas åt just budgetbehandling, och då utfaller ju också den allmänna motionsperioden.

Här skriver utskottet ganska starkt, får man väl säga, att regeringen bör respektera intentionerna bakom budgetreformen och inte lägga fram propositioner under den allmänna motionstiden om inte synnerliga skäl föreligger. Ett sådant skäl kan vara att en proposition måste behandlas i samband med budgetpropositionen, tillägger man ganska självklart.

Ett annat positivt inslag i betänkandet har att göra med besvarandet av interpellationer. Där har också utskottet enats om en skrivning som innebär att man understryker att det är viktigt att interpellationer besvaras och besvaras i tid. Även om det inte finns en lagstadgad skyldighet, skriver utskottet, för statsråden att besvara interpellationer är det utskottets bestämda uppfattning att ett statsråd endast i undantagsfall och om synnerliga skäl föreligger bör kunna avstå från att besvara en interpellation. Det är bra att vi är eniga om den skrivningen eftersom ju interpellationerna är ett viktigt inslag i riksdagens kontrollmakt.

Det finns en moderat reservation fogad till betänkandet. Den gäller antalet ledamöter i utskotten. Vi menar att det finns vissa olägenheter med att det är ett otillräckligt antal suppleanter i utskotten. Det kan leda till att det är svårt att justera betänkanden i tid, att man måste flytta på justeringstillfällena eller justera utan full besättning i utskottet.

Mot detta har det sagts att det skulle komplicera ärendenas behandling här i kammaren om inte alla partier är företrädde i utskotten. Det kan ligga något i den synpunkten, men vi tycker inte att den kan vara avgörande. Det går att förenkla och förkorta behandlingen av ärendena här i kammaren ändå och på andra sätt. Det går bl.a. genom att man upphör med att begära onödiga voteringar där resultatet redan är klart, dvs. att man begär fler än en votering på ett betänkande.

Det är ju ändå så att utskotten är motorn i riksdagsarbetet, och väl fungerande utskott med god tillgång till suppleanter är viktigt för att utskottsarbetet skall fungera väl. Vi menar alltså, som vi har gjort tidigare också, att man bör hålla sig till 15 ordinarie ledamöter i utskotten,

vilket också är det tal som faktiskt nämns i riksdagens huvudbestämelse.

Låt mig slutligen säga att en stor majoritet i utskottet inte tycker att vi skall lagstifta om tilltalsformer i riksdagens korridorer och inte heller rekommendera tilltal, vilket jag tycker är klokt. Det måste vara någonting för vårt eventuellt goda omdöme att bedöma hur vi tilltalar varandra och även hur vi tilltalar våra väljare, och inte precis en lagstiftningsfråga. Här inne i kammaren råder ju som bekant speciella regler som talman Birgitta Dahl numera just i sin egenskap av talman brukar understryka. I de debatter som förekommer här är det ju inte någon privat diskussion utan ett offentligt samtal som förs genom talmannen, vilket är förklaringen till den lite speciella traditionen med tilltal i tredje person.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen nr 1.

Anf. 4 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Riksdagen är ju den arena där folkstyret tydligast kommer till uttryck. Därför är det väldigt viktigt att riksdagens arbete är så öppet och så effektivt som möjligt. Vi i Folkpartiet anser att det finns mycket goda skäl att se över stora delar av riksdagens sätt att arbeta, inte minst när det gäller budgetprocessen, revisionen och hanteringen av EU-frågor. De här frågorna kommer att bli föremål för en översyn under den kommande tiden. Därför nöjer jag mig med att i det här sammanhanget bara ta upp några få frågor, som syftar till att öka riksdagens inflytande och som också finns återgivna i den motion som Folkpartiet har lämnat med anledning av den här frågan.

Debatten om IB-affären har ju varit en het fråga. Den visar enligt vår mening på behovet av att det i riksdagen i speciella fall skall kunna utses särskilda riksdagskommissioner. De här riksdagskommissionerna bör vara komplement till den granskning som vi i konstitutionsutskottet löpande gör och också avse mer omfattande undersökningar som KU svårigen kan klara inom ramen för den ordinarie granskningen. I varje särskilt fall bör man ta ställning till om de här kommissionerna skall ha möjlighet att ta upp vittnesmål under sanningsförsäkran och också kunna befria personer från gällande tystnadsplikter. Därför har vi i Folkpartiet föreslagit en särskild lag om riksdagskommissioner.

Den allmänna motionstiden efter budgetpropositionens avlämnande är central för riksdagens inflytande. Därför är det mycket olämpligt att regeringen avlämnar andra propositioner under den allmänna motionstiden. Vi riksdagsledamöter har det ju nog snärjigt. Det här skall kunna få ske bara i mycket särskilda fall, och konstitutionsutskottet har därför helt klokt uttalat att Riksdagskommittén i samband med utvärderingen av budgetreformen bör överväga en regeländring på denna punkt.

Interpellationerna är ett av riksdagsledamöternas främsta instrument för att tvinga fram en debatt i aktuella frågor. Det gäller faktiskt också i de fall där statsråd gärna skulle slippa debatten. Det är verkligen inte acceptabelt att ett statsråd skall kunna vägra att svara på inlämnade och godkända interpellationer. Det är bara om synnerliga skäl föreligger som det skall kunna accepteras, som ett undantag. Det är väldigt bra att ett enigt utskott mycket klart har uttryckt att regeringen måste beakta det här. Man måste respektera ledamöternas rätt att ställa interpellationer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3, som innebär att riksdagen skall kunna tillsätta särskilda riksdagskommissioner.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Anf. 5 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Inte heller i det här betänkandet återspeglas några större motsättningar, och jag tycker att det är väldigt tillfredsställande. Det är bra bl.a. rent allmänt demokratiskt att vi kan samsas i olika frågor. När det gäller demokratins spelregler och riksdagens arbetsformer är det naturligtvis angeläget att ha så breda majoriteter som möjligt bakom de beslut som är aktuella.

Motionsyrkandena har i några fall gått betydligt längre, med krav på preciserade tider och regler för propositionsavlämnande, t.ex. direkt förbud mot propositionsavlämnande under allmänna motionstiden, men när vi har diskuterat igenom det här i konstitutionsutskottet har vi fastnat för de ståndpunktstaganden som framgår av betänkandet.

När det gäller avlämnande av motioner i anslutning till andra propositioner än budgetpropositionen under allmänna motionstiden pekar vi på den möjlighet som redan nu finns i riksdagsordningen att för sådana propositioner förlänga motionstiden, så att det skapas ett större utrymme för riksdagens ledamöter att väcka sådana motioner.

Jag tror att det också finns anledning att understryka att regeringen noga skall överväga om det är nödvändigt att lägga fram propositioner just under allmänna motionstiden. Ibland är det nödvändigt därför att det hänger samman med hanteringen av budgetfrågor, men studier av antalet motioner som väckts under allmänna motionstiden visar – alldeles oberoende av vilken politisk inriktning regeringen har haft – att det väckts för många motioner som egentligen inte har något samband med budgetpropositionen. Det finns möjligheter att ändra på detta. Dessutom uppmanar vi nu Riksdagskommittén att överväga den här frågan.

När det gäller interpellationerna har utskottet också samlats kring uttalanden där man lägger vikt vid att interpellationerna besvaras. Det är naturligtvis väldigt angeläget. Jag har här bara anledning att peka på att det inte är något stort antal interpellationer som inte besvaras, utan det handlar ett år om 3 %, ett annat år om 8,4 % och ytterligare ett år om 2,9 %.

Det kan finnas flera skäl till att interpellationer inte besvaras. Ibland kan statsråd och interpellant inte finna en gemensam dag för debatten om interpellationen, så att den av den anledningen faller. Men jag vill gärna liksom också tidigare talare gjort understryka att det naturligtvis är väldigt angeläget att i görligaste mån alla interpellationer besvaras, eftersom det ingår som en väsentlig del i riksdagens möjligheter att kontrollera och påverka regeringen.

När det gäller antalet ledamöter i utskotten vill jag, herr talman, säga att det inte skett någon ändring av huvudinriktningen att det skall vara 15 ledamöter. Av olika praktisk-demokratiska skäl har åtminstone riksdagsmajoriteten funnit anledning att något öka antalet ledamöter. Vi som var med på den tiden då Vänsterpartiet inte av egen kraft genom de proportionella valen fick ledamöter i utskotten kan erinra oss att det då inte var alldeles enkelt att hantera yrkanden och framställningar här i kammaren. Jag tror att riksdagen bl.a. ur demokratisk synpunkt inte har anledning att säga att det absolut inte får vara fler än 15 ledamöter i utskotten.

*Riksdagens
arbetsformer*

Jag tror att den ventil som finns att något öka antalet ledamöter är värdefull.

Helena Bargholtz yrkar på ett särskilt kommissionsinstitut i riksdagen. Det framgår av betänkandet att detta inte är en ny fråga, utan den har diskuterats tidigare. Konstitutionsutskottets ståndpunkt är att det är en så stor fråga och ett så stort ingrepp i författningssystemet att ett ståndpunktstagande i den frågan bör föregås av en ordentlig utredning i ett sammanhang där man ser över olika författningsfrågor.

Till sist, herr talman, vill jag något beröra du-reformen. Jag syftar inte i första hand på motionsförslaget och på det som anförs i betänkandet utan på hur vi tilltalar varandra här i kammaren. Jag tycker att det är angeläget att understryka att arbetet i riksdagens kammare skall vara upplagt på ett sådant sätt att det väcker respekt och förståelse från allmänhetens sida. Vi bör tilltala andra ledamöter genom talmannen och använda för- och efternamn. Jag tror att det skulle stärka respekten för riksdagens arbete.

Enligt min mening är det en missuppfattning att folk skulle känna större respekt och förståelse för riksdagsarbetet, om vi från talarstolen tilltalar varandra med du och söker skapa ett slags allmän kamratlighet. Jag tror att det är tvärtom. Folk förväntar sig att riksdagens arbete sker under hövliga former och framför allt att vi håller på att ledamöterna tilltalas via talmannen. Dessutom skulle det leda till att man slipper sitta och ändra i riksdagsprotokollet från du-tilltal till angivande av namn. Det är en bättre tingens ordning. Jag vill understryka att det är angeläget att vi som ledamöter håller fast vid den ordningen, som inte enbart är hävdvunnen utan även korrekt och riktig, att tilltal sker i tredje person via talmannen.

Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 6 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Beträffande det sista om tilltal i kammaren håller jag helt med Göran Magnusson, och jag sade också något liknande i mitt anförande. Jag tror att en falsk eller möjligen äkta kamratlig stämning mellan ledamöterna kan komma fram på ett bättre sätt än genom att man exempelvis duar varandra. Detta skulle nog snarast verka utestängande för åhörarna.

Dock begärde jag nu huvudsakligen ordet för att ställa en kort fråga till Göran Magnusson, och det gäller antalet ledamöter i utskotten.

Jag lade märke till att Göran Magnusson mycket försiktigt talade om att något öka antalet ledamöter. Skall jag tolka det så att Göran Magnusson anser att vi inte gärna kan ha ännu större utskott än vad vi har i dag? Eller menar Göran Magnusson att vi exempelvis under andra förutsättningar och för att undvika vissa praktiska obehag i kammaren skulle kunna ha t.ex. 19 eller 21 ledamöter i utskotten? Skulle det inte bli väldigt ohanterligt?

Anf. 7 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har den uppfattningen att med hänsyn till antalet ledamöter i riksdagen som helhet är 15 ett bra tal. Samtidigt finns det ju goda skäl för att i möjligaste mån se till att samtliga partier kan bli repre-

senterade i utskotten, därför att det stöter på mycket större praktiska problem i kammararbetet och i riksdagsarbetet att ha något eller några partier utanför utskotten än vad tillgången på suppleanter, om jag får uttrycka det på det sättet, är som problem i utskotten, även om det ibland också är ett bekymmer. Man kanske möjligen får tillåta sig att säga att eftersom de flesta av oss fightas ganska hårt för att få komma till riksdagen så är det väl bra att vi fightas hårt för att få sitta också i utskotten. Då skulle man möjligen något underlätta suppleantproblematiken.

Men i huvudfrågan ser inte jag att man utan vidare skall gå upp till 19 eller 21 ledamöter, utan jag tycker att det här är en rimlig avvägning och att basen skall vara 15. Men självklart har det här att göra med regeringsunderlag och en hel del olika frågor, och det är där jag tycker att man skall ha utrymme för att göra en viss bedömning i det här sammanhanget.

Anf. 8 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag vill först säga att när det gäller antalet ledamöter delar jag Göran Magnussons uppfattning om att det är bra att kunna tillämpa systemet flexibelt, och jag drar en parallell med hur man gör ute i kommunerna, där man ofta, framför allt i kommunstyrelsen, har med också mindre partier som kanske inte av egen kraft kan komma in i kommunstyrelsen, just för att underlätta beredningen och hanteringen av ärendena. Det har visat sig väldigt klokt i kommunerna, och jag är övertygad om att det är en klok modell även här i riksdagen.

Men anledningen till att jag begärde replik var att jag ville ta upp frågan om särskilda riksdagskommissioner, vilket ju är en fråga som vi från Folkpartiet har drivit väldigt intensivt. Just därför att den här frågan har stötts och blötts länge, som Göran Magnusson framhöll, och därför att man har diskuterat det här ingående, så vore det väl tid att nu komma till skott och fatta beslut om möjligheten att ha sådana här särskilda kommissioner. Jag känner ju som ledamot i konstitutionsutskottet att vi har ont om tid. Jag tror inte att vi kommer att känna att vi riktigt klarar av alla stora granskningar. Därför ser jag och vi i Folkpartiet det som ett väldigt stort värde med sådana här riksdagskommissioner. Så varför inte låta oss försöka nu med det här i alla fall?

Anf. 9 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Man måste väldigt noga överväga ett kommissionsinstitut hanterat av riksdagen med de befogenheter som Helena Bargholtz antydde i ett tidigare anförande. Det konstitutionsutskottet kan granska är ju regeringens hantering. Ett sådant här kommissionsinstitut, om jag har förstått det rätt, skulle ju ha en mycket mera långtgående granskningsuppgift och alltså kunna granska även myndigheter, händelseförlopp och ageranden i olika sammanhang. Jag har den grundinställningen att det kommissionsinstitutet inte behövs.

Jag tror att det här delvis är sprunget ur den fleråriga debatten om en granskningskommission beträffande IB-affären, och den frågan får ju i sig sin lösning, men det är ju inte alldeles enkelt att på formella grunder inrätta den kommissionen. Jag förmodar att konstitutionsutskottet så småningom kommer att konfronteras med den särskilda lagstiftning som behövs för att klara kommissionsfrågan.

När det sedan gäller resursfrågan, dvs. hur mycket konstitutionsutskottet kan granska: Om det finns resurser till ett särskilt kommissionsinstitut så finns det naturligtvis resurser också till mer insatser direkt från konstitutionsutskottet. Men jag skall också understryka igen att granskningsuppgifterna ju är olika, så det är inte alldeles utbytbar. Men skall man tänka sig något i den här riktningen måste det enligt min mening föregås av mycket noggranna överväganden i samband med att man gör en bredare författningsreform.

Anf. 10 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Min fråga var direkt till Göran Magnusson om Göran Magnusson över huvud taget vill ha sådana här riksdagskommissioner, och jag tolkar detta som att Göran Magnusson egentligen inte tycker att det behövs. Men Göran Magnusson uttrycker det lite kringelkrokt och talar om den kommande författningsutredningen och vad den kan ge. Då konstaterar jag att från Socialdemokraternas sida finns det inget reellt intresse för sådana här riksdagskommissioner.

Anf. 11 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har för egen del den uppfattningen att de system vi har för granskning är tillräckliga. Jag tycker alltså inte att det behövs ett riksdagens kommissionsinstitut. Exakt vilken uppfattning partiet har i den här frågan har jag faktiskt inte kontrollerat, och jag är inte säker på att det ens finns något deciderat uttalande i saken.

Jag har heller inte sagt att den här frågan bör utredas i samband med den kommande författningsutredningen, utan i ett sammanhang då man bredare utreder författningen kan man möjligen också ta upp den här frågan. Men vad som kommer att inrymmas i en författningsutredning, den som statsrådet Lejon har talat om, skall ju bli föremål för överläggningar, bl.a. mellan partiledarna, och jag ser inte den här kommissionsfrågan som någon särskilt prioriterad fråga i ett sammanhang då man skall se över enligt min mening vissa angelägna författningsfrågor.

Anf. 12 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Med anledning av behandlingen av motion K247, där vi från Folkpartiet föreslår att man skall ändra namn på miljö- och jordbruksutskottet till miljöutskottet, frågar jag mig: Är det bara Folkpartiet som numera tar miljöfrågorna på allvar?

Enligt den nu gällande ordningen skall miljöfrågorna behandlas där de hör hemma, dvs. i varje utskott. Utöver det har vi benämnt ett utskott miljö- och jordbruksutskottet. Herr talman, jag frågar mig: Varför benämner vi inte bostadsutskottet miljö- och bostadsutskottet? Varför heter inte näringsutskottet miljö- och näringsutskottet osv.?

Svaret torde vara att utöver att alla utskott måste ta miljöhänsyn i sitt arbete så behöver vi behandla miljöfrågorna sammanhållet. De är så många och de är så stora att vi måste behandla dem sammanhållet i ett utskott. Och då frågar jag mig återigen: Varför kopplar vi samman miljöfrågorna med vissa av näringarna hårdare än med andra?

Låt oss nu ge miljöfrågorna den tyngd som man i ord har gett dem i regeringsdeklarationen, i budgetpropositionen, i pågående arbete med mål i miljöpolitiken och i ett flertal andra sammanhang. Men det här är

ord. Låt oss nu i verkligheten, i det politiska arbetet, ge miljöfrågorna den tyngd som vi i mycken text har sagt att de skall ha.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det inte bara är Folkpartiet som har ett intresse i miljöfrågorna. Jag vill också konstatera att om det vore så enkelt att miljöfrågorna skulle lösas beroende på vad vi kallar de olika utskotten, då skulle det vara mycket lätt att klara ut det här. Däremot har jag den uppfattningen, precis som utskottet har sagt, att de namn som utskotten nu har finns det egentligen ingen anledning att nu ändra på.

Anf. 14 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Det här är inte bara en namnfråga. Det faktum att vi behandlar miljöfrågorna kopplat till jordbruksfrågorna, skogsfrågorna, frågor om jakt, fiske osv. gör att vi inte kan ge miljöfrågorna den tyngd som man i ett stort antal sammanhang har sagt att de skall ha. Det är inte bara en namnfråga, utan det handlar om på vilket sätt vi skall arbeta med miljöfrågorna.

Herr talman! Folkpartiets uppfattning är att miljöfrågorna måste få större tyngd än vad de för närvarande har. Tyngden finns endast i orden, inte i verkligheten.

Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Låt mig först säga att det gläder mig att höra partier stå här och kämpa för att föra fram det bästa från Miljöpartiet. Jag hoppas att ni fortsätter med det men att det också syns i politisk handling, inte bara i demonstrationer om namn.

Jag delar inte alls Harald Nordlunds uppfattning att miljöfrågorna skall särskiljas från jordbruksfrågorna och inte heller det som Folkpartiet brukar driva i kommunerna, nämligen att man skall lägga ned miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Naturligtvis skall miljöfrågorna integreras med alla andra frågor på precis samma sätt som ekonomiska frågor. Det heter inte finans- och näringsutskottet, finans- och socialutskottet osv., fast de naturligtvis hanterar pengar. På samma sätt skall det vara så självklart att man hanterar miljöfrågorna att det inte i varje utskottsnamn behöver stå också miljö. Men miljöfrågorna behöver ett eget utskott, därför att det finns frågor som är speciella och som behöver lyftas fram och där det behövs speciell kompetens, precis på samma sätt som i kommunerna.

Vad som sker när man gör som Folkpartiet föreslår, nämligen att man smetar ut miljöfrågorna överallt utan att ha ett särskilt hem för miljöfrågorna, är att de försvinner. Det finns en mängd kommuner där vi har sett denna utveckling. Man har lagt ned miljö- och hälsoskyddsnämnderna och sagt att nu skall miljön in i alla frågor. Vad händer? Jo, de försvinner.

Det behövs ett speciellt utskott, på samma sätt som det behövs en speciell nämnd i kommunerna, som driver på de andra att också engagera sig i miljöfrågorna. Trafikutskottet hanterar alldeles naturligt de frågor som handlar om tillväxtgaser. Men att ta bort jordbruksfrågorna från

nuvarande utskott och föra över dem till näringsutskottet innebär att de miljöfrågor som finns på jordbruksområdet försvinner.

Från Miljöpartiets sida vill vi naturligtvis stärka miljöfrågorna i riksdagen, men det är bra att utskottet nu heter miljö- och jordbruksutskottet. Jag förutsätter att vi politiker ser till att stärka miljöfrågorna. Det handlar mycket mer om engagemang och insikt än om ett namn.

Jag skall egentligen inte tala om detta, utan jag skall tala om en motion som jag har väckt. Av alla motioner som jag har väckt är det nog denna som flest människor har kommenterat. Det handlar om en motion om du-reformen. Jag skrev den därför att jag personligen börjar bli rätt irriterad på att bli tilltalad med ni. Jag tar det som ett stötande sätt att tilltala mig.

Jag är tillräckligt gammal för att ha varit med på den tiden när du-reformen slog igenom. Bror Rexed införde du för dåvarande Medicinalstyrelsen, och detta spred sig snabbt i samhället. Många ansåg att det var väldigt skönt att slippa dessa omskrivningar.

Dagens Nyheter har gjort en undersökning – Dagens Nyheter har nämligen tagit upp detta under de senaste månaderna – där man har frågat äldre vilken reform som de har ansett vara den viktigaste under livstiden. Och, hör och häpna, många svarar just du-reformen. Man slapp stå med mössan i hand.

Det blev lättare att tala med människor. Vi fick bort det konstlade avståndet. Världigheten satt inte längre i ett ord utan i möten mellan människa och människa. Det gjorde att det blev lättare att tala, kommunicera och förstå varandra. Vi slapp det som tidigare var kännetecknande för klassamhället.

Man kan naturligtvis säga att det är en bagatell att vi nu är på väg tillbaka till ni. Men man kan också se det som ett tecken i tiden, och som ett tecken i tiden oroar det mig. För mig symboliserar niandet ett nytt klassamhälle. Det finns somliga som strävar efter ett avstånd mellan människor. Jag tycker att vi skall vara observanta på detta.

Sverige kan sägas ha varit en föregångare när det har gällt möjligheten att tala med varandra. Vi har satt människan i centrum, inte människans börd och klass utan människors lika värde och människors kvaliteter.

Tyvärr är detta något som även smyger sig på oss här i riksdagen. Jag blir lite förvånad när jag här hör ledamöter mena att riksdagens världighet består i hur vi tilltalar varandra. Jag tycker inte att det är så. Jag tycker att det är ett fossilt sätt att se på världighet.

Men min motion handlar egentligen inte om hur vi tilltalar varandra i kammaren utan snarare om hur vi tilltalas när vi ringer till växeln, hur vi tilltalas av personal och hur vi tilltalar varandra.

Jag önskar att vi här i riksdagen föregår med gott exempel men att vi också tar upp frågan som någonting som vi faktiskt skall jobba lite grann med. Vi skall se till att vi går före i riksdagen och att vi här bestämmer oss för att du-reformen skall bibehållas, att vi i det här huset tilltalar människor med du utåt i samhället. Vi skall visa att vi sätter människor på samma nivå och säga att det är kvaliteten och människors lika värde som är viktigast.

Detta är ett sätt för mig att uppmärksamma riksdagen på det som händer, nämligen att det har uppmärksammats också i medierna att vi nu börjar nia varandra alltmer.

Frågan har inte föranlett någon reservation i betänkandet från Miljöpartiets sida, utan vi vill snarare lyfta fram frågan. Jag har förstått av många som har kommenterat min motion att det är fler än jag som upplever detta med ni som stötande och som ett tecken i tiden. Vi kan se att det inte bara är denna förändring som sker mellan människor, utan löneskillnaderna blir också allt större. Vi talar om vissa förmåner för direktörer osv.

Det finns alltså flera tecken i tiden som visar att vi håller på att skapa en ny typ av klassamhälle. Jag önskar att vi blir många som jobbar emot detta och att den du-reform som Bror Rexed så föredömligt införde får oss att en gång till fundera över hur vi hanterar varandra, att vi tar upp detta när vi möter niandet och personligt engagerar oss för att bibehålla duandet. Så småningom kanske vi också kan komma så långt att vi inte måste, framför allt i interpellationsdebatter, tilltala varandra i tredje person via en talman. Jag tycker att det skulle kunna finnas enklare former i riksdagen.

I övrigt vill jag från Miljöpartiets sida yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 16 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall har nyss argumenterat för Folkpartimotionen, som föreslår att man skall ändra namnet på miljö- och jordbruksutskottet till miljöutskottet. Gudrun Lindvall har ju själv varit med om beslutet att miljöfrågorna skall behandlas integrerat i alla utskott. Det är vad som gäller i dag.

Mot den bakgrunden frågar jag mig varför man inte kallar näringsutskottet för miljö- och näringsutskottet och bostadsutskottet för miljö- och bostadsutskottet utan har ett utskott som heter miljö- och jordbruksutskottet. Gudrun Lindvall och jag är ju överens om att miljöfrågorna måste ha ett särskilt utskott. Orden föll nästan ordagrant så. Det är alltså en argumentering för vår motion. Ändå landar Gudrun Lindvall i slutsatsen att vi inte skall göra några förändringar.

Miljöfrågorna förtjänar att lyftas upp ännu mer och alltså få ett eget utskott.

Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! När jag läser Folkpartiets reservation uppfattar jag inte att det i första hand handlar om att det skall vara ett eget utskott, utan det handlar om att bryta ut jordbruks-, skogs- och fiskefrågorna för att överföra dem till näringsutskottet. Det menar jag vore mycket olyckligt.

Jag vet att det finns många som skulle se att man skilde ut hanteringen av jordbruksfrågorna från miljöfrågorna, därför att man anser att jordbruk inte handlar om miljö. Men från Miljöpartiets sida anser vi att jordbruksfrågorna – även jakt-, fiske- och skogsfrågorna – är frågor som tangerar miljöfrågorna mycket. Vi kan se att jordbruket fortfarande är en verksamhet som påverkar miljön i allra högsta grad, och det gäller även skogsbruket. När det gäller jakt är det definitivt en fråga om biologisk mångfald. Vi menar att dessa frågor skall ligga i samma utskott.

Vi anser att det finns klara skäl att bibehålla de ämnesområden som nu finns i miljö- och jordbruksutskottet. Men vi skulle inte ha något emot att utskottet hette bara miljöutskottet men att man ändå hade kvar dessa frågor, om det skulle vara det som det handlar om.

Naturligtvis skall alla utskott hantera frågor om ekonomi t.ex. Därmed anser jag inte att alla utskott skall ha prefixet finans. Jag tycker inte att det skall heta finans-, miljö- och trafikutskottet, finans-, miljö- och bostadsutskottet, finans-, miljö- och socialutskottet osv.

Det är så självklart för oss alla som jobbar här att alla utskott hanterar sin egen budget och därmed också sina egna pengar utan att det syns i namnet. Jag tror att Harald Nordlund efter en lite längre tid i riksdagen kommer att upptäcka att många miljöfrågor naturligtvis kommer upp i de utskott där de hör hemma. Frågor om koldioxidutsläpp osv. kommer upp i trafikutskottet. Det är självklart utan att det måste stå miljö framför namnet trafikutskottet.

Det er reservation handlar om är att jordbruks-, skogs- och fiskefrågor skall tas bort från det utskott där de nu hör hemma. Den uppfattningen delar inte jag.

Anf. 18 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att vi i sak tycks vara väldigt överens, Gudrun Lindvall. Miljöfrågorna behöver ett eget utskott. Konsekvensen av att man lyfter bort frågorna från detta utskott blir ju att miljöfrågorna blir ensamma i utskottet. Låt oss hitta en lösning.

Skulle man finna att jordbruksfrågorna och skogsfrågorna är för stora och för många för att kunna platsa i nuvarande näringsutskottet får vi titta i särskild ordning på detta. Men huvudfrågan i denna motion är att få en renodling av miljöfrågorna i utskottet. Låt vara att alla utskott dessutom självklart skall ta miljöhänsyn och också ägna sig åt miljöfrågor.

Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag har suttit i jordbruksutskottet under fyra år. Jag kan konstatera att miljöfrågorna har den tyngd som regeringen önskar men också får tyngd av att det skrivs motioner i miljöfrågor. Jag hoppas att Folkpartiet blir mer aktivt på den punkten.

Vi kan se att antalet miljöfrågor som har hanterats i det tidigare jordbruksutskottet har stått och fallit med om det har funnits miljöpartister i riksdagen. Det finns undersökningar om detta som visar att det blev betydligt mer diskussion om miljön när Miljöpartiet fanns i riksdagen 1988–1991, och miljöfrågorna kom tillbaka till riksdagen när vi kom tillbaka till riksdagen år 1994.

Om Harald Nordlund tillsammans med mig kan se till att vi får rejäla diskussioner om miljön genom att väcka bra miljömotioner finns det utrymme i det som nu är miljö- och jordbruksutskottet för att både ha kvar jordbruks-, skogs-, jakt-, och fiskefrågor och ändå ha en mycket aktiv del i miljöpolitiken. Men det krävs engagemang från partierna.

Det finns också andra sätt att driva miljöpolitik på som jag hoppas att Harald Nordlund kommer att göra, nämligen att ställa interpellationer till miljöministern och få upp frågor på bordet. Utskottet är ett sätt att driva miljöpolitik i riksdagen, men naturligtvis finns det andra sätt. Jag ser inte

att det finns så ont om tid i utskottet att vi där inte kan driva den miljöpolitik som skulle behövas.

Jag skulle naturligtvis önska att vi hade en betydligt aktivare miljöminister som hade kommit med några propositioner under tiden så att vi hade haft anledning att diskutera fler frågor i miljö- och jordbruksutskottet. Den frågan är knappast någonting som vi från utskottets sida kan lösa, utan där får vi agera på andra sätt. Man jag delar inte uppfattningen att jordbruks-, skogs-, och fiskefrågor hör hemma i näringsutskottet. Jag tycker att det är bra att de ligger kvar i miljö- och jordbruksutskottet.

När det gäller jordbruksfrågorna kan vi se att antalet jordbruksfrågor i riksdagen har minskat i och med EU-inträdet eftersom den gemensamma jordbrukspolitikerna är som den är. Men det som vi diskuterar är bl.a. miljöstöden, och de hör definitivt hemma i miljö- och jordbruksutskottet.

Anf. 20 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle aldrig drömma om att kalla Gudrun Lindvall för ni när vi träffas och pratar på tu man hand. Jag tillhör också den generation som tycker att det var väldigt skönt när man införde du-reformen. Umgänget blev betydligt lättare också därför att man passade på att kasta bort en massa titlar.

Jag har aldrig någonsin blivit tilltalad av någon här i riksdagen med ni. Det vill jag gärna säga. Men jag kan inte garantera att inte mina ungdomar skulle säga ni till Gudrun Lindvall, eftersom de säger ni till personer av en äldre generation. Det är inte alls som Gudrun Lindvall tydligen har uppfattat det att det är fråga om klasskillnader. Det är fråga om generationsskillnader.

De yngre har funnit att de av skäl som man kanske måste respektera tycker att det är lättare att tala med främmande äldre – för det är många gånger vad det handlar om – genom att använda ni. Vi kan naturligtvis fortsätta att säga du till dem. Så småningom hoppas man att de blir äldre och också använder du-reformen.

Jag kan inte riktigt se att den här frågan platsar i riksdagen. Men jag vill samtidigt passa på att säga att jag tycker att det är helt korrekt så som vi gör här i riksdagen att vi talar om varandra med för och efternamn. Det ger också åhörare en känsla för vad vi heter, våra hela namn.

Jag vill inte att vi har den ordning som jag vet numera finns i vissa kommunfullmäktigeförsamlingar där man bara tilltalar varandra med förnamn. Jag tycker att den ordningen är bra att när vi tilltalar varandra i riksdagen när vi debatterar säger vi för och efternamn, och när vi möts sinsemellan säger vi du.

Anf. 21 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Naturligtvis är jag mycket medveten om att det här inte är en fråga man stiftar lag om. Det är klart att man skulle kunna tänka sig att göra det, men det är inte alls vad jag föreslagit. Därför har vi heller ingen reservation till betänkandet. Men samtidigt är det en fråga som jag tycker är värd att lyfta även i det här sammanhanget.

Jag vet att det är som Helena Bargholtz säger. Det är många ungdomar som använder ni. Men de har lärt sig det någonstans ifrån. Det får höra på många skolor där man undervisar inom serviceyrken att det är artigare att säga ni. Det är det som är ett problem. Helt plötsligt finns det

människor som uppfattar det som artig med ni. Det är precis det som är problemet.

Varför börjar det sprida sig att ni är artigare än du? Varför börjar det sprida sig att artigheten sitter i ett litet ord med två bokstäver? Varför är det de yttre formerna som visar att man har respekt i stället för att man visar respekt på många andra sätt. Det är naturligtvis ett tecken i tiden. Någonstans måste det komma ifrån. Jag förutsätter att det kommer därför att det är ett tecken i tiden att man börjar anse att det är artigare.

Personligen kan jag säga att när jag möts av detta i t.ex. taxi lägger jag bort titlarna med den personen och säger: Det är okej att säga du till mig. Jag tycker att vi i den generation som utsätts för det, som är i den generation att det anses att vi måste tilltalas med ni, måste tala om att för oss är det inte artigare. Vi har funnits med under den tiden när du-reformen genomfördes. Vi ser inte niandet som artig.

Om det är som Helena Bargholtz säger är det de unga som tror att det är vi som tycker att det är artig med ni. Men om vi inte tycker att det är artig med ni måste vi tala om det för dem. Det här är ett sätt att försöka tala om det för dem. Det är inte artig med ni.

Anf. 22 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Om det är så att vissa personer upplever att de vill säga ni därför att de tycker att det är artigare så låt dem göra det. Jag tycker inte att det är en stor fråga. Jag kommer att fortsätta att säga du till alla människor när jag talar direkt till dem. Då får jag väl acceptera om de vill säga ni till mig. Men jag upplever inte det som en så stor fråga.

Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag har nått mitt syfte. Vi har fått en diskussion om det, och det var precis det jag avsåg.

Anf. 24 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Av debattekniska skäl är detta ett anförande, men egentligen är det en replik till Gudrun Lindvall. Jag hade inte tänkt att begära ordet eller begära replik på henne från början. Den fråga som Gudrun Lindvall har motionerat om tycker jag inte skall regleras i riksdagen, och det har också framgått av debatten.

Vad som fick mig att begära ordet var egentligen två saker. Den ena var att Gudrun Lindvall ansåg att om hennes intentioner om duandet gick bra skulle det också införas här i kammaren.

Jag vill ta avstånd från det resonemanget och upprepa att vi här i kammaren debatterar med varandra via talmannen genom att begära ordet och starta med att säga: Herr talman! och diskutera, i det här fallet med Gudrun Lindvall. Jag tycker att det är ett korrekt sätt att hantera debatten här i riksdagen.

Den andra saken som fick mig att begära ordet var att Gudrun Lindvall ansåg att eftersom några hade niat henne var det en alldeles ny trend i samhället, och den speglade också förändringar i synen på människorna och att klasskillnader hade uppstått på olika sätt.

Det är förvisso sant att det finns klasskillnader, eller i varje fall skillnader i ekonomiska villkor, och att människor ser olika på varandra. Men jag tycker att det är något förmätet att tro att man skulle kunna råda bot

på de problemen genom att i riksdagen hävda att vi skall bestämma att vi skall säga du till varandra i kammaren eller utanför kammaren i riksdagens lokaler.

Det fordras helt andra metoder för att angripa de oacceptabla ekonomiska skillnader som finns i samhället. Och jag hoppas att Gudrun Lindvall är beredd att acceptera det resonemanget och också ställa sig bakom de förslag och beslut som skall syfta till att utjämna skillnaderna i samhället.

Anf. 25 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag vill först säga att som – jag får inte säga du, och jag minns inte namnet, så vad gör jag nu – Göran Magnusson vet har jag alltså inte skrivit någonting om tilltalsformerna just i kammaren i min motion, utan jag accepterar det sätt som vi har. Samtidigt kan jag säga att jag har lyssnat mycket på interpellationsdebatter sedan jag började tycka att detta med du och ni är lite viktigt. Jag kan konstatera att det faktiskt finns en hel del riksdagsledamöter som i interpellationsdebatter säger du till ministrarna. Det finns också ministrar som ibland faktiskt glömmer den här lilla svängen runt talmannen och säger du till interpellanterna. Jag har förstått att man skriver om det i protokollet. Men det visar att vi kanske skulle kunna fundera på om man skulle kunna ändra sättet att tala i interpellationsdebatter, som jag tror att många som sitter uppe på läktaren upplever mer som en dialog mellan två människor och kanske tycker att det är lite konstigt att man för den där slingan med talmannen i bakgrunden. Men det är inte alls det som min motion handlar om, utan det får bli något som kanske kommer så småningom, och jag tänker inte trycka på i det fallet.

När det gäller klassamhället tror jag att vi har samma uppfattning, nämligen att ingen av oss vill tillbaka till ett klassamhälle. Jag är inte alls så förmäten att jag tror att tilltalsordet ni eller du skulle lösa detta. Men vad jag är lite orolig för är att de krafter som aldrig har tyckt om duandet blir starkare och då inte bara ser till att det blir ett niande utan också kanske försöker införa annat som var typiskt för klassamhället, så att vi återigen får det som många äldre upplever som skönt att slippa, nämligen att stå med mössan i hand. Jag tror att vi är ganska överens om att det är något som vi inte vill ha. Jag kan också garantera att jag kommer att ställa mig bakom allt det som krävs för att se till att vi inte skapar ett sådant samhälle igen.

Anf. 26 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag är ingen expert på tilltalsfrågor, och jag har utanför kammaren av och till upplevt att någon har sagt ni. Och det är naturligtvis sådant som förekommer.

När jag lärde mig engelska fick jag lära mig att det var tilltalsordet *you* som man översatte du med. Men å andra sidan har man ju i England, trots detta språkbruk, ett mycket mer utpräglat klassamhälle än i Sverige där det förekommer ett duande nedåt och ett niande uppåt. Utanför den här kammaren tar jag naturligtvis avstånd från detta. Jag tycker att tilltalsordet du väl speglar det förhållande som jag vill ha till mina medmänniskor. Och det är inte det som diskussionen från min sida egentligen handlar om. Men när Gudrun Lindvall anser att också detta tilltalsätt

skall vara förhärskande här i kammaren tycker jag att det finns anledning att återigen säga att debattreglerna här, vilka enligt min mening skall gälla även vid interpellationsdebatterna, innebär att vi tilltalar varandra via talmannen. Jag tror att det ger en större klarhet i debatten, även för dem som sitter på åhörarläktaren och för dem som ser på de TV-sända debatterna. Det blir klarare och enklare att förstå med vem man debatterar. Jag håller alltså definitivt fast vid – även om riksdagsledamöter och kanske t.o.m. ett och annat statsråd har börjat använda tilltalsordet du här i kammaren – att det är vår uppgift att försöka återföra debattordningen till det som är det korrekta och riktiga, nämligen att tilltala varandra via talmannen.

Anf. 27 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag vill bara kortfattat tacka för stödet för min motion. Den handlar inte alls om hur vi skall tilltala varandra i det här sammanhanget, utan den handlar mer om hur riksdagen t.ex. tilltalar människor som vänder sig hit av en eller annan anledning. Jag vill få en diskussion om någonting som jag ser som ett tecken i tiden. Därmed inte sagt att jag har rätt, men jag misstänker att det är ett tecken i tiden. Jag tackar för stödet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

9 § Utvärdering av icke-finansiella ägare till banker

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU13
Utvärdering av icke-finansiella ägare till banker (skr. 1997/98:161)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 16 §.)

*Ny beslutsordning på
bank- och försäkrings-
området*

10 § Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU14
Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet (prop. 1997/98:186 delvis)

Anf. 28 FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Såvitt jag förstår har vi alltså inte lagt bort titlarna i riksdagen, och därför inleder jag med att säga herr talman. Jag vill gärna tillstå att jag inte känner mig som en förtryckt del av ett klassamhälle när jag nu har sagt detta.

Nu skall vi diskutera en ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet. Numera är det inte längre tillåtet att väga in s.k. näringspolitiska ställningstaganden när vi ger tillstånd för oktroj och koncession för

banker och försäkringsbolag. Det finns goda skäl för den ordningen. Det var en gammal tids tänkande att man på regeringsplanet skulle sitta och fundera över huruvida det behövdes flera banker eller inte, och för den delen också försäkringsbolag. I en mer öppen konkurrens och med möjligheter för utländska försäkringsbolag och banker att etablera sig är det inte längre rimligt att förfara på det sättet. Därför är det också logiskt att vi nu i denna lagstiftning för över hela denna prövningsrätt till Finansinspektionen, vilket i praktiken redan har fungerat på det viset, men nu ändrar vi också lagstiftningen. Det kan också sägas ingå i en sorts strävan att avlasta regeringen från denna typ av beslut.

Vi moderater anser då att det är en skönhetsfläck att man, när man för över denna lagstiftning, ändå behåller en bakdörr öppen och säger att det i vissa principiella ärenden ändå kan bli tal om att regeringen skall avgöra huruvida det skall utfärdas oktroj eller koncession för bank eller försäkringsbolag. Det är dessutom så märkligt att man överlåter åt Finansinspektionen att avgöra när denna bakdörr skall användas. Vi har naturligtvis undrat om det egentligen kommer att bli så särskilt många fall. Det kan man diskutera. Men vi tycker, som sagt, att det är principiellt märkligt. Det leder dessutom till att själva rättssäkerhetsaspekten kommer i fråga när denna lagstiftning skall tillämpas. Vi har därför med anledning av motion av Per Bill och Stig Rindborg lyckats få tre partier att samla sig till en reservation där vi säger att alla ärenden som regleras av denna lagstiftning skall gå i första instans för beslut av Finansinspektionen och ingen annan. Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till denna reservation.

Anf. 29 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! För att bedriva bankrörelse behövs regeringens tillstånd. Det kallas oktroj, som på ostindiefararnas tid. Motsvarande tillstånd behövs för att bedriva försäkringsrörelse – koncession. Formella och reella villkor behöver vara uppfyllda. Och som vi hörde prövas det av Finansinspektionen. Det gäller bolagsordning, reglemente och stadgar som skall överensstämma med de lagar som finns för respektive rörelse. Det ställs krav på sund bank- och försäkringsrörelse. Vidare kontrolleras organisation, inre kontroll och säkerhetsuppbyggnad. På förslag av Finansinspektionen fattas sedan beslut av regeringen.

Enligt tidigare gällande lagstiftning gjordes, som vi hörde, en kvantitativ bedömning av antalet banker. Beträffande denna s.k. behovsprincip fanns uppfattningen att för många banker kunde vara till skada för det gemensamma bästa. Och det var också bankerna som tillfrågades.

Motsvarande bedömningskriterier fanns på 80-talet vid prövning av koncession för försäkringsrörelse. Men genom att ett alltmer konsekvent marknadsekonomiskt synsätt legat till grund för lagstiftningen har sådana subjektiva bedömningskriterier avskaffats.

Till äventyrs subjektiva och i värsta fall godtyckliga näringspolitiska bedömningar skall enligt senare års propositioner ej förekomma, vilket nu föranleder ett ännu tydligare, samlat förslag från regeringen om att ansökan om såväl bankoktroj som koncession skall prövas av Finansinspektionen.

Nu ger den aktuella propositionen och tidigare lagförslag goda argument för den ordning som normalt gäller, och skall gälla, nämligen att

handläggning av förvaltningsärenden skall ligga på förvaltning. En kvalitativ och etisk bedömning skall alltså vara avgörande, och detta förvaltningsärende skall, som sagt, utföras av Finansinspektionen.

Det finns emellertid en brist på logik och koherens i propositionen och i detta utskottsbetänkande. Låt vara att regeringen inte tycks räkna med att ingripa speciellt mycket men det är ändå befogat att Lisbet Calner här och nu förklarar och motiverar för riksdagens ledamöter denna rest, skulle man kunna säga, av planekonomi som återfinns i lagstiftningsförslaget.

Vad är det som avses av utskottsmajoriteten? Vilka fall av ansökningar är det som reserveras för regeringen? Vilka politiska bedömningskriterier tänker sig majoriteten att regeringen skall kunna ta till vid en del framtida scenarier? Om oppositionen, som det hördes, befarar subjektiva och godtyckliga bedömningar och därmed en rättsosäkerhet borde majoritetsrepresentanterna med goda och hållbara argument kunna försäkra oss om att oron är obefogad.

Anf. 30 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Regeringen har alltså föreslagit en ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet. I dag är det regeringen som prövar olika typer av förvaltningsärenden på det här området.

Förslaget innebär att Finansinspektionen redan från den 1 maj i år, i såväl oktroj- som koncessionsärenden i normalfallet skall göra prövningen. Men utskottets majoritet anser, liksom man gör i förslaget i propositionen, att regeringen även i framtiden skall kunna pröva ärenden som sett ur allmän synvinkel är principiellt betydelsefulla eller av annan anledning är av särskild vikt.

I reservationen motsätter sig Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet detta och tycker, som vi här har hört av Fredrik Reinfeldt och Per Landgren, att prövningen endast skall ske av Finansinspektionen. Skälet till detta är, säger man, att det är tveksamt ur rättssäkerhetssynpunkt att regeringen i speciella fall skall göra prövningen. Utskottets majoritet delar inte den uppfattningen.

De två kategorierna kommer att bedömas enhetligt var för sig, och inom respektive område finns det samma möjligheter till överprövning av respektive beslut. Därför anser utskottets majoritet att det inte finns någon anledning att av rättssäkerhetsskäl föra över all beslutskompetens till Finansinspektionen. Således tillstyrker utskottets majoritet regeringens förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 14 och avslag på reservationen.

Anf. 31 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Jag tänkte bara med anledning av det som Lisbet Calner sade fråga vad menas med ”sett ur allmän synvinkel” och ”principiellt betydelsefulla”. Kan Lisbet Calner ge exempel?

Anf. 32 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Nej, jag kan inte ge några speciella exempel på vad framtiden kommer att förevisa, vad det kommer att bli för oktroj- och koncessionsärenden osv. En ventil för regeringen är just det som vi skri-

ver i betänkandet och som står i propositionen, nämligen att det ur allmän synvinkel är principiellt betydelsefullt eller av annan anledning av särskild vikt.

Ett exempel på vad vi hittills haft är när Kommuninvest begärde oktroj. Men med den lag som då gällde fanns det inte möjligheter att ge dem det. Där fanns det anledning för regeringen att titta på huruvida man skulle kunna ändra lagstiftningen, på en annan associationsform etc. Det var då inte behovsprövning. Där håller jag med både Fredrik Reinfeldt och Per Landgren om att en sådan inte skall göras men det kan finnas sådana fall. Som Per Landgren själv sade är de förmodligen väldigt få.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

11 § Investerarskydd

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU15
Investerarskydd (prop. 1998/99:30 och 1997/98:186 delvis)

Anf. 33 FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det gäller alltså en lag om investerarskydd som bygger på att införliva ett EG-direktiv med svensk rätt. Det bör dock påpekas att vi redan har ett mycket omfattande skydd i Sverige, både lagstiftningsmässigt och utvecklat på den marknad som existerar här, som på många sätt kan sägas täcker in väldigt mycket av det som det här investerarskyddet siktar till att lösa. Det är t.o.m. också så att man i propositionen därför säger att den praktiska betydelsen för denna investerarskyddslag möjligtvis kan tillkomma vid brottslig handling eller när det har skett en sammanblandning hos ett värdepappersinstitut av kunds och det egna institutets tillgångar – alltså förmodligen väldigt sällan, om ens någonsin.

När vi på det här sättet beslutar om en lagstiftning som vi redan från början knappt tror kommer att tillämpas någon gång bör det också påverka hur vi utformar själva lagstiftningen. Vi har därför samlat oss till fyra invändningar mot det majoritetsförslag som här har funnits.

För det första förordar vi ett privatadministrerat investerarskydd i stället för, som regeringen föreslår i propositionen, ett investerarskydd som kopplas till statliga Insättningsgarantinämnden. Vi menar att det är mera kostnadseffektivt. Detta förordades dessutom av den utredning som har föreslagit investerarskyddet. Det förordas också av branschorganisationerna. Det är t.o.m. så att Insättningsgarantinämnden själv på en direkt fråga har motsatt sig att egentligen få det här investerarskyddet sig tillfört. Därför tycker vi att man borde ha landat i ett privatadministrerat system.

För det andra vill vi utnyttja den undantagsregel som direktivet medger och begränsa den tänkta mottagarkretsen om det här investerarskyddet används. Vi ser detta huvudsakligen som ett konsumentskydd och som ett skydd för små företag och tycker i det sammanhanget att det, eftersom det maximala beloppet som man kan få ut från investerarskyddet är 250 000 kr, är lite fel att blanda in försäkringsjättar i detta investe-

Prot. 1998/99:57
17 februari

*Ny beslutsordning på
bank- och försäkrings-
området*

Investerarskydd

rarskydd. För dem handlar det om i sammanhanget mycket små belopp men för en privatperson eller ett mindre företag kan det vara mera betydelsefullt. Eftersom storbolagen ändå får vara med och finansiera detta system menar vi att vi därmed faktiskt har hittat en väldigt konsument- och småföretagarvänlig inriktning. Detta tycker vi borde ha varit också majoritetens uppfattning.

För det tredje förordar vi liksom utredningen även i detta fall, och faktiskt också de flesta remissinstanserna, att investerare och staten bör ha samma inbördes prioritet vid utdelning i konkurs och inte, som här föreslagits – för övrigt ett system som går igen på en del andra områden – att staten skall ha företräde framför privata investerare.

För det fjärde motsätter vi oss det uttalande som kan tolkas som att regeringen premierar en typ av fonduppbyggnad för att få detta investerarskydd finansierat. Man landar i och för sig inte i att det måste bli så men det talas väldigt mycket om det i propositionen. Vi menar att ett uttalande om att söka den mest kostnadseffektiva lösningen skulle ha varit bättre.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall inte till alla reservationer men väl till reservation 1; detta för att spara kammarens tid. Naturligtvis stöder vi även övriga reservationer.

Anf. 34 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! En öppen och välfungerande kapitalmarknad är av grundläggande betydelse för samhället. Kapitalmarknaden skapar betalningsförmåga, och betalningsförmåga är fundamentalt för ekonomisk utveckling.

Det lånade eller satsade riskkapitalet på marknaden är förenat med risker. Banker och andra institut löper kreditrisker, och företag, institutioner och hushåll löper som investerare risker för kursfall och konkurs.

Propositionen om investerarskydd och utskottsbetänkandet bygger, som vi har hört, på ett EG-direktiv som skall implementeras i svensk lagstiftning. Detta direktiv är ett led i en harmonisering av förutsättningar för att uppnå en enhetlig finansmarknad i Europa. EG:s förslag om investerarskydd tar emellertid sikte på den enskilde småspararen.

Om ett värdepappersinstitut t.ex. går omkull och om institutet inte kan skilja på egna tillgångar och investerares tillgångar, förmodligen av något brottsligt skäl, skall den föreslagna lagen skapa ett skydd för den mindre investeraren med ett ersättningstak på 250 000 kr per institut.

I förhållande till utredningens förslag har regeringen, som vi hörde, vidgat den krets som kan komma i fråga för ersättning från investerarskyddet. Enligt utskottsbetänkandet skall det även gälla stora företag och institutioner som försäkringsbolag och AP-fonder. Det är inte i harmoni med direktivets grundtanke om investerarskyddet, även om en frihet lämnas. Där prioriteras i stället ett verksamt konsumentskydd för privatpersoner och mindre företag.

Det ger, herr talman, ett lite udda intryck att mata välmående elefanter med småpotatis i det här fallet.

Vi anser dessutom att den administrativa uppbyggnaden av ersättningssystemen bör drivas i privat regi. Det handlar om kostnadseffektivitet etc.

Som Reinfeldt tidigare gjorde yrkar jag för tids vinnande endast bifall till första reservationen.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Anf. 35 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Betänkandet om investerarskydd föranleds, som sagts tidigare, av ett EU-direktiv inom området. I detta betänkande föreslås genom lag införas ett skydd för investerares finansiella instrument och likvida medel som handhas av värdepappersinstitut. Det skyddet kan jämföras med den garanti som gäller för insättningar i bank enligt lag om insättningsgaranti.

Skyddet träder in om ett värdepappersinstitut försätts i konkurs eller om en utländsk myndighet förklarar att finansiella instrument och likvida medel är indisponibla och att investeraren inte kan få tillbaka sina tillgångar.

Egentligen är värdepappersinstitut skyldiga att hålla finansiella instrument och likvida medel som tillhör investeraren starkt åtskilda från sina egna tillgångar, alltså en klar och synlig rågång mellan dessa olika tillgångar som skall gälla hela vägen. Det är först då tillgångarna sammanblandas med institutets medel eller om de på grund av brottslig handling inte finns kvar som det uppkommer en situation då investerarskyddet kan behövas för att ersätta investerare. De medel som finns på konto hos ett värdepappersinstitut täcks i dag av insättningsgarantin. Så kommer att ske i fortsättningen även när denna lag införs.

Administratören för det i betänkandet föreslagna skyddet föreslås Insättningsgarantinämnden bli, dvs. samma myndighet som har hand om administrationen av insättningsgarantin. Finansieringen kommer att ske via avgifter av det institut som omfattas av skyddet. Detaljerna kring detta föreslås i betänkandet att Insättningsgarantinämnden närmare skall få fastställa, liksom hur avgifterna skall beräknas m.m. Lagen föreslås träda i kraft den 1 maj 1999.

Till sist, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan samt avslag på samtliga reservationer.

Anf. 36 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Jag tänkte att Sven-Erik Österberg skulle få tillfälle att motivera detta avsteg från EU-direktivet, varför låta storföretag och institutioner få del av detta skydd, som i förhållande till deras storlek är så litet att det ger ett lite udda intryck. Vad är det som motiverar att staten skall ges företräde? Staten är ju en jätte i sammanhanget.

Anf. 37 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! När det gäller avsteget från direktivet skulle jag vilja säga att man landar i jetset men lämnar också öppet för de enskilda staterna att ta ställning i denna fråga. Skälet till att regeringen och utskottsmajoriteten föreslår detta är man gör en ganska kvalificerad bedömning för att skilja ut vilka som skall höra dit. Det kräver administration i sig. Det är ett skäl.

Det andra skälet är – man föreslår att samtliga är med och betalar till skyddet – en form av logik som säger att om någonting skulle hända har alla möjlighet att få ersättning. I praktiken görs också bedömningen att

Investerarskydd

de stora i det här fallet säkert inte kommer att bli föremål för skyddet speciellt ofta. Men det finns ändå en logik i det hela. Det är huvudskälet.

När det gäller statens företrädare kom Reinfeldt nästan med svaret på frågan. Det finns en logik sedan tidigare när staten haft företrädare. Det gäller insättningsgarantin. Då har man beslutat sig för att gå på samma linje, man behåller samma regler eftersom dessa ligger ganska nära varandra. Det är ett av huvudskälen.

Anf. 38 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Jag är inte riktigt nöjd med argumenteringen att tidigare beslut skall vara prejudicerande. Man kan också omvänt se över det.

Jag övertygades inte riktigt av att det skulle vara så svårt att urskilja de stora företagen och institutionerna. Så många rör det sig inte om på aktiemarknaden.

Anf. 39 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Man kan när det gäller statens företrädare säga att det finns en särskild utredning, som också Per Landgren känner till. Vi får väl avvakta vad den kommer med. Regeringen och utskottsmajoriteten har inte funnit skäl att gå ifrån den princip som tidigare gällt i detta ärende, eftersom det ligger ganska nära insättningsgarantin som har denna ordning. Det är ett skäl.

Man kan alltid ha olika uppfattningar när det gäller att skilja ur. Men jag tycker ändå att huvudargumentet – att om man är med och betalar har man också rätt att ta del av ersättning som det skulle hända någonting – bygger på en ganska stark logik. Det är svårt för oss att bedöma, åtminstone för mig, exakt hur svårt det är att dela av vilka som skall tillhöra eller inte och dra en gräns. Det är ändå en bedömning som gjorts av regeringen och utskottsmajoriteten. De har tyckt att det är mer krångel med att skilja ut dem än att låta det vara så som föreslås i detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 16 §.)

12 § Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU16

Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag

Anf. 40 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Det betänkande som vi nu skall behandla är som sagt rubricerat *Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag*. Rubriceringen är något egendomlig. Här är det fråga om två helt olika ärenden som inte har något samband med varandra. När utskottsmajoriteten envisas med att behandla dem samlat borde det i varje fall av rubriceringen ha framgått att det gäller två helt skilda ärenden. Jag avser för min del att tala om fastighetsinvesteringsbolag. Jag yrkar här bifall till

reservation 2 från moderaterna, kristdemokraterna och folkpartisterna i finansutskottet.

Begäran om att få en lagstiftning om fastighetsinvesteringsbolag har varit föremål för riksdagsbehandling två år i rad tidigare. Båda gångerna har behandlingen varit ytterst summarisk från majoritetens sida. Troligen har detta berott på att de socialdemokratiska företrädarna i utskottet inte riktigt kunnat inse vilka fördelar för en vitaliserad fastighetsmarknad som en sådan lagstiftning skulle kunna få.

Vår kritik mot den summariska behandlingen har i år resulterat i bedömningen att utskottsbetänkandet nu ger en fyllig beskrivning av förslaget om fastighetsinvesteringsbolag, inklusive den nya motsvarande lagstiftning som tillkommit i Finland. Men likväl avfärdar sedan utskottets majoritet förslaget enbart med orden att ”det inte inkommit någon avgörande ny information sedan utskottet senast beredde” förslaget. Det var i maj 1998.

Nåväl, vad som har hänt sedan dess är att Aktiefrämjandet tillsammans med den tidigare socialdemokratiska statssekreteraren och landshövdingen Carl Johan Åberg har lagt fram ett detaljerat förslag om fastighetsinvesteringsbolag till regeringen. Den ”avgörande information” som finansutskottets ordförande Jan Bergqvist och hans utskottsgrupp efterlyser torde då närmast vara en reaktion från regeringen på det förslaget. Men i avvaktan på den reaktionen argumenterar man över huvud taget inte.

I bästa fall kan det betyda att man inser att sannolikheten kanske är stor för att Finansdepartementet och regeringen så småningom inser att fastighetsinvesteringsbolag vore ett bra sätt att vitalisera den svenska fastighetsmarknaden, att åstadkomma att såväl institutioner som alla vanliga sparare genom den placeringsformen skulle kunna spara genom ägande i fastigheter på ett likvärdigt sätt med direktägande av fastigheter, som ju förutsätter större placeringsposter och tillgång till egen fastighetsförvaltning.

Kanske är det så att socialdemokraterna i utskottet inte vill argumentera mot något som man om en tid förstår att t.o.m. en socialdemokratisk regering kan komma att införa.

Vi har i vår reservation pekat på de fördelar som fastighetsinvesteringsbolag innebär. De skulle kunna bli det lok som drar med sig det nödvändiga tillskott av eget kapital som både privata och offentliga fastighetsbolag med några undantag saknar och som de i dag inte kan attrahera på grund av gällande regler – det gäller bl.a. dubbelbeskattningen. Just genom att fastighetsinvesteringsbolagen ger direktinvesteringens fördelar i utdelning och värdestegring utan att medföra dess nackdelar när det gäller odelbarhet och likviditet skulle denna placeringsform sannolikt bli attraktiv. I nuvarande läge är det viktigt, eftersom likviditeten på fastighetsmarknaden kan komma att öka och resultera i en effektiv prisbildning på fastigheter.

Att få en motsvarande likviditet i direktinvesteringar är ju inte alls lika önskvärt, eftersom det kan leda till dålig förvaltning och större osäkerhet för hyresgäster, som då kanske skulle få nya fastighetsägare ganska ofta medan fastighetsinvesteringsbolag i sig innebär en stabilitet.

Fastighetsinvesteringsbolag löser problemen med finansiering och prisbildning utan att störa långsiktigheten i förvaltningen. Vi skulle också

Prot. 1998/99:57
17 februari

Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag

få en stimulans till ökad långsiktighet och klar målinriktning i fastighetsinvesteringar.

Man kan också tänka sig att fastighetsinvesteringsbolag innebär att en ny struktur växer fram med olika typer av specialiserade fastighetsbolag. Det skulle också ge möjligheter till förbättring av den totala portföljplaneringen hos försäkringsbolag, fonder och andra kapitalförvaltare som ju med nödvändighet bör ha en del av sin portfölj i fastigheter, men där det föreligger svårigheter på grund av dagens beskattningsregler och den ovilja som naturligen finns hos många institutioner att involvera sig i ett direktägande av fastigheter och förvaltningen av dem.

Jag vill också uttryckligen peka på att fastighetsinvesteringsbolag skulle ge alla vanliga människor möjligheter att spara i fastigheter, att de små kapitalplaceringarna skulle ges de möjligheter som de riktigt stora kapitalplaceringarna har.

Dessutom skulle fastighetsinvesteringsbolag kunna fylla en viktig funktion på marknaden i samband med att staten under de närmaste åren med all säkerhet kommer att sälja ut sina kommersiella fastigheter i t.ex. Vasakronan. Då har man möjlighet att åstadkomma ett brett folkligt ägande av fastigheter.

Särskilt för de förändringar som måste till i de kommunala bostadsbolagen skulle fastighetsinvesteringsbolag bli av stor betydelse. Det öppnar för möjligheter att få ett lokalt ägande och ett engagemang i ortens hyreslägenheter. Grundproblemet med allmännyttan är ju att varken fastigheterna eller lägenheterna har enskilda ägare. Det finns alltså ingen med egna ekonomiska intressen som bevakar lönsamhet och vårdar husen. Det är mycket av den anledningen som det ser ut som det gör i vissa av de kommunala bostadsbolagen. Olika typer av fastighetsinvesteringsbolag skulle även här kunna bli av stort intresse när den helt nödvändiga omstruktureringen av de kommunala bostadsbolagen tar fart.

Herr talman! Jag har uppehållit mig lite grann kring detta ärende just av den anledningen att jag tror att den här lagstiftningen kommer att visa sig nödvändig för att åstadkomma den vitalisering av den svenska fastighetsmarknaden som är av största vikt, särskilt med beaktande av det stora kommunala ägandet av bostäder. Det är naturligtvis mot den bakgrunden något förvånande att socialdemokraterna tycks vara fullständigt i avsaknad av uppfattning eller värdering av de argument som även tidigare – och kanske även nuvarande – socialdemokrater framför i skrivelser till regeringen.

Men, som sagt, jag hoppas att avsaknaden av dessa argument i utskottets betänkande är ett tecken på att man i utskottsgruppen inser att man så småningom kanske kommer att vara transportkompani för att genomföra denna lagstiftning.

Anf. 41 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Statens fastighetsverk bildades 1993 och förvaltar stora landområden som ägs av staten. Det gäller främst markområden väster om odlingsgränsen i Lappland, renbeteslanden i Jämtland, Härjedalen och norra Dalarna samt kronoholmarna utmed hela den svenska kusten. Till området hör också de statsägda delarna av de skyddade Norrlandsälvarna med biflöden. I förvaltningsansvaret ingår mark kring slott och kungsgårdar. Det handlar sammanlagt om drygt 6 miljoner hektar, varav

300 000 hektar är brukningsbar skog. Det gör Statens fastighetsverk till Sveriges största markförvaltare.

När Domänverket ombildades gjordes en uppdelning i fyra kategorier av de områden som hade särskilda naturvärden: nationalparker, naturreservat, domänreservat och s.k. oskyddad domänmark. Naturvårdsverket förvaltar nationalparker och de områden som under de närmaste åren skall ombildas till naturreservat. Statens förvaltningsverk förvaltar övrig skog som kvarstår i statens ägo.

Vid sammanslagningen och senare utförsäljningen av statens aktier i Assi Domän AB framförde miljöorganisationer och Skogsägarnas Riksförbund m.fl. synpunkter på behovet av att undanta ytterligare mark för naturvårdens behov. Man krävde också att all mark skulle inventeras för att man skulle kunna undanta särskild skyddsvärd mark innan utförsäljning gjordes. Riksdagens revisorer har i rapport 1996/97:4 påtalat att inventering inte gjordes. Fastighetsverket övertog skogsareal från Assi Domän 1996.

I Maggi Mikaelssons och Gudrun Lindvalls motion framkommer en seriös kritik mot att Fastighetsverket har gjort för stora avverkningar i svårföryngrad skog med höga naturvärden i södra Lappland. En liknande kritik finns i en motion som Rune Berglund och Berit Andnor har skrivit. De skriver att de stora avverkningarna är till nackdel för naturvård och rennäring. Båda motionerna utmynnar i krav på att Fastighetsverket skall utföra en naturvärdesinventering och nyckelbiotopsinventering.

Vid utskottsutfrågningen framkom att Fastighetsverket har påbörjat ett sådant arbete. Utskottet understryker vikten av att denna inventering blir klar i god tid före den utsatta tidsfristen, dvs. 2003. Dessutom sägs att Fastighetsverket strävar mot att uppfylla gällande kriterier för certifiering av skogsbruket under innevarande år. Och det är bra.

Herr talman! Vi kan konstatera att kartläggningsarbetet har påbörjats. Vi anser att det är svårt att veta hur aktsam man skall vara vid avverkning när naturvärdesinventeringen inte är genomförd fullt ut. Vi tycker ändå att arbetet med inventeringen är påbörjad och kan i dag nöja oss med detta, och vi yrkar därför bifall till utskottets ställningstagande i detta avseende. Vi kommer att bevaka att inventeringen sker på det sätt som utskottet utgår ifrån.

Herr talman! Däremot har jag en avvikande mening när det gäller synen på avkastningskravet för Fastighetsverket. Det är inte fullständigt klarlagt att de gjorda avverkningarna inte har ett samband med ställda avkastningskrav. Fastighetsverket hävdade vid utfrågningen att man inte hade haft några svårigheter med att uppnå fastställda avkastningskrav. Man hade t.o.m. klarat dem med ett litet överskott. Samtidigt kan vi konstatera att det finns en seriös kritik mot alltför stor avverkning av svårföryngrad skog. Min bedömning är att orsakerna till de stora avverkningarna av svårföryngrad skog med höga naturvärden i södra Lappland torde vara de avkastningskrav som staten har ålagt och som innebär att halva tillväxten skall avverkas. Det kan inte vara rimligt att ha avkastningskrav som kan leda till att skogsvårdslagens miljömål riskerar att överträdas.

Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1, som går ut på att regeringen bör ompröva avkastningskravet så att ambitionen att uppfylla miljömålen på ett föredömligt sätt inte äventyras.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringarbolag

Anf. 42 PER LANDGREN (kd):

Herr talman! Vi har en gemensam reservation, och Lennart Hedquist har med all önskvärd tydlighet i sitt tidigare inlägg gett en saklig bakgrund till och motiverat fastighetsinvesteringsbolagens kommande existens i Sverige. Jag yrkar därför bifall till vår gemensamma reservation nr 2 under mom. 4 om fastighetsinvesteringsbolag.

Sven-Erik Österberg m.fl.! Tänk om villkoren för ägandet av fastigheter har en mycket stor samhällsekonomisk betydelse. Tänk om kapitalförsörjningen behöver förbättras inom fastighetssektorn. Tänk om ägarbasen behöver breddas. Tänk om det finns en rad hinder för såväl stora som små placerares möjligheter att i indirekt form, via aktier, placera i fastigheter. Tänk om det finns ett betydande latent intresse för sådana kapitalplaceringar.

Jag räknade ihop 17 argument i den gemensamma reservationen; jag tänker inte trötta kammaren med att räkna upp dem. Nu har jag ställt upp dem som villkorssatser. Men man kan lika gärna ha dem som premisser som i kraft av sin tyngd så småningom rimligtvis leder fram till en slutsats. Så är det i bästa fall på andra områden i samhället. Som ny riksdagsledamot är jag ibland lite förvånad över att den här induktiva kraften i ett logiskt resonemang kanske inte riktigt infrias här.

Jag skulle vilja att Sven-Erik Österberg och kanske någon annan i majoritetskonstellationen talar om vad som motiverar ett sådant här nejsägande. Det är faktiskt kontraproduktivt.

Lennart Hedquist var optimistisk. Han tror att det förebådas en proposition, att en sådan kommer så småningom. Det är ju bra, men jag tycker att en motivering här och nu till den här avvisande och sterila attityden är fullt motiverad. Det gäller Sven-Erik Österberg och andra företrädare för majoriteten.

Anf. 43 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Siv Holma redogjorde för Statens fastighetsverks historia i sitt inlägg, så jag behöver inte upprepa den. Men jag vill, liksom hon, fästa riksdagens uppmärksamhet på den kritik som i höstas riktades från flera håll mot Statens fastighetsverk för stora avverkningar i svår-föryngrad skog med höga naturvärden i södra Lappland.

Från Miljöpartiets sida tycker vi också att det är ett problem att Statens fastighetsverk inte förrän nu i somras, 1998, har påbörjat inventeringen av naturvärden i dessa områden. Det är anmärkningsvärt att naturvärdesinventeringen har kommit i gång först fem år efter det att verket bildades och fyra år efter ikraftträdandet av den nya skogsvårdslagen.

Jag delar Siv Holmas uppfattning att en av orsakerna till de här avverkningarna torde vara det avkastningskrav som staten har ålagt Statens fastighetsverk. Det innebär alltså att man måste avverka halva tillväxten. Det kan inte vara rimligt att ålägga ett statligt verk avkastningskrav som leder till att skogsvårdslagens miljömål och framför allt det allmänna miljömålet att spara ur miljösynpunkt värdefull skogsmark måste åsidosättas. Därför anser vi från Miljöpartiets sida att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att ompröva Statens fastighetsverks avkastningskrav.

Det är nödvändigt att staten på sina egna markområden är ett föredöme när det gäller miljöhänsyn. Därför anser vi dessutom att regeringen skall ge sådana instruktioner till Statens fastighetsverk att inventeringen

av naturvärden och skyddsvärda biotoper skyndsamt genomförs och att skogsinnehavet certifieras.

När det gäller inventering och certifiering är vi nöjda med utskottets skrivning, eftersom den går på vår linje. Däremot, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1 av Siv Holma, Lars Bäckström och Birger Schlaug, eftersom jag inte delar utskottets övertygelse om att det inte finns någon konflikt mellan miljömål och avkastningskrav.

Ett av problemen, enligt min mening, är att man likställer miljö- och produktionsmål men med tystnad förbigår hur man skall hantera en eventuell konflikt mellan de här målen. Hur gör man om man måste åsidosätta miljömålen för att kunna uppnå produktionsmål och leva upp till avkastningskrav? Tyvärr har de ekonomiska målen tillskansat sig en särställning som gör att miljömålen vid sådana här konflikter oftast får dra det kortaste strået. I just detta fall tror vi att det går att lösa konflikter genom att sänka avkastningskravet på Fastighetsverket, vilket skulle göra det möjligt att freda mer värdefull skog från avverkning. Men generellt, herr talman, anser jag att det behövs ett politiskt beslut om att miljömålen vid en målkonflikt skall vara överordnade.

Anf. 44 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Staten äger en ansevärd mängd olika fastigheter. De allra flesta används av olika hyresgäster som har sin verksamhet i dessa lokaler. Statens fastighetsinnehav har varit föremål för många olika politiska diskussioner under årens lopp. Det system som gäller nu har sin grund i lokalförsörjningsreformen och Byggnadsstyrelsens ombildande i början av 1990-talet.

Jag anser att det är viktigt att svenska folket står som ägare till ett antal fastigheter inom det egna landet, men ägandet får, enligt min mening, aldrig bli ett mål i sig utan måste noga omges av en effektiv och ekonomiskt inriktad hantering. Visst fastighetsinnehav kan det naturligtvis alltid föras en diskussion omkring. När det däremot gäller värdefulla kulturbyggnader i form av museer, slott osv. är det i de flesta fall närmast en självklarhet att staten står som ägare och garant för att dessa intressen vårdas och att de kulturella värdena säkras åt eftervärlden.

Ibland smyger det sig in i debatten, även i denna kammare, att en effektiv och ekonomiskt förd fastighetspolitik bör stå tillbaka för att i högre grad gynna de verksamheter som en del av hyresgästerna verkar för. Jag förutsätter naturligtvis att staten uppträder som en just fastighetsvärd och tar sitt ansvar gentemot hyresgästen, vilken denne än må vara. Men det kan aldrig vara riktigt, enligt min mening, att staten som fastighetsägare skall subventionera vissa verksamheter som anses som mer behjärtansvärda än andra. Jag tror att vi är ute på en farlig väg då. Dessutom är jag ganska säker på att en hyressättning vilande på andra grunder än nu gällande för t.ex. museer, opera, teater ganska raskt skulle resultera i att de ekonomiska anslagen anpassades efter hyresnivåerna.

Min bestämda åsikt är att statlig fastighetsförvaltning skall vara effektiv och tåla en jämförelse med den öppna marknaden. Det är också mycket viktigt att det finns givna och klara spelregler för hur detta skall fungera vid olika situationer som kan uppstå, så att ingen sammanblandning sker mellan förvaltare och brukare, vilket reglerades i fastighetsombildningen i början av 90-talet.

Prot. 1998/99:57

17 februari

Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag

Efter Byggnadsstyrelsens ombildning i tidigt 90-tal tillsatte regeringen i mars 1996 en särskild utredare som fick till uppgift att göra en utvärdering av Byggnadsstyrelsens ombildning. Utredaren lämnade vid ett antal tillfällen delbetänkanden från sitt uppdrag. I en proposition, 1997/98:137, ansåg regeringen mot bakgrund av vad som kommit fram i utredningen att ombildandet hade gått bra samt att principerna för statlig fastighetsförvaltning bör ligga kvar. Man pekade dock på ett antal effektiviseringar som man tyckte kunde vara rimliga att göra. Bakom propositionen ställde sig sedan finansutskottets majoritet i FiU25 från 1997/98.

Vad jag vill säga med detta är att statlig fastighetsförvaltning under de senaste åren har varit föremål för en mycket intensiv diskussion. Frågeställningarna har prövats vid en rad olika tillfällen. Frågan har utretts och följts upp i syfte att nå de mål som är uppsatta, en bra och effektiv fastighetsförvaltning, men också att staten som fastighetsägare är en bra hyresvärd gentemot sina kunder. Det tycker jag också är i allra högsta grad eftersträvansvärt.

Om vi går över till Statens fastighetsverks skogsinnehav, alltså den del av statens skogar som i princip ligger ovan odlingsgränsen – det finns ytterligare marker, som Siv Holma redogjorde för – kommer vi in på en uppgift som naturligtvis är mycket svår. Det skall man ha klart för sig. Skogen skall brukas, men det skall också tas stor hänsyn till alla de intressen som omgärdar dessa marker, från samernas syn på dessa marker som renbetesland till bevarande av känsliga biotoper i form av växter och djur.

Jag tycker ändå att den bedömningen måste göras att Fastighetsverket genom sin skogsförvaltning har klarat denna uppgift väl. Såvitt vi har kunnat erfa finns inga anmälningar som vunnit gehör när de prövats. Avverkningarna har skett på ett sätt som följt de regler som utfärdats av Skogsvårdsstyrelsen och flera andra myndigheter.

Det finns naturligtvis s.k. allmänna uppfattningar, som grundar sig på känslomässigt engagemang. Man anser att det allmänt avverkas för mycket i dessa trakter. Det är åsikter som vi naturligtvis skall ha respekt för, tycker jag, åtminstone så länge de ryms inom lagens ram. Men denna diskussion och dessa åsikter kanske inte skall riktas till eller ställas mot staten som skogsförvaltare, så länge man verkar utifrån gällande regelsystem. Jag anser att dessa diskussioner får föras i annat forum, när man diskuterar avverkningsfrågor i allmänhet och inte när avverkningar sker enligt gällande regler.

Fastighetsverket har här inte heller ansett att miljömålet är oförenligt med uppsatt avkastningskrav. Det framkom bl.a. vid en hearing som genomfördes i början av året. Det är en synpunkt som jag tycker väger tungt i de fall där verket självt tycker att man har klarat detta på ett rimligt sätt. Inte heller när man hör efter runt omkring kan man peka på att det skett några överträdelser.

En särskild fråga i betänkandet rör fastighetsinvesteringsbolag. Lennart Hedquist redogjorde ganska flödigt för sin ståndpunkt. Jag tänker inte ägna så mycket tid åt detta i mitt huvudanförande. Jag får väl återkomma i repliker. Frågan har varit föremål för behandling vid olika tillfällen tidigare då det funnits motioner som har berört det här området. I hanteringen denna gång anser vi från utskottsmajoritetens sida inte att det har framkommit några skäl som har föranlett oss att ändra tidigare

inställning. Vi står fast vid detta och tycker inte att det finns något läge nu för att infria de påtryckningar som Lennart Hedquist har stått för när det gäller bildande av fastighetsinvesteringsbolag. Därför avstyrker vi den ansökan.

Fru talman! Till sist vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 45 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Den här debatten är en illustration av hur olämpligt det är att blanda två helt skilda ärenden. Här handlar vartannat inlägg om fjällnära skogar och avkastningskrav på statliga fastigheter och vartannat inlägg om fastighetsinvesteringsbolag. Sven-Erik Österberg har valt att ducka beträffande fastighetsinvesteringsbolagen, liksom utskottsmajoriteten i betänkandet.

Mot bakgrund av vad som står som redogörelse för vad fastighetsinvesteringsbolag är, mot bakgrund av den forskning som Lars Vinell har presenterat med jämförelser mellan fastighetsinvesteringsbolag i andra länder, mot bakgrund av hur en socialdemokratiskt ledd regering i Finland har infört den här lagstiftningen och mot bakgrund av vad Aktieförbundet i sitt förslag till regeringen har redovisat säger nu socialdemokraterna i utskottet att någon avgörande information inte har inkommit som föranleder s-gruppen i utskottet att ändra ställningstagande.

Min fråga till Sven-Erik Österberg är: Vilken avgörande information väntar ni på? Är det signalen från Rosenbad, eller är det något annat?

Anf. 46 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Vi kan utveckla detta lite grann. När Lennart Hedquist kritiserar själva handläggandet av betänkandet må det stå för Lennart Hedquist. Det är inte någon ovanlighet i riksdagen att betänkanden innehåller ganska vitt spridda ämnesområden. Det gör även detta betänkande, även om man bortser från fastighetsinvesteringsbolag.

I själva sakfrågan får man väl ta upp vad det är som föranleder förslaget. Det är klart att det finns ett antal fördelar med ett fastighetsinvesteringsbolag. Jag kan också ansluta mig till några av dem. Men det man ivrar mest för och de punkter som har berörts är att det skulle lösa problem som finns i de kommunala bostadsbolagen. Men det visar sig att när det finns en investering, som man naturligtvis vill ha en avkastning på, så kommer inte de kommunala bostadsbolag som har de största bekymren att vara de som står först i kön och får sina problem lösta den här vägen.

Intresset kommer naturligtvis att falna även för ett sådant här fastighetsinvesteringsbolag, beroende på i vilket skick bolaget är. Den frågan tror jag att man har kvar bortsett från det som nu är aktuellt. Det löser inte den problematiken. Men det har varit ett viktigt argument, som Lars Vinell nämnde och som Lennart Hedquist har ställt sig bakom. Jag tycker att det faller.

En annan sak är också att det krävs skattesänkningar. Det kommer att kosta att införa dessa bolag. Där kan man hänvisa lite till att det förs en bred skattediskussion just nu, där man vill lägga allt på bordet. Och vi är väl lite tveksamma till att gå in och vidta åtgärder innan de diskussionerna är slutförda. Det finns en möjlighet för Lennart Hedquist och hans

partikamrater att ta upp och föra fram frågorna i en skattediskussion om man tycker att det är viktigt.

Den andra frågan man kan fundera på är när han säger – och det framkom vid den hearing som vi hade, som Lennart Hedquist minns – att man anser att fastighetsbestånden i framför allt tätortsområdena är undervärderade. Genom det här förslaget skulle de värderas högre. Självklart skulle ett högre värde, så gott jag kan räkna ut, också medföra att avkastningskravet blir högre. Det kommer att medföra högre hyror, såvitt jag kan förstå.

Anf. 47 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! De frågor som Sven-Erik Österberg nu tar upp visar egentligen hur nödvändigt det är att åstadkomma en avreglering på fastighetsmarknaden och ge möjligheter till sunda investeringar på den. Det Sven-Erik Österberg gör sig till talesman för är egentligen att man skall behålla de höga hyresnivåerna på de orter där man i dag har konstlade värden på de allmännyttiga bostadsbolagen. Ju längre man fortsätter med den politiken, desto högre blir kostnaderna när de berörda kommunerna så småningom måste lösa ut sig ur den sitsen.

Jag tror att det så småningom även för en socialdemokratisk regering kommer att gå upp att man måste göra någonting åt fastighetsmarknaden. I det sammanhanget måste många små investerare attraheras att gå in på den marknaden, och de skall ha möjlighet att göra det på sådana villkor att de inte själva behöver engagera sig i fastighetsförvaltning. Det kan göras av professionella fastighetsinvesteringsbolag där man som investerare äger andelar.

Alla de skäl som finns uppräknade i vår reservation talar entydigt för detta. Det är symtomatiskt att regeringen ännu inte har reagerat på Aktieförändringens utförliga lagförslag. Det är också symtomatiskt att s-gruppen i finansutskottet inte tar till sig de argumenten. Man duckar i avvaktan på att man får en signal från Regeringskansliet. Jag hoppas att den signalen så småningom blir att det är klart att det skall finnas fastighetsinvesteringsbolag i vårt land.

Anf. 48 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Jag är glad att Lennart Hedquist bekymrar sig för de kommunala fastighetsbolagen och hur man kommer till rätta med de snedsitsar som finns i dag. Däremot tror jag att Lennart Hedquist har en övertro på att fastighetsinvesteringsbolagen kan lösa de problemen.

Låt oss vara ärliga, Lennart Hedquist. Problemet med de kommunala bostadsbolagen är oftast att det är dåligt med sysselsättning, dvs. det finns dåliga försörjningsmöjligheter för människorna. Då bor de inte heller i de fastigheter som finns.

Det har gjorts försök att t.ex. sänka hyror, för att på så sätt locka till sig hyresgäster. De försöken har inte utfallit positivt vid uppföljningen. Det är alltså inte huvudorsaken. Om flexibla hyror vore lösningen – på det sätt Lennart Hedquist har beskrivit det – måste det ändå ske en ekonomisk sanering innan det går att komma i gång. Det kan ske i ett fastighetsinvesteringsbolag. Men någon måste skriva av skulderna på fastigheten innan det går att komma i gång på det nya sättet. Det finns möjlig-

het att göra så med befintliga lösningar. Den utpekade lösningen i den frågan är överdriven i fråga om fastighetsinvesteringsbolag.

Vi anser inte att allt skulle vara av ondo, Lennart Hedquist. Det är fråga om en total bedömning av hur läget ser ut – som jag också redogjorde för i min förra replik. Det är klart att det finns positiva saker. Många av de stora bostadsinstituten placerar pengar där det inte finns någon risk alls. Därför blir många områden ointressanta att satsa pengar på. Då får lokala banker ta större risker än de stora bostadsinstituten. Här skulle ett sådant bolag göra en viss nytta.

Jag vill inte mörka. Det finns naturligtvis positiva saker. Detta var en sådan sak. Vi får väl se vad framtiden utvisar i frågan.

Anf. 49 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Sven-Erik Österberg går oss till mötes. Det borgar för positivt efterarbete. Men jag vill ändå fråga följande. Sven-Erik Österberg har själv nämnt fördelar med fastighetsinvesteringsbolag. När det nu går att använda sig av marknadsekonomins fördelar, vad är det exakt som skulle få s-gruppen att vända? Sven-Erik Österberg kan se på den argumentering som finns i reservationen. Vad är det som skulle få s-gruppen att vända?

Anf. 50 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Lite skämtsamt går det att säga att argumentationen är kort. Det finns ingen nytta tillförd. Jag hittar inget svar där.

Man skall inte göra en övertolkning. Jag skall vara ärlig och säga att allt inte är dåligt. Det finns även fördelar.

Men det hela faller tillbaka på min första replik mot Lennart Hedquist. Det finns en sammanvägning. Ni mörkar att det hela inte är gratis. Igångsättandet av hela systemet kostar ett antal miljarder. Det skall prioriteras mot andra saker som t.ex. Per Landgrens parti tycker är behjärtansvärda – sjukvård osv. Hela skattebilden gäller detta.

Breda diskussioner om framtidens skatter ger vid handen att det är fel att nu gå in och avlöva diskussionen. Dessa frågor får föras fram i diskussionerna och prioriteras mot andra skattesänkningar. Det går inte att föra skattesänkingsdiskussioner lite här och där och inte låtsas om att det finns något samband mellan inkomster och utgifter. Det går att göra den anmärkningen här utan att bara titta på denna fråga.

Det finns positiva saker här, men helhetsbilden är den som utskotts-majoriteten anser, nämligen att det just nu inte är läge för detta.

Anf. 51 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är lite otillfredsställande när en rad argument i en reservation inte bemöts var för sig. Det kan upplevas som en skada av oppositionen.

Sven-Erik Österberg talar om att en intäktsförlust skall ske i ett sammanhang. Det är klart att det skall ske i ett sammanhang. Men det är inte mycket man vågar göra om man hela tiden argumenterar att man inte vågar göra någonting som kan leda till dynamik, expansion och utveckling med en omedelbar intäktsförlust.

Anf. 52 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Det är väl okej om man är beredd att ge skattesänkningar åt fastighetsmarknaden som ger positiva effekter genom att det bildas ett fastighetsinvesteringsbolag. Det bör vägas in om detta är viktigare för Per Landgren än att ge låg- och medelinkomsttagare sänkta skatter. Smit inte undan den diskussionen. På något sätt måste de ställas mot varandra. Det går inte att föra en skattesänkingsdiskussion i olika hörn.

Till syvende och sist går detta ihop. Inkomster skall harmonisera mot utgifter. Det är väl ändå den bredden vi har sett i det läge som råder. Vi känner till både utgifter och inkomster inför den kommande budgetbehandlingen. Där finns en rad bekymmer.

Det är att göra diskussionen alldeles för lätt att säga att detta är en behjärtansvärd sak som inte har samband med något annat.

Anf. 53 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! I finansutskottets betänkande 16 behandlas en motion som Ulla-Britt Hagström och jag väckte under den allmänna motionstiden. Den handlar om statens avkastningskrav på Akademiska Hus.

Anledningen till att vi har väckt denna motion är att vi kommer från en kommun med en högskola som expanderar kraftigt. Det är något som vi är nöjda och glada över och tacksamma för. Högskolan har haft en positiv utveckling. Sökandetrycket är stort, och kvaliteten på undervisningen är mycket hög.

Högskolan i Skövde har under de senaste åren fördubblats i omfattning flera gånger om. Hälsohögskolan håller på att samlokaliseras på Högskolan i Skövde, och detta har inneburit att lokalbehovet är stort.

Flera byggnader med undervisningslokaler har byggts i privat regi. Högskolans bibliotek inryms i lokaler som Skövde kommun har renoverat och iordningställt för högskolans räkning.

Akademiska Hus servar i dag högskolan med ungefär två tredjedelar av lokalerna. Just nu pågår ett nybygge på över 14 000 m² vid högskolan.

Jag vet hur utskottet har behandlat motionen. Utskottet anser att det inte ankommer på utskottet att uttala sig om det enskilda fallet. Jag är medveten om det. Men den situation som har uppstått i Skövde har säkert också uppstått i andra kommuner med en expanderande högskola. I Skövde har befintliga lokaler som tidigare var försvarets anläggningar, T 2, använts. Akademiska Hus har varit ägare av husen och marken. Därför är det angeläget att man bygger på den mark man äger. Högskolan är nöjd med dem som hyresvärd. Problemet har varit att kostnaden har blivit för stor.

Ungefär 30 % av anslaget till studenterna vid Skövde högskola går till hyror. Vid en jämförelse med högskolor i Västra Götaland är kostnaden omkring 15 %. Vi ser det som ett problem att en så stor andel av studerandepengen går till hyror. Verkställande direktören Christina Rogestam skriver i årsredovisningen att man hoppas att få fortsatt mandat att vara bästa samarbetspartner till universitet och högskolor även i framtiden. Den förhoppningen har vi också, men vi ser det ändå som ett problem.

Lena Ek har ett särskilt yttrande till betänkandet, och hon skriver där: ”Under utskottets beredning av ärendet har underhandsinformation in-

kommit från Finansdepartementet om att *Akademiska Hus* avkastningskrav kan komma att sänkas i samband med bolagsstämman under våren.”

Jag vill understryka vikten av att denna sänkning blir verklighet. Som det nu är åvilar en alltför stor andel av kostnaden kommunen, som också känner ett ansvar för att inte vara en bromskloss för den utbyggnad som sker. Vi anser då att det är fel att man skall förvänta sig att kommunerna ute i landet skall ta delar av kostnaderna för hyror för de statliga högskolorna.

Därför vill jag verkligen understryka vikten av att det kommer till stånd en sänkning av avkastningskraven på Akademiska Hus vad gäller hyror för högskolor och universitet.

Anf. 54 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att slå fast att det inte finns något krav att högskolorna måste hyra av staten eller av Akademiska Hus. Det finns också möjlighet att vända sig till någon annan.

De planer som finns på att sänka avkastningskravet på Akademiska Hus finns det god grund för, och ingenting pekar på att de inte kommer att genomföras. Det grundar sig på att man bedömer att det är en lägre risk med det här. Jag tror inte på argumentationen att det skulle stimulera utbildning osv. om man sänkte avkastningskraven väldigt mycket, därför att det skulle också sätta konkurrensen ur spel. Då skulle högskolornas verksamheter bli bundna i de hus som staten ställer till förfogande.

På en sund fastighetsmarknad råder det konkurrens mellan fastigheterna, och man kan hyra även andra lokaler. Det är därför som det är så viktigt, som jag sade i mitt huvudanförande, att ha en sund fastighetspolitik som grundar sig på de villkor som gäller ute i samhället, där det kan uppstå konkurrens och på så sätt skapas en sund hyressättning för dessa fastigheter.

Jag skulle gärna vilja att Birgitta Carlsson kommenterade det lite grann.

Anf. 55 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag utgår från min egen kommun Skövde, eftersom jag känner till den bäst. Här har man gått in i befintliga lokaler som Akademiska Hus äger. Akademiska Hus äger markerna runt omkring högskolan, och det är naturligt att man bygger ut där. På den mark som finns tillgänglig i närheten av högskolan är det privat ägande till de fastigheter som har byggts där för högskolans räkning. Kommunen har gått in i fastigheter i närområdet och gjort i ordning biblioteket för högskolan.

Det är naturligt att man bygger på den mark som Akademiska hus har och som de inte har varit villiga att sälja. De är bra som lokalägare, och det är klart att vi är angelägna om att det skall fungera på ett tillfredsställande sätt.

Men man kan inte förvänta sig att kommunerna skall gå in och betala, för att inte riskera att högskolan får en sämre kvalitet på undervisningen på grund av att en för stor andel av anslaget går till hyror.

I andra husbestånd kan man fördela hyrorna mellan olika fastigheter; det blir alltid dyrare när det är nybyggt. I Skövde är vi tacksamma för den utbyggnad vi har fått, men vi har varit tvungna att bygga ut därför att det inte har funnits lokaler lediga som varit lämpliga för högskolans

räkning. Det borde därför kunna gå att ha en fördelning av kostnader över tiden som stämmer bättre med högskolans krav.

Anf. 56 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Om det är en väldigt stor skevhet i hyressättningen skulle det vara ett ypperligt läge för privata aktörer, och även för kommunen, att t.o.m. tjäna pengar på det här om man tycker att staten tar ut alldeles för höga hyror i sina fastigheter. Då uppstår en marknad. Jag förstår inte riktigt problemet, om det inte är så att man inte vill betala den hyra som det kostar att vara i ett hus. Men då är det en helt annan fråga.

Anf. 57 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det handlar om att högskolan finns inom ett välbeläget område, och det är självklart att man inte vill lokalisera ut högskolan och sprida ut den i byggnader, som kanske är billigare, i ytterområden i en kommun. Det är också viktigt för en högskola att ha närhet till kommunikationer och den service som en kommun har. Då är lokaliseringen och närheten, att hela högskolan är samlad på ett ställe, på ett campusområde, oerhört viktigt. Det är en fördel. Man sitter nästan som i en rävsax när man är hänvisad till att använda de utrymmen som finns. Då kan man inte göra annorlunda än så här.

Anf. 58 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag blev inspirerad att tala om Statens fastighetsverk. Vi i Folkpartiet har väckt en motion som gäller framför allt hyressättningen för museer. Jag tror att det var så att när man börjat försöka sätta de mer marknadsmässiga hyrorna för den här typen av lokaler har det tagit sin tid att finna vettiga former för det och göra rimliga bedömningar av vad som är en marknadsmässig hyra. Men det gäller också detta som Birgitta Carlsson tog upp i sitt tidigare inlägg, nämligen att en verksamhet kan ha sådana lokalkrav – t.ex. ett speciellt museum eller en högskola som etablerar sig på en viss ort och håller på att expandera – att man av olika skäl inte får hyresrabatt, men staten måste i sin anslagsgivning ta hänsyn till detta. Det är svårt att driva en expanderande ny högskola för samma ersättning per student som en befintlig verksamhet som har funnits länge eller driva ett museum i en för ändamålet väldigt påkostad lokal för ett anslag som inte täcker detta. Men det måste synas i det anslag som staten ger för den här verksamheten att man tycker att det är så det skall gå till, inte i form av hyresrabatter som gör att villkoren blir oklara.

Av den anledningen att vi nu ser att man har börjat hitta former som gör att man kan få en balans mellan hyresvärd och hyresgäst för vad som är rimligt, har vi ansett att vår motion från förra året kan vara tillgodosedd.

Den andra frågan gäller avkastningskravet, framför allt det som har tagits upp om skogsmarker, fjällnära skogar och skyddsvärda skogar. Jag tycker att vi på ett trovärdigt sätt har fått besked om att kartläggningen pågår i den hastighet som är rimlig att kräva och att en certifiering är på gång enligt systemet FSC.

Vad jag vill göra i det sammanhanget är bara att poängtera just vikten av att skogsbruket i de skyddsvärda områdena sker väl inom ramarna för

vad naturen tål och inte genom mer industriell drift. Man hävdar från Statens fastighetsverk att avkastningskravet är väl förenligt med det, och jag vill verkligen understryka att det måste vara så. Staten är inte skogsägare av ekonomiska skäl, för att bedriva kommersiell verksamhet, utan av det skälet att skogarna och markerna skall skyddas.

Jag vill då gå över till den stora frågan om fastighets- och investeringsbolag. Sven-Erik Österberg sade tidigare angående statens fastighetsinnehav att ägandet aldrig är ett mål i sig. Det måste även gälla kommunerna, såvitt jag kan förstå. Ändå gör Socialdemokraterna allt för att bibehålla de kommunala bostadsbolagen och de kommunala fastighetsbolagen. Man vill använda alla till buds stående medel i olika sammanhang och över tiden för att försvåra en försäljning av detta bostadsinnehav. Man vill på olika sätt skattesubventionera olönsamma företag och drift som sker på ett olönsamt och oekonomiskt sätt. Man vill använda våra skattepengar, både statliga och kommunala, för att täcka svarta hål och kunna driva dessa bolag vidare. Man vägrar att öppna möjligheter som ytterligare skulle underlätta att hitta andra sätt att driva dessa fastigheter. Det gör man i princip utan några argument, och det är lite tråkigt.

Mot slutet av replikväxlingen fann Sven-Erik Österberg till sist ett halmstrå att gripa tag i, genom att hävda att en sådan här skattesänkning måste vägas mot t.ex. inkomstkattesänkningar för låginkomsttagare.

Som framgått av utskottets behandling är det en verksamhet som i dag inte bedrivs i någon nämnvärd omfattning i den formen. Det blir inga sådana skatteintäkter från framför allt dubbelbeskattningen att det handlar om en stor skattesänkning. Det argumentet tycker inte jag håller. Jag yrkar bifall till vår reservation och önskar att Sven-Erik Österberg i sin replik kommer med lite bättre argument.

Anf. 59 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Det finns aldrig några tillräckligt bra argument i denna debatt. Jag tänkte kommentera det kommunala fastighetsägandet, osv.

Jag tror att det är viktigt att vi, när vi nu befinner oss i slutet av 1900-talet, faktiskt blickar tillbaka. Det kommunala bostadsägandet har haft en oerhört stor social betydelse under årens lopp. Man kunde jämma ut klyftorna vad gäller boende mellan olika människogrunder i samhället. Det var allmännyttan som tog initiativet och skapade förutsättningar för ett dragligt boende för alla svenskar i det läget. Det är historien bakom detta.

Det har aldrig funnits något stort intresse för att äga fastigheter i glesbygdskommuner. Det känner Karin Pilsäter till, och hon känner till de problem som omgärdar det. Jag tycker att det är alldeles för enkelt att peka på fastighetsinvesteringsbolagen som lösare av detta problem. Skall det bli intressant för fastighetsinvesteringsbolag att köpa fastighetsbestånd i glesbygd fordras det en ordentlig kapitalsanering, så att det blir lönsamt. En subventionering från de nuvarande ägarna för att få fastigheterna i stånd är det som fordras.

I dagens läge ser vi att intresset för att köpa fastigheter minskar radikalt när man lämnar de stora tillväxtcentrumen i landet och kommer ut i dessa kommuner. Jag tycker att det ligger en liten skenmanöver i detta.

Jag vill till sist i repliken säga att det Karin Pilsäter sade om museer och om att man skall finna en balans var bra. Där kan jag se att vi är tämligen överens.

Anf. 60 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Sven-Erik Österberg ville nu motivera det kommunala bostadsägandet med historiska argument. Jag kan hålla med om att de allmännyttiga bolagen, men inte bara de, på många sätt har haft en stor positiv betydelse. På vissa sätt har de också haft en negativ betydelse, bl.a. genom att de var med och byggde väldigt storskaliga områden. Samtidigt som man har utjämnat skillnader har man också skapat stora skillnader människor emellan.

Det är egentligen en annan diskussion. Vad det handlar om nu är nu-tid och framtid. Det faktum att de allmännyttiga bostadsföretagen historiskt har haft en betydelse som de kommunala bostadsföretagen i dag inte har är inget argument för att kommunerna skall fortsätta att äga fastigheterna.

De förluster som Sven-Erik Österberg pekar på har man i praktiken redan tagit. De försvinner inte om man inte omstrukturerar bolagen. Att en förändring inte kan lösa alla upptänkliga problem kan aldrig vara ett argument för att inte göra förändringen, om den kan vara bra för vissa ändamål.

Möjligheterna att hitta andra fastighetsägare till ett kommunalt bostadsbestånd i en mindre stad i en landsbygdskommun är större om man ökar möjligheterna till olika typer av vettig drift av fastighetsbolag än om man inte gör det. I dag är det mycket svårare att hitta denna typ av aktörer. Att sälja ut fastigheterna som bostadsrätter är knappast någon möjlighet om det, som Sven-Erik Österberg påpekar, inte finns folk som vill bo där.

Anf. 61 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Det är bra att Karin Pilsäter håller med om den historiska bilden och även i denna kammare säger att det kommunala fastighetsägandet har haft stor social betydelse. Det tycker jag är viktigt. Det är viktigt att säga det i denna debatt, därför att kommuner och kommunala företrädare framställs ibland som mindre vetande. Att man faktiskt har satsat på detta framställs som en idioti. Då är det viktigt att falla tillbaka på historien.

Det är klart att man många gånger kan vara i ett annat läge, men bostäderna har fortfarande en stor social funktion för många grupper som har det besvärligt och kämpigt i samhället.

Karin Pilsäter sade att de storskaliga områdena skapade väldigt stora problem. Om jag minns rätt förespråkade även Folkpartiet på den tiden ganska starkt en politik som gick i den riktning som opinionens vindar blåste. Även då tryckte man på och sade att det fattades bostäder. Det var väl inte bara socialdemokrater som ville bygga bostäder i slutet på 60-talet.

Vi kan naturligtvis vara efterkloka och säga att allt inte blev jättebra. Det kan jag också säga, och jag kan peka på sådana områden. Men det finns ändå en historia omkring byggandet som förklarar varför det blev som det blev.

Jag skall inte tjata, men jag vill säga något om marknaden. Grunden till problemen är inte bostäderna i sig. Anledningen till att många bostäder står tomma i glesbygd är att det fattas sysselsättning. Befolkningsströmmar går mot regionala centrum, men även mot de stora nationella centrumen i Sverige. Det är det som gör att det finns för få människor till de bostäder som finns. Det är inte enbart en hyressättningsfråga, och det handlar inte enbart om hur fastighetsbolagen hanteras. Det handlar också om regionalpolitik i ett mer vidgat perspektiv.

Anf. 62 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag är den första att säga att det var rätt att göra en jättesatsning på bostadsbyggande. Men att det var rätt att göra en stor satsning på 60-talet betyder inte att man med facit i hand kan säga att alla mått och steg man tog var riktiga. Den som försöker köra bil framåt genom att bara titta i backspeglarna kommer att köra i diket. Det är precis det ni håller på med när det gäller bostadspolitiken.

Nu handlar inte denna debatt om huruvida det var rätt eller fel att bygga bort bostadsbristen. Det var rätt.

Jag tror att man med fler aktörer på fastighetsmarknaden lättare kan rätta till de problem som finns och som följde i spåren på att man löste ett stort problem. Det skapades nya.

I grunden handlar det om att människor ute i kommunerna har rätt att förvänta sig att kommunerna och de kommunala företräda framför allt ägnar sin tid och sin kraft och våra skattepengar åt sjukvård, skola, äldreomsorg och barnens förskola. Jag tror inte att kommunerna i alla lägen är bäst på att sköta dessa bostäder och driva dessa fastighetsbolag.

Jag tror att människors möjligheter att få arbete och egen försörjning och bo kvar där de vill bo ökar om kommunerna inte använder deras skattepengar till att driva bostadsföretag på ett sämre sätt än en duktigare aktör skulle kunna göra. Även ute i landsorten i avfolkningsbygder skulle det underlätta om kommunerna inte drev bostadsföretagen på ett sämre sätt än en bättre aktör skulle kunna göra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

13 § Ändringar i rättshjälpslagen

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU6

Ändringar i rättshjälpslagen (prop. 1998/99:10)

Anf. 63 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Vi har en reservation när det gäller utformningen av rättshjälpen, och den avser inkomstgränsen.

Redan när man införde det nya systemet var vi emot att man skulle ha ett bestämt tak. Skälet är inte att vi vill att alla skall få rättshjälp, utan att vi tycker att man får ett byråkratiskt och stelbent system och att man får tröskeleffekter.

*Ändringar i
rättshjälpslagen*

Det skulle alltså räcka med den allmänna bestämmelse som finns i rättshjälpslagen 8 §, där det står att rättshjälp får beviljas endast om det med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar med kostnaderna. Sedan överlämnar man till domstolarna att hantera detta i de fall människor av sociala skäl behöver ha allmän rättshjälp. Det är utomordentligt viktigt att de får det i de fall det behövs. De skall inte ägna huvuddelen av sina ansträngningar i denna typ av mål till att hantera byråkratin kring rättshjälpen.

Jag tänker också passa på att säga något om en annan fråga som vi tog upp när reformen antogs, dvs. att man behöver en utvärdering. Det här var ju en ganska dramatisk reform inom rättsväsendet, och det var egentligen helt oprövat när man gick över till en försäkringslösning. Vi hade inga principiella invändningar utan tyckte att det var väl värt att försöka. Men det finns väl signaler nu ute på fältet som indikerar att det här inte är helt problemfritt. Det hade varit klädsamt, tycker jag, om regeringen i det här läget hade kommit med en utvärdering.

I betänkandet skriver man bort detta; det har gått för kort tid och man har inte tillräckligt med material. Det tror jag i och för sig inte kan vara alldeles korrekt. Man har ändå hållit på med det här i två år. Nog hade man kunnat få fram lite material för att belysa effekterna. Det är alltså en brist. Jag skulle gärna se detta, och jag vet att även andra ledamöter i utskottet har den uppfattningen.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 64 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Den nuvarande lagen om rättshjälp antogs ju i slutet av 1997. När den antogs stramades möjligheterna att få rättshjälp, särskilt i familjerättsliga mål, åt ganska kraftigt. Rättshjälp kan ju numera endast bli aktuellt i de fall där det föreligger en tvist.

I samband med lagändringen uttrycktes också en stor oro för risken att de minskade möjligheterna att erhålla rättshjälp skulle få negativa konsekvenser, främst då för kvinnors möjligheter att hävda sin rätt vid äktenskapsskillnad. Dessutom uppmärksammades risken att åtstramningen skulle leda till fler tvister och rättsliga processer i domstol. Ett ökat antal domstolsärenden ökar ju kostnaden för staten, och behovet av besparingar var ett tungt vägande skäl för att genomföra åtstramningen av möjligheterna att erhålla rättshjälp.

När beslutet om lagen om rättshjälp fattades anförde regeringen att det skulle följas upp. Det skulle göras en utvärdering. Detta underströks både av utskottet och av riksdagen, men det var inte nödvändigt med något tillkännagivande. Nu skyls det på att det inte finns tillräckligt underlag för en utvärdering. Jag instämmer med föregående talar, Rolf Åbjörnssons, inlägg här. Det har ju gått en lång tid, 15 månader, sedan det trädde i kraft och började gälla.

I den snabba samhällsförändring som vi är inne i är det av största vikt att man har en kontinuerlig uppföljning. Tiden är mogen för detta nu. Därför, fru talman, yrkar jag för Centerpartiets räkning bifall till den reservation, nr 3, som vi har där Centerpartiet begär en utvärdering av de förändringar som gjorts vad gäller möjligheter till rättshjälp vid bl.a. äktenskapsskillnad.

Centerpartiet anser att den enskildes rättsställning gentemot myndigheter bör förbättras. I ett rättssamhälle skall alla kunna känna sig säkra i kontakter med myndigheter.

För precis en vecka sedan debatterades ett nytt offentligt rättssystem, som vi också fattade beslut om i dag på morgonen. Då sade bl.a. företrädare för det regerande partiet: "Det finns i dag en stor förtroendeklyfta mellan rättsväsendet och allmänheten. Många människor har inget eller litet förtroende för såväl de politiker som stiftar lagarna som för de domstolar och myndigheter som sedan tillämpar dem."

I Centerpartiet anser vi att det är av största vikt att tydligt stärka den enskildes rättsställning gentemot myndigheter. Många gånger upplever enskilda sin litenhet gentemot myndigheter. Det är ofta långa handläggningstider, oklara besked, dålig information och underlåten kontroll. Detta ger upphov till känslor av otrygghet, misstänksamhet och övergivenhet. Dessutom förekommer det ett formellt och opersonligt myndighetsspråk som inte är lika lätt att förstå för alla.

Vi från Centerpartiet, fru talman, föreslår att det skall vara möjligt att anlita rättshjälpsbiträde i vissa förvaltningsmål. Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 4. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 65 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! När riksdagen 1997 antog den nya rättshjälpslagen sade Folkpartiet ett bestämt nej till detta av den anledningen att vi redan då klart insåg att det här skulle drabba dem som har det sämst ställt i samhället. Dessutom menade vi att lagen bröt mot den Europakonvention som vi har skrivit på.

Det är väldigt viktigt att människor har möjlighet att ta till vara sina rättigheter även om de har en dålig ekonomi. Det är det som också står i konventionen.

Det nya gäller att det är en rättsskyddsförsäkring. Det innebär att om jag inte har betalat min rättsskyddsförsäkring får jag inte heller någon hjälp. Och det är kanske så illa att jag inte har några pengar att betala med. Detta har inneburit att de redan hårt drabbade lågavlönade kvinnorna har fått det ännu svårare att bevaka sina rättigheter på det familjerättsliga området. Det var det vi också var rädda för skulle ske. Det som också är besvärande i det nya systemet är att avgifterna numera är ännu högre. Självklart drabbar det dem som har sämst ekonomi värst.

De många tungt vägande skäl vi hade när lagen infördes har inte blivit mindre tunga. Det gör att vi från Folkpartiets sida fortfarande säger att vi inte kan ha den här rättshjälpslagen. Vi måste gå tillbaka till det gamla systemet – men naturligtvis med ett tak, då kostnaderna drog i väg. Det föreslog vi tidigare.

För att ordentligt få reda på hur hårt det här har slagit mot olika människor har Folkpartiet också föreslagit att vi skall ha en utvärdering. Det är anmärkningsvärt, fru talman, att man när man inför en ny lag som man redan från början vet kommer att slå så hårt inte särskilt ser till att ganska omgående börja med ett utvärderingssystem så att man kan följa upp det. Det har ju faktiskt gått några månader, och det dröjde inte många veckor förrän de första förlorarna kunde visa sig.

Fru talman! Med anledning av detta är Folkpartiet fortfarande emot den nuvarande formen av rättshjälp. Därför yrkar jag bifall till reservation 2. Jag yrkar också bifall till reservation 3.

Anf. 66 HELENA FRISK (s):

Fru talman! Den nya rättshjälpslagen trädde i kraft den 1 december 1997. Ett antal nödvändiga förändringar vidtogs för att förenkla ett tidigare mycket komplicerat system – som det faktiskt var fråga om – med ett antal problem som faktiskt fanns där. Det var alltså ett av syftena; att förenkla ett komplicerat system. Men det gällde också att även fortsättningsvis se till det absolut grundläggande, alltså att rättshjälpen skall utgöra det yttersta skydds nätet för de människor som inte kan få rättsligt bistånd på något annat sätt.

I dagens debatt skall vi behandla ändringar i den rättshjälpslag som då beslutades om. Beslutet fattades 1996, och lagen trädde i kraft den 1 december 1997.

Det huvudsakliga innehållet i propositionen, och det som vi än så länge mest har varit inne på, är bl.a. inkomstgränsen och utvärderingskraven. Jag kommer att beröra detta vidare sedan.

Propositionen innehåller alltså ett förslag om en förändring av inkomstgränsen. Den innehåller förslaget om att en underårigs avgift skall grundas på den underåriges egna ekonomiska förhållanden samt att underåriga skall kunna befrias helt från rättshjälpsavgift och rådgivningsavgift.

Det föreslås också en utvidgning av Domstolsverkets talerätt i frågor som rör målsägandebiträde, ersättningsgaranti och återbetalningsskyldighet för försvararkostnader.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Men som jag sade tidigare är alltså inkomstgränsen för att få rättshjälp i dag 210 000 kr i årsinkomst. När beslutet fattades låg det beloppet precis över den tidigare s.k. brytpunkten och innebar då att över 80 % av befolkningen skulle få möjlighet till rättshjälp. Beslutet om rättshjälpslagen fattades 1996, och den trädde i kraft den 1 december 1997. Det har alltså gått nästan två år sedan själva gränsvärdet sattes till 210 000 kr.

Nu ser vi att det finns anledning att justera gränsen och höja den från 210 000 kr till 260 000 kr i årsinkomst. Den här justeringen skulle innebära att mer än 90 % av Sveriges befolkning kan få rättshjälp. Det är i internationella sammanhang en nästan unik täckningsgrad.

Kristdemokraterna hävdar i sin reservation att det inte behövs någon inkomstgräns alls. Det anser vi naturligtvis att det gör. Vi har ju den här inskränkningen bl.a. just för att rättshjälp skall gå till de människor som inte annars skulle ha någon möjlighet att ta vara på sina rättsliga intressen. Det är inte rimligt att statens resurser används för bidrag till en mindre krets som själva har förmåga att betala sina rättsliga kostnader.

I Folkpartiets reservation riktas en omfattande kritik mot hela rättshjälpsreformen. Folkpartiet vill riva upp hela reformen och återgå till den gamla ordningen. Jag tror inte att det är hela lösningen. Jag tror inte vi löser de problem som möjligtvis finns i dag genom att återgå till det gamla. Det vet naturligtvis Folkpartiet också.

Utskottet hävdar att de skäl som låg till grund för rättshjälpsreformen fortfarande bär. Som jag tidigare sade är ju faktiskt täckningsgraden för det svenska systemet mycket hög.

Sedan finns det en gemensam reservation från Centerpartiet och Folkpartiet där man begär en utvärdering av rättshjälpsreformen. När utskottet behandlade propositionen underströks att det är viktigt att reformen följs upp både fortlöpande och när det finns tillräckligt underlag för att göra en mer ordentlig utvärdering. Det är fortfarande lika viktigt. Ett tecken på att regeringen ändå visar sin goda vilja att följa upp reformen är ju de förslag som presenteras i det ärende som vi debatterar i dag.

Men för att en övergripande utvärdering skall bli meningsfull krävs det att det finns ytterligare underlag. Det underlag som finns i dag räcker inte. Även om jag tidigare pratade om att det är två år sedan gränsvärdet sattes i inkomsttaket, har ju lagen inte varit i kraft i mer än drygt ett år.

Vi i utskottet tror att det är absolut nödvändigt med en utvärdering. Vi utgår också ifrån att regeringen gör vad som krävs för att en utvärdering skall bli av så snart som möjligt.

Det är naturligtvis självklart att medborgarna skall kunna känna sig starka gentemot myndigheter och liknande. Det är ju alla medborgares rättighet. Jag tycker också att det är självklart att utgå ifrån att myndigheterna själva följer de regelverk som finns och lämnar den service som allmänheten kan begära. Jag utgår ifrån att det är så. Men det är naturligtvis frågor som man också måste följa upp fortlöpande.

Med det yrkar jag bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 67 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Helena Frisk hörde på när jag hade mitt inlägg här. Men poängen med vår inställning när det gäller inkomsttaket är ju inte att alla skall ha rättshjälp oberoende av sina inkomster. Vi föreslår ett annat sätt att pröva det sociala behov som föreligger för att få rättshjälp. Vi menar alltså att vi kan överlämna detta till domstolarna.

Ni däremot hävdar att man, enligt ett gammalt preussiskt reglemente, i alla lägen måste föreskriva in på muttern vad som skall gälla. Det får den påföljden att systemet får ägna stor tid och kraft åt att hantera detta. Och ändå kan det gå helt fel, precis som det har gjort nu med bostadsbidragen och debatten om dem. Detta innebär ju inte att de svaga får det bättre, utan det är ju de som kommer i kläm. Det är det som är poängen.

I propositionen står det också: "Regeringen delar Domstolsverkets uppfattning att en justering av inkomstgränsen inte bör göras alltför ofta. Som Domstolsverket föreslår kan ett lämpligt riktmärke vara att en över syn görs med tre års intervall även om det vid vissa tillfällen kan finnas anledning att frånga detta riktmärke."

Då får vi ta upp detta i kammaren från tid till annan och ändra lagen. Det kan inte vara rimligt att vi skall lagstifta efter sådana förutsättningar.

Anf. 68 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är absolut nödvändigt att ha detta inkomsttak, bl.a. ur kostnadssynpunkt. Annars drar kostnaderna naturligtvis i väg. Det är ju lätt att önska sig allting egentligen, men vi hävdar att inkomstgränsen är absolut nödvändig. Det är naturligtvis inte bra om man

alltför ofta måste göra ändringar i de lagar som vi stiftar. Så långt håller jag med. Det är inte tillfredsställande.

Men jag tycker inte att det är någon lösning på problemet att i stället hävda att man skulle ta bort hela inkomstgränsen. Man får se till att takgränserna ligger så att de håller under ett antal år. Lösningen är inte att ta bort inkomstgränsen.

Anf. 69 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår att detta är er inställning. Det är lite frejdigt att bara säga: Då drar naturligtvis kostnaderna i väg.

Det är egentligen ganska oprövat i Sverige att gå andra vägar för att pröva sådana här saker. Vi vet ju egentligen inte det. Vi har av tradition, av historiska skäl, utnyttjat det här reglementerandet, men vi har väl egentligen aldrig gjort några riktiga utvärderingar av om det är så särskilt effektivt. Jag tror att vi kan vara överens om att kostnaderna inte skall dra i väg på ett okontrollerat sätt. Man kan ju vara öppen för att pröva andra vägar när det gäller den här kostnadsbelastningen.

Anf. 70 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag tror fortfarande att det här är det mest rättvisa systemet. Det är självklart så att man måste söka nya lösningar. Man skall inte låsa sig för någonting egentligen. Det måste alltid finnas en viss öppenhet för att titta på nya lösningar. Det tycker jag är självklart.

Men som det ser ut i dag ser jag i alla fall den här lösningen som den mest rättvisa så långt, just därför att de människor som annars inte skulle ha någon möjlighet att få den här hjälpen skall få det. Det här innebär också att 90 % av befolkningen kommer att uppfylla de ekonomiska förutsättningarna för att erhålla rättshjälp, och som jag tidigare sade är det en närmast unik täckningsgrad i internationella sammanhang.

Jag tycker att vi skall komma ihåg det. 90 % av befolkningen är ändå en stor grupp.

Anf. 71 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Det här är en lag som berör många personer som har svårt att föra sin egen talan. Man måste vara otroligt uppmärksam på att det går att falla genom maskorna, och man måste se till att lagen fungerar.

Därför tycker jag att det är självklart att man skall följa upp beslutet. Jag kan inte förstå varför man är motsträvig. Det är självklart att man kontinuerligt följer upp beslut, särskilt då det fanns en så stor oro när beslutet om lagen fattades. Med tanke på det citat som jag anförde tidigare i debatten är det ännu mer befogat.

Anf. 72 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Gunnel Wallin om att det är viktigt att följa upp beslutet och att göra det fortlöpande. En del i det var ju, som sagt var, bl.a. det som vi håller på att diskutera i dag, om inkomstgränser och om att regeringen ändå har visat att man följer upp beslutet.

Det är självklart att när det finns tillräckligt mycket underlag måste det göras en mer ordentlig utvärdering. Vi är fullständigt överens om den

saken. Det är dock, tror jag, fortfarande för tidigt att kunna göra en så stor och genomgripande utvärdering. Jag önskar att det vore annorlunda, därför att jag tycker verkligen att det är oerhört viktigt att man gör en utvärdering eftersom det fanns med som ett krav från utskottet från början.

Som jag sade tidigare utgår jag och utskottet från att regeringen så snart det är möjligt gör vad som krävs för att en genomgripande utvärdering blir av. Men vi måste naturligtvis också fortlöpande utvärdera och följa upp beslutet under tiden.

Anf. 73 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag hör vad Helena Frisk säger. Jag tycker att det är konstigt att man inte har kunnat ta det här steget nu och verkligen se till att det sker. Det har ju funnits många signaler sedan lagen togs att den inte fungerar. Det finns de som trillar igenom, och det är stora maskor.

Som situationen är just nu förstår jag att man inte kan komma längre. Men jag förlitar mig på att Helena Frisk verkligen driver på så att det här kommer till stånd.

Anf. 74 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag kommer fortfarande att vara med och driva på – och jag utgår från att utskottet också gör det – så att den här reformen fortlöpande följs upp. Och så fort det finns tillräckligt med underlag skall en mer genomgripande ordentlig utvärdering ske. Vi utgår från att regeringen gör det så snart det är möjligt.

Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställen i justitieutskottets betänkande. Men jag vill ändå ta upp och kommentera en del frågor som har tagits upp i debatten och även i reservationerna.

När den nya rättshjälpslagen skulle tas, och innan lagen togs, förde Vänsterpartiet en stark debatt där vi var mycket kritiska till det förslag till ny rättshjälp som höll på att arbetas fram. Också i debatten här i riksdagen, när vi skulle anta den nya lagen, lyfte Vänsterpartiet fram principiella ställningstaganden mot denna nya rättshjälpslag. Vi lyfte i debatten även fram just svårigheterna för kvinnor och kvinnors möjlighet att få rättshjälp när det gäller äktenskapsskillnad. Vi lyfte fram att det här skulle försätta kvinnor i en mycket svår situation.

Det fanns många punkter som vi lyfte upp. Även efter det att lagen hade antagits här i riksdagen, och under det år som försäkringsbolagen hade på sig att förbereda den nya lagen innan den skulle träda i kraft, försökte Vänsterpartiet att på olika sätt föra en debatt för att se till att den nya rättshjälpslagen inte skulle genomföras.

Tyvär genomfördes den nya rättshjälpslagen. Det var en oerhört stor reform. Den föranledde regeringen att gå ut i stora kampanjer, att skicka ut information till alla hushåll i Sverige om den stora förändringen när det gällde rättshjälpsfrågor. Man hade även information i TV under långa perioder för att reformen skulle nå ut till alla och för att man skulle genomföra den.

Därför, fru talman, kvarstår den principiella kritiken, precis som för Folkpartiet. Vi hade gärna sett att Vänsterpartiet, och även Folkpartiet

som också var kritiskt, hade kunnat stoppa lagen. Men vi lyckades inte. Vi var i minoritet.

I dag har man genomfört den här oerhört stora förändringen med alla de insatser som har gjorts för att genomföra reformen. Försäkringsbolag har ändrat hela system för att anpassa sig till den nya lagstiftningen. Därför finner vi i Vänsterpartiet att det inte är meningsfullt att stå här i riksdagen i dag och säga: Nej, vi skall riva upp reformen och återgå till det gamla. Det är att inte vara ärlig. Även om man som politiker ibland kan önska att verkligheten hade sett annorlunda ut är det bara att konstatera att vi lever i en verklighet som inte alltid blir som vi själva hade önskat. Därför finner vi i dag inte något skäl att stödja Folkpartiets reservation om att riva upp reformen.

Nu måste den här reformen ändå få sätta sig i hela systemet. Vi vet att det har kommit signaler om att det finns maskor, att det finns brister. Men det var inte någon nyhet för Vänsterpartiet, utan det var frågor som vi lyfte upp innan lagstiftningen trädde i kraft. Jag önskar att Centerpartiet också hade drivit frågan om kvinnornas rättighet med samma kraft som man gör i dag när man ser att bristerna kommer. Då kanske vi ändå hade haft en möjlighet att förändra lagstiftningen på den punkten. Men då fanns inte denna kritik.

Just bara för att det var en mycket stor förändring är det oerhört viktigt att det finns ett tillräckligt underlag när vi nu skall göra en genomgripande utvärdering av lagstiftningen. Även om det finns signaler och även om det finns fall som man kan peka på räcker inte det för att man skall kunna säga att man kan göra en total utvärdering. Skall man kunna göra en utvärdering av en sådan här stor reform måste man ha ett underlag där man kan se det sammantagna utfallet, inte enstaka händelser. Man måste se mönstren i utfallet av lagstiftningen. Därför anser vi att lagen än så länge inte har varit i kraft tillräckligt länge för att man skall kunna göra en utvärdering.

Men det är viktigt att regeringen fortsätter att följa utvecklingen. Det är viktigt att vi politiker och de politiska partierna i kontakter försöker följa upp och utvärdera lagstiftningen. Men den stora utvärderingen tror jag att vi ändå måste vänta på ett slag, innan man kan få ett tillräckligt underlag.

Sedan, fru talman, vill jag lyfta fram kristdemokraternas reservation. Man vill lyfta bort taket och kräver en individuell prövning av varje fall. Man vill inte låsa sig vid något tak utan man vill att det skall vara en individuell prövning och att även domstolarna skall kunna göra det.

Vi i Vänsterpartiet tror att ett system med individuella prövningar skulle vara både kostsammare och mycket mer komplicerat. Vi tror att det skulle finnas en risk för att orättvisorna snarare skulle öka, att domstolar skulle göra olika bedömningar i rättshjälpsfrågor i landet och att människor kanske skulle få rättshjälp utifrån vilken domstolskrets de tillhör. Det tror jag inte heller att kristdemokraterna vill ha. Jag tror dock att man löper en sådan risk med en individuell prövning.

Därför är det system som nu har föreslagits och som innebär att vi höjer gränsen nog ändå det bästa, även om det innebär att ärendet då och då måste lyftas fram här i kammaren och lagstiftningen ändras så att den hamnar på en nivå som då är lämplig.

Med detta, fru talman, vill jag återigen yrka bifall till justitieutskottets hemställan.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Anf. 76 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet har ingen reservation vid detta betänkande, eftersom de ändringar i rättshjälpslagen som regeringen föreslår är positiva. Man vill höja inkomstgränsen, och avgiften skall för den underårige grundas på den underåriges egna ekonomiska förhållanden. I sak finns det alltså ingenting att dryfta, men det görs här alltid en historisk beskrivning av vad man har tyckt om förändringen i rättshjälpslagen. Som Kristdemokraterna påpekar måste man lyfta fram denna fråga gång på gång i riksdagen. Även Miljöpartiet tycker att det är olyckligt.

I betänkandet finns en liten notering om möjligheten att koppla förändringen till basbeloppets utveckling, men detta avfärdas utan någon djupare analys. Jag avser att fortlöpande följa detta problem och ämnar återkomma om frågan kommer upp till behandling inom kort tid igen. Det skulle vara olyckligt att ständigt behöva lyfta fram frågan igen.

Jag vill här något beröra de avlämnade reservationerna. I en folkparti-reservation yrkas att rättshjälpsreformen skall rivas upp. Också Miljöpartiet var emot reformen och hade en stark argumentation för att den inte skulle genomföras. Vi har dock resonerat så att den majoritet i riksdagen som genomfört detta beslut sannolikt än en gång kommer att tycka det samma och att det därför inte är någon idé att försöka riva upp den.

En utvärdering är dock oerhört viktig. Jag ser inget motiv för en reservation i det avseendet. I betänkandet anförs tydligt att en utvärdering skall genomföras men att ett år är för kort tid i sammanhanget. Också vi i Miljöpartiet tycker att det krävs en längre tid. Det är oerhört viktigt att utreda hur det har fungerat hos försäkringsbolagen och även för kvinnorna, och det finns inte några motsättningar om detta. Det har både tillkännagetts av utskottet och med tydlighet framhållits av Helena Frisk.

Vi har alltså inte avgett någon reservation vid detta betänkande, men det krävs helt klart hela tiden en uppföljning av hur ärendet utvecklas, och det tycker även Miljöpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

14 § Åtgärder mot mc-kriminaliteten

Åtgärder mot mc-kriminaliteten

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU7
Åtgärder mot mc-kriminaliteten (prop. 1997/98:181)

Anf. 77 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Så är det på nytt dags att diskutera den allvarliga mc-kriminaliteten. För nästan exakt två år sedan hade vi vid två tillfällen debatter i frågan i kammaren. För nästan exakt ett år sedan hade vi ytterligare en debatt, och nu är det alltså dags igen. Debatter är bra, men under förutsättning att regeringen lyssnar på förslag som kommer fram och

om debatten ger resultat. Men tyvärr är det så, fru talman, att orden är många men åtgärderna är få. Av det fåtal förslag som genomförs är en del rena panikåtgärder med stora risker och liten effekt.

När vi våren 1997 debatterade mc-kriminaliteten uttalade justitieministern: "Det som i första hand krävs är polisiära resurser" – ett uttalande som vi moderater helt instämde i. Men vad har hänt? Inte blev det mer resurser under 1998, och den omtalade resursökningen för polisen under innevarande år räcker inte ens till för att täcka ökade lönekostnader för befintlig personal.

Våren 1997 behandlades ett moderat förslag om införande av möjlighet till buggning. Då uttalade majoriteten att ett pågående utredningsarbete borde avvaktas. Ett år senare, våren 1998, då regeringens skrivelse om organiserad brottslighet behandlades, gjordes samma uttalande med tillägget att regeringen borde återkomma så snart som möjligt. Nu har vi våren 1999, och det går inte ens att hitta något om ett aktuellt lagförslag om buggning i vårens propositionsförteckning.

Behandlingen av regeringens skrivelse våren 1998 innefattade även ett förslag från oss moderater om vikten av förebyggande arbete bland unga identitetslösa män som riskerade att lockas av samhörigheten i de kriminella mc-gängen. Vårt förslag bemöttes med att inget behövde göras, och förslaget avslogs.

Vi föreslog också att regeringen borde studera erfarenheterna från länder där dömda *outlaws* placeras i särskilda fängelser. Även här blev svaret att inget behövde göras, och vårt förslag avslogs. Utvecklingen av våldet på våra fängelser och de tecken som finns om kopplingar till *outlaws* tyder på att något då behövdes och fortfarande behövs.

Enligt moderat uppfattning borde den nationella beredskapsstyrkan kunna användas på ett annat sätt än hittills. Även detta förslag bemöttes våren 1998 med att "inget behöver göras" och med ett avslag på vårt förslag. Att majoriteten då menade allvar med sitt uttalande om att inget behöver göras kan vi i dag se i verkligheten, när nu den nationella beredskapsstyrkan helt håller på att falla sönder.

Vårt förslag om en skärpning av straffen för hot mot vittnen resulterade också i att majoriteten bestämde att inget behövde göras, och därför avslogs förslaget. Tycker verkligen de som då var nöjda att vittnen har det skydd de förtjänar? Är de nöjda med att alltfler, t.o.m. poliser, försöker undandra sig sin vittnesplikt av rädsla?

Sammanfattningsvis innebar de tidigare debatterna att alla förslag till förändringar avslogs, att inget blev gjort och att regeringens skrivelse, som inte innehöll några förslag utan bara storstilade löften för framtiden, lades till handlingarna.

I dag har vi ett ställning till ett förslag där möjligheten för t.ex. kriminella mc-gäng att ägna sig åt hot och våld under täckmanteln inkassoverksamhet begränsas. Det är mycket bra, och det ligger i linje med vad vi moderater vid tidigare tillfällen har framfört. Men den stora nyheten i det förslag som vi i dag skall ta ställning till är ökade möjligheter att göra husrannsakan. Vi moderater har invändningar mot detta förslag. Våra motiv är flera, och de stämmer väl överens med vad som anförts från vissa remissinstanser.

Från flera remissinstanser framförs tveksamheter mot att den föreslagna regeln skulle öka effektiviteten. Hovrätten för Västra Sverige

skriver i sitt yttrande över förslaget: "I promemorian skriver man allmänt att den föreslagna regeln kommer att bli en tillgång i kampen mot den allvarliga brottsligheten, men det utvecklas, anmärkningsvärt nog, inte närmare på vilket sätt." Hovrätten fortsätter: "Enligt hovrättens mening kan sedvanligt polisarbete i brottsbekämpande syfte vara lika effektivt."

Hovrättens uttalande stämmer med det justitieministern uttalade våren 1997, då hon sade: Det som i första hand krävs är polisiära resurser. Tänk om det uttalandet hade omsatts i handling!

JO anser helt uppenbart, liksom Hovrätten för Västra Sverige, att regeringen inte motiverat behovet av en utvidgning av rätten till husrannsakan och skriver: "Om det av skäl som inte redovisas har visat sig föreliggande betydande utredningssvårigheter ---." Här kan man tala om hård kritik i en mjuk förpackning!

Ytterligare en invändning som framförs och som för oss moderater har stor tyngd är den bristfälliga analysen av förslagens överensstämmelse med vår grundlagsskyddade mötes- och föreningsfrihet. Hovrätten för Västra Sverige skriver om överensstämmelsen med vår grundlag följande: "Även de antaganden och konstateranden som i det avseendet görs i promemorian är alltför summariska." Och hovrätten fortsätter: "Enligt hovrättens mening bör även denna del bli föremål för ytterligare överväganden." I samma fråga skriver Advokatsamfundet att man "känner betydande tveksamhet till om förslaget står i överensstämmelse med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och vår grundlag och avstyrker förslaget".

Fru talman! Alla säger, med fullt allvar och i alla sammanhang, att vi har en oroande utveckling av brottslighet som kan relateras till vissa internationellt förgrenade mc-klubbar. Många förslag till förbättrade möjligheter att ingripa mot dessa har förts fram, bl.a. av oss moderater, under senare år. Vi får då besked antingen att förslagen är onödiga eller att regeringen redan är på gång med förslag. Två år av diskussion har förflutit, och det vi nu fått är inte vad man tidigare utlovat, utan ett förslag som i sin väsentliga del t.o.m. kan misstänkas stå i strid med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och vår egen grundlag. Detta är oacceptabelt. Jag förväntar mig att regeringen gör något av alla de goda idéer som förts fram vid tidigare debatter i kammaren, och för att inte riskera inskränkningar i vår grundlagsfästa mötes- och föreningsfrihet yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 78 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet instämmer till fullo i regeringens oro över utvecklingen av vissa internationellt förgrenade mc-klubbar.

Regeringen framlägger nu två förslag, vilka skall försvåra för mc-grupper som begår brott och som utgör ett stort problem i samhället eftersom de vill sätta sig över våra lagar med hjälp av hot och våld där vapen ingår som verktyg.

Regeringens ena förslag, om skärpta krav på inkassoverksamhet med utvidgad tillståndsplikt, tycker Miljöpartiet är ett bra förslag. Mc-klubbmedlemmarna har utnyttjat inkassolagens undantagsbestämmelser. Tyvärr finns det ingen undersökning av omfattningen av detta slags verksamhet, och eftersom hot, övergrepp i rättssak och utpressning redan är brottsbalksbrott kan man ju tycka att de kan beivras i alla fall, trots den

här lagändringen. Men eftersom redan synen av de här storväxta, mc-klädda männen med ett speciellt uppträdande kan vara tillräcklig för att framkalla rädsla hos gäldenärer och det också finns betydande bevissvårigheter, ovilja att vittna samt rädsla för repressalier tycker vi att detta förslag skall bifallas.

Men regeringens andra förslag, om en ny bestämmelse om husrannsakan, är vi emot. Det innebär en ändring i 28 kap. 3 § i rättegångsbalken. Förslaget innebär att den nuvarande regeln om husrannsakan i tillhåll upphävs och får en utvidgning som lyder så här: Hos annan än den som är skäligen misstänkt för brott avseende lokaler som inte huvudsakligen utgör bostad och som mer än tillfälligt används gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet.

Det här är meningar som kan ge mycket vida tolkningar, och det är därför Miljöpartiet har två reservationer som jag, fru talman, yrkar bifall till, nr 1 och nr 2.

Man kan analysera texten "Hos annan än den som är skäligen misstänkt för brott". Det är ju en väldigt låg grad. Och vem är det som skall göra de här bedömningarna? Är det poliser eller en polis? Det ger, som jag säger, alldeles för vitt utrymme för godtycklighet.

Formuleringen "personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet" har ändrats från utredningens som tidigare hade sagt "kriminellt belastade personer", men det ändrades alltså till denna ordalydelse som inte heller är bra. Över huvud taget när man föreslår att tvångsmedel skall utökas tycker jag att det skall krävas en väldigt djupgående analys. Tvångsmedel skall man vara restriktiv med så att det inte drabbar andra grupper som man inte avser med dessa förslag.

Också ordalydelsen "lokaler som inte huvudsakligen utgör bostad" innebär en sådan här tolkning. Vi vet inte i dag vilka lokaler som kommer att drabbas, och det finns inte heller någon analys i regeringens förslag om vad det skulle kunna vara. Det kan bli tråkiga överraskningar när man sedan tolkar lagen.

I stort sett är alltså tillämpningsområdet alltför allmänt hållet. När man sedan tolkar lagen är det ju inte genom förarbetena som man kan begränsa bestämmelserna, utan det är precis hur lagtexten är utformad. Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, som vi har skrivit under, kan vara i fara. Vi vet inte det ännu, för den analysen finns inte. Miljöpartiet efterlyser alltså en fylligare beskrivning av problemet.

I och för sig kan vi förstå att man kommer med ett sådant här lagförslag eftersom mc-kriminaliteten är så svår att bemästra. Vi har i reservation 2, fru talman, utvecklat det hela med att kunna fästa de nya lagreglerna på vapeninnehavet, som är så stort och hotfullt när det gäller mc-kriminaliteten. Sedan 1994 har enbart i Sverige skottlossning som kan sättas i samband med Hells Angels och Bandidos förekommit vid 15 tillfällen varav en gång med dödlig utgång. Vid 7 tillfällen under samma tidsperiod har bombattentat förekommit. Stora mängder vapen har tagits i beslag. Där tycker vi att man kan ha en anknytning i en lagtext med organisationer som befattar sig med vapen. Den här ordalydelsen finns i en tidigare lagtext när det gäller olovlig kårverksamhet, och det skulle man kunna ta fasta på för att inte generellt drabba sådana grupper, och föreningsfriheten, som vi inte vill skall drabbas av det hela. Detta är viktiga synpunkter, fru talman.

Fru talman! Kampen mot den organiserade brottsligheten har högsta prioritet för regeringen och socialdemokratin. Det tar sig uttryck på många sätt. Polisens arbetsmetoder effektiviseras och moderniseras. Samarbetet i Norden och i Europa förstärks och byggs ut. Resurser utökas och lagarna vässas.

I detta betänkande behandlas förslag som speciellt inriktar sig på den mc-relaterade brottsligheten. Mc-gängen Hells Angels och Bandidos verksamhet bär ju tydliga drag av det som internationellt sett betraktas som organiserad brottslighet.

Till att börja med är det här fråga om sammanslutningar av personer som är mycket brottsbelastade. Över hälften av Hells Angels medlemmar och nio av tio av Bandidos medlemmar har suttit i fängelse. Lägg till detta gängkrigen med mycket grovt, i flera fall militärt, våld som vi har sett på senare år. Hells Angels och Bandidos har angripit varandra med allt från knivar och knogjärn till automatvapen, handgranater och t.o.m. pansarskott.

Kia Andreasson nämnde tidigare några siffror sedan 1994: 15 tillfällena av skottlossning, 7 bombattentat eller försök till bombattentat, 5 angrepp med pansarskott mot ett av mc-gängens lokaler.

Till detta kommer den s.k. *outlaw*-filosofin, som är en närmast fascistisk uppfattning om att man står utanför och ovanför samhället och att man inte behöver följa de lagar och regler som vi andra vanliga människor måste göra. Man samarbetar aldrig med polisen, hämnas oförrätter på egen hand och föraktar överlägset alla oss andra som håller oss till lagar och regler.

Ytterligare ett otäckt inslag i denna bild, som Gun Hellsvik tog upp särskilt, är de systematiska övergreppen i rättssak, dvs. hot mot vittnen och målsägande för att förhindra att rättvisa skipas.

Vi vet ju sedan länge att dessa gäng, förutom våldsbrott för att skydda sin verksamhet, också sysslar med narkotikabrott och grov ekonomisk brottslighet. Men på grund av taktiken att skrämma vittnen och målsägande kan det vara mycket svårt för rättssamhället att ställa förbrytarna till ansvar i domstol. Rättssamhällets ståndpunkt måste därför vara mycket tydlig. Vi måste tydligt säga ifrån till dessa gäng att vi inte accepterar dem.

Fru talman! Regering och riksdag har på senare år vidtagit en rad åtgärder för att bekämpa den här typen av brottslighet. Vi har skärpt straffet för övergrepp i rättssak. Vi har gett polisen ökade möjligheter att kartlägga narkotikavägarna. Vi har gett polisen rätt att föra datoriserade kriminalunderrättelseregister – med visst motstånd i kammaren, men ändå. Vi har förstärkt samarbetet med övriga nordiska länder inom EU. Här skall särskilt nämnas det arbete som görs inom Europol.

För 1998 fick polisen också ett riktat resurstillskott på 30 miljoner kronor för arbetet med den mc-relaterade brottsligheten. Mycket mer är på gång. Något av det har redan nämnts i debatten. Buggningsutredningens betänkande är på väg genom Regeringskansliet, men som ni förstår är detta en stor och komplicerad fråga som måste analyseras i botten.

Vi har nyligen tillsatt en utredning om möjligheten att kriminalisera aktivt deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet. Det finns också en utredning som ser över hur polisorganisationen skall

vässas när det gäller organiserad brottslighet. En möjlighet som man tittar närmare på är att lägga samman Säpo och Rikskriminalalen när det gäller just detta arbete.

I dag, fru talman, har vi att behandla två förslag med anknytning till den mc-relaterade brottsligheten. Det är dels ett förslag som handlar om vidgade möjligheter att göra husrannsakan i vissa lokaler, dels ett förslag som handlar om ett undantag i inkassolagen. Jag skall först säga något om inkassolagen, som väl är det som är minst kontroversiellt.

Det är förstås självklart att indrivning av fordringar skall ske på ett seriöst sätt. Därför krävs det normalt tillstånd av Datainspektionen för att bedriva inkassoverksamhet. Men det har funnits ett undantag eller, om man så vill, en lucka i lagen. I inkassolagen 2 § sägs att det inte behövs något tillstånd om inkassoverksamheten är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. Detta undantag har mc-gängen kunnat använda sig av för att bedriva inkassoverksamhet. Deras kunder har inte bara varit andra kriminella – även om det kanske har varit vanligast – utan också vanliga småföretagare som t.ex. tandläkare och ibland rent av jurister, vilket ju i sig är en skandal. Det finns ett konkret rättsfall från 1996, där två Hells Angels-medlemmar åtalades för att ha bedrivit inkassoverksamhet utan tillstånd, men de friades med hänvisning just till detta undantag.

Nu täpper vi till den luckan i lagen. Fr.o.m. den 1 april blir också denna verksamhet tillståndspliktig. Skall Hells Angels och Bandidos i fortsättningen bedriva indrivningsverksamhet får de vackert söka tillstånd av Datainspektionen. Min gissning är att de kommer att ha ganska svårt att få sådana tillstånd.

Fru talman! Det andra förslaget handlar om att vidga möjligheterna för polisen att göra husrannsakan i vissa lokaler. Förslaget syftar till att underlätta husrannsakan, bl.a. i mc-gängens klubbhus.

För att ta det från början är det så att medborgarna enligt regeringsformen är skyddade gentemot det allmänna mot intrång och husrannsakan. Men detta skydd får åsidosättas av polis och åklagare under en förundersökning under förutsättning att vissa kriterier är uppfyllda. En husrannsakan får aldrig ske godtyckligt, och den får aldrig sträcka sig längre än vad som är nödvändigt för att uppnå det syfte som man har med åtgärden. Syftet kan vara dels att söka efter en person som man misstänker för brott, dels att säkra bevisning mot honom eller henne.

Dessa regler för husrannsakan finns i rättegångsbalken 28 kap. Här gör man skillnad mellan husrannsakan hos en person som är misstänkt för brott och husrannsakan hos någon annan, t.ex. en bekant.

För att få göra husrannsakan hos någon annan än den som är misstänkt för det aktuella brottet, krävs det enligt nuvarande lagstiftning synnerlig anledning att tro att man skall hitta det som man letar efter. Orden ”synnerlig anledning” har av Justitieombudsmannen genom åren tolkats mycket strängt. Polisrättsutredningen 1995 drog slutsatsen att man, för att få göra husrannsakan hos någon annan än den som är misstänkt för brottet, måste vara så gott som säker på att man skall hitta vad man letar efter.

Nu är vi inne på problemet med husrannsakan i mc-gängens klubbhus. De poliser som arbetar med dessa brott har upplevt att lagstiftningen är alltför snäv. Det är också regeringens uppfattning att bestämmelsen

om synnerlig anledning försvårar polisens arbete mot mc-gängen, att det är ett alltför högt krav för att man skall kunna göra husrannsakan i mc-gängens lokaler i samband med förundersökningar. Det är en uppfattning som också utskottsmajoriteten delar.

För att effektivisera polisens arbete föreslås därför en undantagsregel i rättegångsbalken 28 kap. 3 §. Man säger att husrannsakan skall få ske i lokaler som brukar användas gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet, om det för brottet som man utreder är föreskrivet ett års fängelse eller däröver och det finns särskild anledning att anta att ändamålet med rannsaking kommer att uppfyllas, som det heter på juristsvenska.

Här får vi alltså ett antal nya rekvisit. Det skall vara en lokal som brukar användas av förbrytare. För brottet som man utreder skall det vara ett års fängelse eller därutöver i straffskalan, och det skall finnas särskild anledning, alltså inte synnerlig anledning, att anta att man hittar vad man letar efter. Dessutom skall lokalen i huvudsak inte användas som bostad.

Det blir alltså en vidgning av husrannsakan i möjligheterna när det gäller mc-gängens lokaler. Förslaget kan kanske tolkas som om det vore skraddarsytt för mc-klubblokaler, men reglerna gäller förstås generellt. Allt annat vore att överträda grundläggande rättsprinciper, och det vill vi ju inte göra.

Förslaget har i en tidigare version varit ute på remiss i Rättssverige. Det förslag som då presenterades fick kritik på ett par punkter. Bl.a. talades det om samlingslokaler. Man använde begreppet kriminellt belastade personer. Förtydligandet vad gällde bostadsändamål fanns inte med.

På dessa punkter har regeringen förändrat förslaget för att få till stånd en paragraf som är tydlig och som täcker in de fall som vi vill komma åt. Propositionen har också granskats av Lagrådet, som inte hade några invändningar. Därmed kan vi också känna oss säkra på att vi inte träder våra grundlagar förnär.

Fru talman! Det finns en bred majoritet i utskottet för de liggande förslagen. När det gäller husrannsakan finns det reservationer från två partier, nämligen Miljöpartiet och Moderaterna. Här är jag nog mest förvånad över Moderaternas agerande.

De ifrågasätter om förslaget uppfyller grundläggande rättssäkerhetskrav, och de tycker att det är tveksamt om förslaget uppfyller kraven i regeringsformen och Europakonventionen. Dessutom tycker de att den mc-relaterade brottsligheten måste analyseras mer innan man kan handla.

Vi har haft en utredning, en remissomgång och en regeringsberedning. Då kan man undra hur mycket mer vi skall utreda innan vi skall kunna samla oss till handling. Varför denna förhållning, fördröjning och försvagning?

Jag vill nog mena att de rekvisit man ställer upp – lokal som inte huvudsakligen används som bostad men där kända förbrytare brukar uppehålla sig, ett års fängelse i straffskalan, särskild anledning att anta att man skall finna vad man söker – gör att vi kan säga att den här lagstiftningen kommer att fungera som vi tänkt oss.

Lagrådet, som har till uppgift att bevaka just grundlagarna, har inte heller haft några invändningar. Jag känner ändå att vi har både hängslen och livrem på när det gäller rättssäkerheten, vilket gör moderaternas reservation än mer obegriplig.

Fru talman! Var sak har sin tid. Utredning har sin tid, och politisk handling har sin tid. I dag är det dags för politisk handling. Jag yrkar därför bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 80 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ett ganska stort steg att säga att det här lagförslaget har både hängslen och livrem på sig. Ett års fängelse är den gräns som gäller, och det är väldigt lågt. Den utesluter bara de mest bagatellartade brotten.

Jag kan inte förstå att det är både hängslen och livrem när det samtidigt står att det gäller personer som kan *antas* ägna sig åt dessa brott som det är låg gräns på. Hur skall det tolkas? Hur kan det vara så tryggt att ha denna ordalydelse?

Anf. 81 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ett års fängelse är bara ett av rekvisiten. De andra är att det är en lokal där personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet brukar uppehålla sig. Hade det bara varit ett års-resonemanget i lagstiftningen hade det kanske varit tveksamt.

Jag vill än en gång för Kia Andreasson understryka att Lagrådet, som skall bevaka både Europakonventionen och regeringsformen, har lämnat ett mycket kort yttrande. Det finns i bilaga 6 till propositionen. Det är inte ens en tredjedels sida, och det finns en enda mening om att Lagrådet inte har några invändningar mot det här förslaget. Jag litar på Lagrådet när det gäller att bevaka grundlagarna.

Anf. 82 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Så säker bör man inte vara. Då behöver vi inte heller ha någon politisk debatt här i kammaren. Om det resonemanget skulle gälla generellt kunde man nöja sig med bara Lagrådet, och det tycker inte jag.

Däremot fick jag ingen förklaring. Vad menas med att man kan *antas* ägna sig åt brottslig verksamhet? Det är ett för mig väldigt vagt uttryck. Vad lägger Morgan Johansson för bindande bevis i en sådan skrivning?

Anf. 83 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Vad som antas är förstås en bedömning som görs av den lokala polisen och åklagaren som utreder ett brott. Om det är så att Hells Angels-lokalen flyger i luften av ett pansarskott kan det kanske antas att Bandidos har haft ett och annat att göra med det. Då kan det kanske också antas att man bör kontrollera i Bandidos lokal om det ligger några pansarskottshylsor där.

Anf. 84 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Jag vill bl.a. få en lite närmare analys från Morgan Johansson när det gäller grundlagsenligheten.

Vi kan notera att regeringen inte gör någon analys i sitt förslag. Vi kan notera att tunga remissinstanser framför stark tveksamhet. Vi kan också notera att socialdemokraterna allt som oftast ställer sig tveksamma till Lagrådets yttranden. Det gör de tydligen inte i det här fallet.

Vi som riksdagsledamöter och beslutsfattare måste göra vår egen analys, speciellt när det inte finns någon analys i underlaget. Det är ett ansvar vi har. Jag skulle vilja höra: Vad utöver att Morgan Johansson just nu litar på Lagrådet gör att Morgan Johansson anser att förslaget står i överensstämmelse med grundlag?

Med tanke på att Morgan Johansson nämnde att kampen mot den organiserade brottsligheten har högsta prioritet från socialdemokraternas sida och på att han här nämnde att lagar vässas skulle jag också vilja ha några förslag till lagändringar som har genomförts under de senaste två åren. Jag behöver inte så många.

Anf. 85 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller grundlagsenligheten står det att det som finns i regeringsformen kan begränsas genom lag, och det är vad som också görs i rättegångsbalken. Sedan är det naturligtvis upp till oss som riksdagsledamöter att fundera över formuleringarna i lagstiftningen och om de träder de grundläggande mänskliga rättigheterna för när.

Min och utskottsmajoritetens bedömning är att så som lagstiftningen här är utformad gör den inte det. Ni drar en annan slutsats, och det är upp till er. Jag skulle gärna vilja veta vad ni egentligen tycker om hur man skall komma åt själva problemet. Det har varit problem för polisen som arbetar med de här frågorna. Vad har ni för förslag om man inte skall gå den här vägen? Vad har ni för förslag för att effektivisera polisens arbete när det gäller detta? Det har ni inte alls presenterat.

Ett av lagförslagen som vi har genomdrivit var att effektivisera polisens arbete genom att datorisera kriminalunderrättelseregister. Det var ni emot, och det glömmar inte vi. Nu är ni emot att effektivisera polisens arbete när det gäller husrannsakan. Ni vill utreda mer och handla mindre. Vi glömmar inte det, och vi glömmar inte heller ert agerande i dag i kammaren.

Anf. 86 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Tydligt har Morgan Johansson ändå lätt för att glömma. Större delen av mitt anförande här i dag ägnade jag inte åt det förslag som vi i dag har att ta ställning till utan åt de förslag som vi moderater har lagt fram under de senaste två åren.

Nu var det tjugo minuter sedan, så jag kan ha viss förståelse för att det inte är så lätt att komma ihåg vad som sades då. Eftersom det tog mig tio minuter att redovisa de förslagen och repliktiden inte är så lång kan jag tyvärr inte på nytt redovisa dem. Men Morgan Johansson kan gå till det protokoll som kommer att upprättas för att fräscha upp minnet.

Jag fick inget svar på min fråga när det gäller grundlagsenligheten. Jag vill ha analysen och inte slutsatsen. Morgan Johansson gav bara slutsatsen och inte analysen. Sedan tar Morgan Johansson upp vad vi moderater vill ha. Jag drog åtskilliga förslag i mitt anförande för en stund sedan.

När det gäller frågan om datorisering vill jag påminna Morgan Johansson att vi moderater inte hade några invändningar mot datorisering. Vi stod bakom ett centralt datorsystem och en datorisering. Vad vi moderater inte gick med på var det bra-att-ha-register där man skall kunna

registrera människor på grund av att de är udda och inte på grund av att de är misstänkta för brott.

Anf. 87 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Gun Hellsviks tio minuter långa anförande i början av debatten var ett skolexempel på retorik som handlar om att lägga ut rök för att täcka en reträtt. Man anklagar andra och säger: Ni gör ingenting, men till slut landar man i: Vi går inte med på de förslag som ni nu lägger fram.

Så kan man naturligtvis välja att föra debatten. Min fråga till Gun Hellsvik var: På vilket sätt vill moderaterna komma åt problemen med den alltför snäva husrannsaksanslagstiftningen? Det är den sakfråga som vi diskuterar i dag. Där har jag inte fått något svar.

Anf. 88 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Egentligen finns det inte så mycket att tillföra debatten efter Morgan Johanssons inlägg. Jag vill tacka Gun Hellsvik som på ett bra sätt redogjorde för vad som tidigare behandlats i kammaren. För mig som är ny har jag inte samma historia i kroppen, och jag kan inte så mycket blanda mig i den debatten. Men jag tackar så mycket.

Samtidigt blev det för mig en politisk kullerbytta, eftersom jag uppfattade att Moderaterna har väckt väldigt många förslag som de naturligtvis tycker skall leda till positiva beslut i denna fråga. Regeringen har hela tiden sagt nej, det behövs inte några förändringar, det är bra som det är. Så uppfattar jag detta. Men när regeringen nu äntligen lägger fram ett förslag så är det fel. För mig gick detta inte ihop rent logiskt.

Fru talman! Jag vill börja med att tala om att Vänsterpartiet instämmer i justitietskontorets hemställan i betänkandet som helhet. Vi har inga reservationer.

När det gäller den del som handlar om inkasso, tycker vi precis som Moderaterna, nämligen att det är en bra förändring att det skall krävas tillstånd för att gå in och kräva inkasso, att det är bra att dessa undantag tas bort.

När det gäller den del där husrannsakan behandlas, tycker vi att det är viktigt att tala om vår syn att den förändring som gäller husrannsakan är en del i den helhetslösning som vi ser av brott och våldsamheter i samhället. Jag tror att det är välkänt att vi anser att det måste bedrivas på många plan samtidigt och med kraft och outtröttlighet, så att vi vinner över de krafter som vill skada och splittra, kränka och t.o.m. döda ibland.

I Polistidningens första nummer i januari stod det i en artikel att polisen länge har efterlyst detta verktyg när det gäller husrannsakan och vill att regelverket skall ändras. Det har vi noga diskuterat i vårt parti. Med all respekt för både Miljöpartiets och Moderaternas syn på detta – det menar jag verkligen – vill jag tala om att vi har diskuterat detta noga i vårt parti. Men som vi ser det just nu så finns det inte några starka skäl till att vi skall göra något annat än det som vi föreslår. Men om det visar sig att detta missbrukas måste vi naturligtvis ta upp det och diskutera det igen och eventuellt göra en förändring. Vi tycker också att det vore bra om man tydligt redogör vad som menas med organiserad brottslighet och att det är riktigt att man följer upp detta senare.

Jag har inte så mycket mer att tillägga utan yrkar bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande 7.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Anf. 89 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Yvonne Oscarsson ställde en direkt fråga till mig, och det är i stort sett samma fråga som Morgan Johansson ställde tidigare. Jag vill då påpeka och påminna om att det inte är första gången som vi moderater är rätt så ensamma. Den här gången har vi stöd av Miljöpartiet, vilket gläder oss, annars är vi oftast helt ensamma när det gäller kampen för att skydda de rättigheter som är stadfästa i våra grundlagar. För oss moderater är det otroligt viktigt att värna om detta.

Vad vill vi då göra i stället? Vi kan bl.a. se på vad en del av remissinstanserna har sagt. Både Hovrätten för Västra Sverige och JO har pekat på att det egentligen inte finns någonting i underlaget som säger att det är effektivt med ändrade regler om husrannsakan. Hovrätten för Västra Sverige säger dessutom att det som man nu tror sig kunna uppnå genom ändrade regler, då man riskerar att trampa på grundlagsfästa rättigheter, kan man uppnå ändå. Man säger: Sedvanligt polisarbete kan vara lika effektivt.

Jag hänvisade i det sammanhanget till vad justitieministern sade våren 1997. Då sade hon egentligen precis samma sak, nämligen att det som i första hand krävs är polisiära resurser. Vi höll med då, och vi håller med i dag. Nu har man av olika skäl inte sett till att de polisiära resurserna finns. Då måste man visa handlingskraft genom att lägga fram förslag om åtgärder i panik, åtgärder som man dessutom inte har analyserat om de ger någon effekt.

Anf. 90 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag kan inte försvara justitieministerns syn på den här frågan. Men jag kan en gång till försöka tala om vad Vänsterpartiet tycker. Vi har naturligtvis också noga läst igenom remissinstansernas synpunkter och ändå gjort bedömningen att detta kommer att bli ett bra verktyg. Men jag vill upprepa att om det visar sig att Gun Hellsvik och Miljöpartiet har rätt, att detta kommer att missbrukas eller att det inte har någon effekt alls, får vi naturligtvis ta upp det igen.

Anf. 91 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag hoppas också att Vänsterpartiet och andra partier är beredda att ta upp frågan på nytt, inte bara om det visar sig ineffektivt utan också om ni får fram att det står i strid med grundlagsfästa rättigheter.

Anf. 92 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Naturligtvis är vi beredda att göra det. Samtidigt hoppas jag att Moderaterna är beredda att ta upp denna fråga om det skulle visa sig att detta är ett utmärkt verktyg för polisen att göra ett gott arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

Åtgärder mot mc-kriminaliteten

15 § Penningtvätt, m.m.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU8
Penningtvätt, m.m. (prop. 1998/99:19)

Anf. 93 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! I detta betänkande behandlas frågan om penningtvätt, en av den ekonomiska brottslighetens många grenar. Jag har tänkt att kommentera ett par av de reservationer som Moderata samlingspartiet har fogat till detta betänkande.

Låg mig inledningsvis markera vikten av att den ekonomiska brottsligheten i dess olika och skiftande former – former som tyvärr ständigt utvecklas och förändras vad avser både teknik och metoder, men uppsåtet är nästan alltid detsamma – på samma sätt som all annan brottslighet bekämpas med kraft och konsekvens. Det kräver att man har resurser av skilda slag. Det kräver också att man har ett samarbete mellan myndigheter. Och det kräver självfallet att man har en lagstiftning och ett regelverk som utgör en klok och ändamålsenlig avvägning mellan effektivitet och verkningsgrad å den ena sidan och den personliga integriteten å den andra sidan. Allt detta måste till i en helhet för att man skall få brottsbekämpningen att fungera på ett effektivt och bra sätt. Det hjälper ju inte om man har nog så fin lagstiftning och kompletterar den ständigt och jämt med nya lagar om man inte har resurser att sätta bakom för att använda den lagstiftningen. Det visar sig genomgående att ett gott samarbete mellan myndigheter också är nödvändigt för att åstadkomma resultat.

Den här avvägningen mellan ändamålsenlighet, effektivitet, och den personliga integriteten är grannlaga. Men den är central för rättsstaten och för att medborgarna skall känna att det finns en fungerande rättsstat som värnar om individernas integritet. Det finns alltför många exempel i historien och utanför vårt lands gränser genom tiderna då man kanske har varit väldigt effektiv och haft en hög verkningsgrad i sin bekämpning av brottsligheten, men där man mer eller mindre totalt har låtit bli att beakta den personliga integriteten. Det är därför som vi moderater så ofta talar om betydelsen av den här avvägningen mellan effektiviteten och verkningsgraden å den ena sidan och den personliga integriteten å den andra sidan. Och vi har, fru talman, vid flera tillfällen då vi har behandlat lagförslag av detta slag efterlyst någon form av samlat grepp, att regeringen skulle ta sig samman på något sätt och försöka samla de politiska partierna till en bred översyn i avvägningen mellan just integritetsfrågor och effektivitet och verkningsgrad vid brottsbekämpningen.

Jag utgår från att denna fråga är central och viktig för alla partier. Därför förvånar det oss ganska mycket att regeringen inte kan ta sig samman på den här punkten. Det kunde kanske vara intressant för utskottets talesman Morgan Johansson att något kommentera – om han inte nu under mitt anförande är så upptagen av andra konferenser – varför regeringen så konsekvent har nekat detta. Och ännu mer intressant vore, fru talman, om han kanske ville passa på att använda den här debatten som en plattform för att öppna för att regeringen skulle vara beredd att ta upp de här frågorna i ett brett perspektiv. Vi skulle vara utomordentligt tack-

samma för detta. Dessutom tror jag att det skulle vara till utomordentligt stor glädje totalt sett om vi kunde få en principiell diskussion kring de här frågorna.

Fru talman! Som framgår av reservation 1, som avser utökad uppgiftsskyldighet för företag som omfattas av penningtvättslagen, anser vi att detta från integritetssynpunkt inger allvarliga betänkligheter. Moderata samlingspartiet menar att regeringen inte har presenterat tillräckligt övertygande skäl till att hänsynen till denna integritet i detta fall skulle vika för ett intresse av en effektivare brottsbekämpning.

I reservation 2, som behandlar straff för överträdelse av penningtvättslagens bestämmelser om granskings- och uppgiftsskyldighet, anser Moderata samlingspartiet att dessa straffbestämmelser borde ha övervägts betydligt grundligare. Remissinstansernas uppfattningar i frågan är utomordentligt splittrade. JK har uppfattningen att man inom ramen för det samlade beredningsarbete som pågår avseende straffansvar för juridiska personer borde ha funderat ytterligare på frågan. Vi delar den uppfattningen. Vi menar alltså att förslaget bör avslås och att regeringen bör återkomma i ärendet.

I reservation 3 behandlas revisorns roll vid misstanke om penningtvätt. Moderaterna har tidigare i ett annat sammanhang uttalat sin tveksamhet vad gäller kravet på att revisorn skall ha skyldighet att anmäla brott. Moderaterna har hävdats att revisorn skall ha rätt att agera vid brottsmisstanke inom företaget, utan hinder av tystnadsplikten. Denna rätt och möjlighet att agera skall avspeglade den yrkesetik som ofta uttrycks som "god revisionsred" och som ansvariga revisorsorganisationer löpande utvecklar under intryck av verklighetens behov och förutsättningar. Det förslag som regeringen här redovisar bör därför avvisas.

Fru talman! Oaktat de invändningar som Moderata samlingspartiet har och som jag har försökt att redovisa vill jag avslutningsvis markera och understryka att vi i Moderata samlingspartiet i stora delar tillstyrker regeringens förslag som enligt vår mening bör kunna leda till effektivare insatser mot ekonomisk och annan grov brottslighet, givet att regeringen också avdelar resurser för detta.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 94 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Anders G Högmark säger att brottsbekämpning är viktigt. Men varför vill ni moderater då alltid försvaga förslag till åtgärder som behövs för att stävja ekonomisk brottslighet? Och varför tycks ni moderater alltid gömma undan hårdhandskarna och ta på de lenaste silkesvantar så fort det just gäller ekonomisk brottslighet?

Anders Högmark säger att det är viktigt med resurser för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Det kan jag gärna hålla med om. Men varför var det på hela rättsområdet just Ekobrottsmyndigheten som ni moderater ville satsa betydligt mindre på än vad regeringen ville göra? Nu vill ni inte ha lika kraftfulla insatser mot penningtvätt som vi andra partier. Det syns, tycker jag, ett tydligt mönster i Moderaternas tveksamma inställning just till kampen mot ekobrotten.

Anders Högmark måste väl ändå veta att vi, om vi kan komma åt vinsterna av just brottslighet, kan förhindra mycket av brottslig verksamhet. Just därför är kraftfulla åtgärder mot penningtvätt mycket viktiga.

Om vi nu tvekar att vidta alla kraftfulla åtgärder riskerar vi att problemen snabbt blir allt värre.

Jag tycker därför att det är mycket bra att en skärpt lagstiftning nu föreslås för att komma åt penningtvätt så att vi därmed kan komma åt den hantering som innebär att egendom och pengar som förvärvas i brottslig verksamhet tvättas genom det finansiella systemet eller i näringsverksamhet. Samhället måste helt enkelt bli effektivare när det gäller att hindra svarta pengar att komma ut i den legala ekonomin.

Nu gällande regler för häleri räcker inte till. Där sägs det att det är straffbart att använda sig av och hantera sådan egendom som härrör från brottsligt förvärv. Med det menas stöld och bedrägeri samt hantering av pengar från narkotikaförsäljning. Däremot omfattas inte hanterande av vinster från skattebrott eller tullbrott av dessa bestämmelser.

Nu föreslås att vinster från skattebrott och tullbrott skall ingå i definitionen av ett nytt brott som förs in i brottsbalken och kallas penninghäleri och, i lindrigare fall, penninghäleriförseelse. Det straffbara området utvidgas till att gälla åtgärder med egendom för att dölja att någon annan har berikat sig genom brottslig gärning.

Dessutom föreslås att en del brott som i dag ryms under den traditionella häleribestämmelsen förs över till det nya penninghäleribrottet. Det gäller sådant som är typisk penningtvätt. På så sätt får vi en tydligare lagstiftning än vi i dag har.

Utöver förändringarna i brottsbalken föreslås några skärpningar i penningtvättslagen. Skyldigheten att rapportera till finanspolisen för banker och finansiella företag utvidgas till att också gälla transaktioner där bakomliggande brott är skatte- och tullbrott. Även försäkringsmäklare blir skyldiga att göra anmälningar.

Skyldig att lämna uppgifter till polisen blir de som yrkesmässigt bedriver handel med antikviteter, konst, ädelstenar, skrot eller transportmedel, förmedling av fastigheter eller bostadsrätter eller också lotteri- och spelverksamhet. För dem som är skyldiga att rapportera enligt penningtvättslagen föreslås nu en straffsanktion så att den som uppsåtligt eller av grov vårdslöshet underlåtit att rapportera, fastän det borde ha gjorts, kan dömas till böter.

För att effektivisera bekämpningen av penningtvätt ges regler om att man får databehandla vissa uppgifter. De uppgifter som företag med uppgiftsskyldighet lämnar till polisen får läggas in i ett dataregister.

Anders Högmark var inne på integritetsfrågorna. De beaktas genom lag som noga reglerar vad ändamålet med registret skall vara, vad innehållet får vara samt regler för gallring av uppgifterna.

Fru talman! Med de föreslagna skärpningarna får vi ett effektivare instrument för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Så som dessa skärpningar utformas träds, som jag tidigare nämnde, heller inte den personliga integriteten för när. Jag tycker därför att det är glädjande att alla utom ett av riksdagens partier står bakom betänkandet i dess helhet.

Moderaterna ställer, som Anders Högmark säger, upp på de flesta av förslagen men har ändå valt att gå emot de förslag till skärpningar som jag har nämnt. Dessutom vill Moderaterna, som också Anders Högmark nämnde, inte ha skyldighet för revisorer som i sin verksamhet med granskning av bolag upptäcker misstanke om penninghäleri att anmäla

sina misstankar till åklagare. Därmed tycker jag att Anders Högmark i sak argumenterar för en svagare lagstiftning mot penningtvätt än vad övriga partier föreslår.

Jag tycker inte att det går att prata bort att utan den föreslagna utökning av uppgiftsskyldigheten för företag, utan den straffsanktion som föreslås och utan den anmälningsplikt för revisorer som föreslås blir insatserna mot penningtvätt inte så effektiva som situationen kräver. Därför yrkar jag avslag på de moderata reservationerna och bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Ingvar Johnsson ställde inledningsvis ett antal frågor. Det samlade uppsåtet – om jag får uttrycka det så – verkade vara att framställa att Moderata samlingspartiets intresse och ambition att bekämpa den ekonomiska brottsligheten skulle vara mindre än hos de andra partierna.

Jag avslutade mitt anförande med att markera att det råder en stor och bred uppslutning kring de väsentliga frågorna, men på ett område – och det är inte första gången som jag markerar detta – anser vi att det finns behov av ny lagstiftning och skärpning av lagstiftningen och att alla sådana förändringar måste avvägas mot mycket legitima integritetsintressen.

Det är därför, Ingvar Johnsson, som vi vid flera tillfällen har efterlyst en samlad översyn. Det är angeläget för oss med någon form av vägledande principer i dessa avvägningsfrågor som kan tillämpas när regeringen föreslår en lagstiftning och vi övriga partier tar ställning till den. Det hade varit av utomordentligt stor betydelse och det kunde ha rensat bort en del onödig retorik om man hade kunnat åstadkomma detta.

Moderata samlingspartiet, liksom alla andra partier, har ett intresse av att bekämpa brottsligheten. Jag tror inte att det finns någon ute i landet som tvivlar på vår ambition och vilja, men då krävs också fungerande och väl avvägd lagstiftning, samarbete mellan myndigheter och, värderade vice ordförande i utskottet, det krävs också resurser, personellt och i övrigt.

Anf. 96 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag hör vad Anders G Högmark säger. Vi tycker att de frågor som handlar om den personliga integriteten är väldigt viktiga. Men de förslag som ligger innebär faktiskt inte att den personliga integriteten träds för när.

Högmark både började och slutade sitt anförande med att säga hur viktigt det är med åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Men det blir ändå lite grann en läpparnas bekännelse eftersom man är så tveksam inför att satsa på bekämpning av dessa brott. Moderaterna säger att man skall satsa 10 miljoner mindre på Ekobrottsmyndigheten och man har en rad förslag där man argumenterar för att det inte skall vidtas så kraftfulla åtgärder som det har sagts.

Jag vill fråga Högmark: Vad kan det vara för integritetskränkande i att de som yrkesmässigt handlar med konst och antikviteter måste svara på frågor från polisen om brottslig verksamhet? Jag har svårt att förstå den hårdtagning som moderaterna gör här. Och varför är moderaterna så

ömsinta när det gäller frågan om påföljd? De säger ju att de som bryter mot reglerna att rapportera kan dömas till lite böter.

Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Moderata samlingspartiet har någon speciellt ömsint inställning till ekonomiska brottslingar. Jag vidhåller uppfattningen att Moderata samlingspartiet har samma intresse av att bekämpa ekonomisk brottslighet som att bekämpa annan brottslighet. Vi har ett ganska gott rykte om att vilja se till att det finns ett fungerande rättsväsende. Vid ett flertal tillfällen har vi också föreslagit resurser för detta samtidigt som vi har pekat på problem när det gäller samverkan mellan myndigheter.

Att vi valde att anslå 10 miljoner mindre till Ekobrottsmyndigheten kan måhända vara ett utslag av att vi inte delar regeringens bedömning att detta var det mest ändamålsenliga sättet att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Om det kan man ha olika uppfattningar, men det behöver ju inte på något sätt avspegla det förhållandet att vi skulle vara mindre engagerade i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Fru talman! Jag ställde en fråga till Morgan Johansson – jag var inte medveten om att utskottets vice ordförande skulle delta i debatten: Kan vi få någon reaktion från regeringspartiet på våra ofta återkommande propåer och önskemål om en mer samlad debatt och utredning kring dessa mycket grannliga avvägningsfrågor när det gäller å ena sidan verkningssgraden och effektiviteten i brottsbekämpningen och å andra sidan integritetsfrågorna?

Jag upprepar att mycket hade varit att vinna på detta. En hel del av den debatt om har förts under senare år hade kanske inte behövt föras på det sättet, om det hade gjorts en helhetsbedömning.

Anf. 98 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Anders G Högmark väljer att tala om något annat än vad som står på dagordningen, nämligen att det finns motioner som skall företas till behandling i utskottet som just handlar om en samlad översyn. Det får vi återkomma till, om utskottsmajoriteten anser att det är viktigt.

Det är bra att Anders Högmark säger att man vill bekämpa den ekonomiska brottsligheten, kanske lika kraftfullt som annan brottslighet. Men det är ändå märkligt att varje gång som det läggs fram förslag om åtgärder på just det här området, då blir moderaterna plötsligt väldigt ömsinta. Då tas silkeshandskarna fram. Annars kräver man hårda tag mot brottsligheten.

Det vore värdefullt om moderaterna på det här området kunde ansluta sig till de övriga partierna. Högmark återkommer till detta med att vi inte skulle vara så noga med den personliga integriteten – det är i alla fall vad han indirekt antyder. Det är i så fall en beskyllning som riktas mot ledamöter från Kristdemokraterna, Folkpartiet, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Vi har lika mycket känsla som moderaterna för att den personliga integriteten inte skall trädas för när. Men det får inte hindra oss att vidta åtgärder inom ramarna för vad som är möjligt för den personliga integriteten när det gäller att vara kraftfulla mot den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 99 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det är mycket svårt att göra tillförlitliga beräkningar av omfånget på den totala ekonomiska brottsligheten. De siffror som har nämnts i utredningar och i rapporter är 100–150 miljarder kronor. Men eftersom en mycket stor del av brottsligheten är dold eller oupptäckt är man hänvisad till antaganden, hypoteser och teoretiska beräkningsmodeller.

Ekonomisk brottslighet innebär alltid en orättmätig omfördelning av inkomst och förmögenhet till brottslingarnas förmån. Och det är just denna omfördelning som är motivet till brotten. En sak som vi med säkerhet kan säga om den ekonomiska brottsligheten är att det finns en stor differens mellan den verkliga ekonomiska brottsligheten och den som myndigheterna lyckas beivra.

Vi politiker måste tillsammans med myndigheterna få ett grepp om den ekonomiska brottsligheten. Risken är annars mycket stor för att det förtroende mellan människor och grupper som är en förutsättning för det sociala och ekonomiska samspelet skadas. Personligen tror jag att de omfattande skattebedrägerierna som vi alltför ofta ser har minskat medborgarnas förtroende för skattesystemet, och tron att vi lever i ett rättvist samhälle har mera blivit en illusion.

Frågor som vi måste ställa oss är: Kan myndigheternas arbete bli effektivare så att fler blir dömda? Finns det åtgärder som kan minska den verkliga ekonomiska brottsligheten?

Vi i Vänsterpartiet välkomnar regeringens proposition om ändringar i lagen mot penningtvätt. Skall allt prat om att bekämpa den ekonomiska brottsligheten bli verklighet, då måste vi skaffa oss bättre och skarpare lagverktyg.

Ett flertal internationella initiativ har tagits för att förstärka insatserna mot penningtvätt. Och en effektiv penningtvättsbekämpning kräver ett väl utvecklat internationellt samarbete.

Det finns ett antal allmänna utvecklingstendenser i samhället som har en benägenhet att öka eller underlätta brottsligheten. Vårt samhälle har utvecklats mot en tilltagande anonymitet. Vi har fått en ökad rörlighet. Det har skett en internationalisering av kapitalrörelserna. Datoriseringen och den tekniska utvecklingen ökar. Och det har skett en avreglering.

Den sociala kontrollen minskar genom en tilltagande anonymitet och ökad rörlighet. Och internationaliseringen underlättar kapitalets rörlighet över nationsgränserna. Kapitalströmmarna är nästan omöjliga att följa för myndigheterna. Genom denna utveckling ökar också antalet tillfällen till brott.

Det speciella med denna brottslighet är att man i hög grad utnyttjar de nya tillfällen till brott som uppstår genom de beskrivna utvecklingstendenserna. Många ekonomiska brottslingar utnyttjar också hela den struktur av civilrättsliga regler som är till för att skydda rörelsedrivande företag. Brotten får alltså sin form utifrån detta. Det handlar om det som samhällsorganen har särskilt svårt att fånga och ingripa mot och som ger lättförtjänta pengar. De som förlorar är t.ex. leverantörer till företag som går i konkurs, kreditgivare och andra fordringsägare. Staten och därmed skattebetalarna är oftast de allra största förlorarna.

Fru talman! En förändring som regeringen föreslår i propositionen är att en ny straffbestämmelse, penninghäleri, skall föras in i brottsbalken.

Regeringen föreslår också att tillämpningsområdet för penningtvättslagen utvidgas, så att den också innefattar skatte- och tullbrott. Olika aktörer – alltifrån banker och försäkringsmäklare till dem som yrkesmässigt bedriver handel med t.ex. antikviteter, konst, skrot och fastighetsförmedling – blir skyldiga att lämna uppgifter till polis eller annan myndighet om misstänkt penningtvätt. En ny lag om penningtvättsregister föreslås. Regeringen föreslår också, som vi har hört under debatten, att en revisor, om denne i samband med granskning av ett bolag kan misstänka penninghäleri, skall göra anmälan om detta till åklagaren. Precis som regeringen anser vi i Vänsterpartiet att penningtvättens särskilt allvarliga karaktär samt revisorernas möjlighet att upptäcka brottslighet motiverar revisorernas anmälningsskyldighet.

Som avslutning vill jag yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 16 §.)

16 § Konsumentpolitiska frågor

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU10
Konsumentpolitiska frågor

Anf. 100 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Lagutskottets betänkande angående konsumentpolitiska frågor behandlar ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden. Antalet indikerar att detta är intressanta och viktiga frågor, inte bara för denna kammare utan även för människorna utanför.

Fru talman! Vi har en moderat reservation, nr 3, till vilken jag yrkar bifall. Vi har av skäl som jag strax återkommer till begränsat oss till att redovisa vår avvikande mening i särskilda yttranden rörande behandlingen av de andra moderata motionerna. Vi har nämligen konstaterat att behandlingen av motionerna rörande konsumentfrågor blir lite rumphuggen, eftersom regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att lämna förslag om framtida konsumentpolitik. Mycket av det som vi talar om här i dag kommer att behandlas i kommittén, förhoppningsvis också innehållet i de moderata motionerna.

Jag är nominerad att ingå i denna kommitté, och jag ser fram emot arbetet. Uppgifterna klingar skönt i ett moderat öra: ”trygga konsumenter med starkt inflytande över sin vardagssituation”. Moderata samlingspartiet har den uppfattningen att de regler som är till fromma för ”trygga konsumenter med starkt inflytande över sin vardagssituation” är bra regler. Vi har också den inställningen att det är bra med starka konsumenter. Sedan har vi olika uppfattning om vad som gör en människa och en konsument stark.

Jag anser t.ex. att konsumenter inte alls är starka i planekonomi. Där är det styrda produktioner och distributioner som bestämmer. Bilder på socialismens köer finns på allas näthinnor. Många här i kammaren

kanske föredrar att blunda för dessa bevis på vad avsaknaden av fri marknad och köpenskap kan ställa till.

En marknadsekonomi gör konsumenterna starka och mäktiga nog att välja och att välja bort. Fasta spelregler och konkurrens på lika villkor är en förutsättning för att en marknadsekonomi skall fungera. Att medborgarna är bäst lämpade att fatta beslut som rör deras egen situation borde vara självklart för alla politiker, även när det gäller konsumentfrågor.

Fru talman! Socialdemokraterna är mästare på att överta eller beröva medborgarna deras ansvar och befogenheter. Det kan låta människovänligt, men det är det inte. Det är ett maktmedel att "omhänderta" medborgare. Känn efter själva! Håll vänsterhanden över höger handled! Det är ett praktiskt omhändertagande. Vad kan ni göra med er högerhand? Vad skulle ni kunna göra med er högerhand? Stopptecknet! Ni kan säga: Stopp! Låt mig lära mig att klara mig själv och fatta mina egna beslut.

Vi moderater har ihärdigt påvisat att människorna förminskas och omyndigförklaras i och med att konsumentens kraft och styrka skall gå genom offentliga institutioner och offentligt finansierade och dominerade konsumentorganisationer. Påfallande många människor börjar förstå att vi har rätt.

I ett socialistiskt styrt samhälle måste man orka bry sig för att själv kunna ta initiativet från den massiva maktapparaten. Det är kanske därför vi i Sverige har så få fria konsumentorganisationer med underifrånperspektiv från medborgarna själva.

En del tycker tyvärr fortfarande att det är bekvämt med en stor maktapparat som tar hand om dem, så att de inte behöver ta hand om sig själva. Det är en naturlig passiviseringsmekanism som lägger sig som en våt filt över initiativ, engagemang och intresse.

I ett friskt, sunt demokratiskt samhälle är konsumenten själv intresserad av sin rättsliga ställning när det gäller den egna hälsan och säkerheten. I ett friskt, sunt demokratiskt samhälle är konsumenten själv intresserad av miljöns hållbara utveckling. I ett friskt, sunt demokratiskt samhälle är konsumenten själv kapabel att ställa krav och vara motpart i varje ögonblick av en köpsituation då det inte kan stå en socialdemokratisk riksdagsledamot bakom och peka finger åt motparten eller då inte någon i horden av tjänstemän från Konsumentverket kan följa med till affären.

Denna mastodontmyndighet, fru talman, har enligt vår mening alldeles för omfattande och disparata uppgifter, vilket leder till en splittring av verksamheten och en trubbighet i de enskilda ställningstagandena. Därför vill Moderata samlingspartiet att verkets ansvarsområde slimmas. Myndighetsuppgifterna bör skiljas ut, och övriga verksamheter bör privatiseras.

Vi vill begränsa Konsumentverkets verksamhet till förmån för frivilliga och oberoende konsumentorganisationer. De konsumentorganisationer som finns är som regel samtidigt producenter eller distributörer med egna köpställen. Detta komplicerar den enskilda medlemmens situation. Vi anser att regeringen borde kunna stimulera fria organisationer byggda på människors egna engagemang och kraft.

Fru talman! Jag har hittat en verksamhet: Konsumenter i Samverkan – Underverket. Av dess information framgår att vi alla – hushållen och

konsumenterna – är näringslivets drivmedel och uppdragsgivare. Det vi köper kommer att produceras, inget annat. Jag säger: Bravo! Fler sådana!

Vi tycker också att skolan i undervisningen inom t.ex. ekonomi och hushållslära bör öka medvetenheten i konsumentfrågor. Genom att ge barn och ungdomar en bra och adekvat konsumentkunskap lägger man en grund för en livsstil som står i samklang med en hållbar konsumtion och utveckling. Samtidigt lär sig barnen att ta till vara och försvara sina rättigheter och skyldigheter som konsument.

Fru talman! Vi har också i vår motion uppmärksammat produktsäkerhetslagens tillkortakommanden vad gäller offentligt producerade tjänster. Där har vi vår reservation, som jag redan har yrkat bifall till.

Redan då lagen ändrades till att gälla offentliga varor ansåg vi moderater att den också skulle omfatta offentliga tjänster. För konsumenter och producenter är det viktigt att lika regler gäller. Ur konkurrensneutralitetssynpunkt är det mycket anmärkningsvärt att offentliga tjänster undantas. På denna punkt har vi ett av regeringens stödpartier med oss, nämligen Miljöpartiet.

Jag skall göra vad jag kan för att kommittén också skall ta initiativ till att ändra produktsäkerhetslagen i enlighet med vår motion.

Alltför många föräldrar, fru talman, är t.ex. tvungna att anlita kommunal barnomsorg, även om det föreligger bristande säkerhet för barnen, även om knivar ligger framme eller om kemikalier inte förvaras tillfredsställande. Barnen kan t.o.m. skadas eller bli sjuka på grund av ohälsosamma lokaler.

Högsta domstolen har hjälpt oss på traven genom att slå fast att det föreligger ett ömsesidigt förpliktande avtal mellan barnens föräldrar och kommunen. Detta om något borde föranleda en ändring av produktsäkerhetslagens paragrafer rörande tjänster.

Fru talman! Konsumentpolitiken diskuteras livligt i EU. Den 3 november 1998 ägde ett rådsmöte rum i Bryssel i detta ärende. Vi har nyligen fått information med posten.

Symtomatiskt nog har Sverige begärt att inte bara konsumentorganisationer utan även offentliga organ, såsom statliga myndigheter, kan delta i projekt och erhålla medel.

En motion av fyrtio har bifallits. Det gäller en motion väckt av Barbro Westerholm, Folkpartiet. Denna motion tillstyrktes av oss moderater och av övriga borgerliga partier. Detta bäddade för ett bifall, och det är jag glad för.

Det visar sig att Riksdagens revisorer redan 1996 överlämnade en promemoria där man konstaterade att det måste råda stor förvirring bland konsumenterna om innebörden av epiteten legitimerad, auktoriserad och godkänd, t.ex. vad gäller sjukvårdspersonal, revisorer och mäklare. Jag förstår inte hur lagutskottet kom runt detta faktum därefter. Jag väntar nu på ett förslag med tydligare lagstiftning.

Fru talman! Jag har redovisat Moderata samlingspartiets argument i konsumentfrågor. Vi är tydligen ensamma om att uppfatta att vi politiker inte skall styra i människors liv. Den enskilde medborgaren skall själv hålla i rodret till sitt eget liv.

I EU är subsidiaritetsprincipen praktiskt använd. Där är det viktiga att besluten fattas så nära medborgarna som möjligt och så ofta som möjligt av medborgarna själva. Jag är övertygad om att det finns sådana ställ-

Anf. 101 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 11.

År 1951 vägde Fröken Sverige 68 kg och var 171 cm lång. 30 år senare, 1981, vägde hon 49 kg och var 175 cm lång.

Idealbilden har förändrats och pressen på unga att följa de nya idealen har aldrig varit större. Trådsmala modeller, håglösa blickar – bilden sätts av vad som är inne, vad som är rätt. Många unga flickor ser de stora klädföretagens annonser och påverkas. Några kilo smalare blir 10–15 kg magrare. Förlorad kontroll, anorexi, bulimi är en del av vår vardag. Vi lever i en kroppsfixerad kultur, där ditt yttre jag är oerhört viktigt, särskilt som ung människa.

Annonserna med de smala modellerna följs upp med artiklar i veckotidningar, med bantningstips och reportage om plastikoperationer. Inget säljer så bra som just detta. Budskapet är klart: Ingen duger som den är. Konsekvenserna: Ett folkhälsoproblem.

Det här är bakgrunden, fru talman, till att vi har yrkat en ändring i marknadsföringslagen av innehåll att det skall anses vara otillbörlig marknadsföring att marknadsföra produkter på ett sätt som påverkar folkhälsan negativt. Jag tycker att det inte räcker med den frivilliga sanering som man talar om från tid till annan när det gäller dålig marknadsföring. Det här är ett ämne som är uppe varje år, oftast är det mer fokuserat på den direkta könsdiskriminerande reklamen. Men de här tingen är uppe från tid till annan, och jag tycker inte att man ute kan se någon särskilt positiv tendens, snarare tvärtom.

Utskottet avvisar motionen med åberopande av att man bör avvakta vilka effekter som kan uppnås genom förstärkning av egenåtgärdssystemen. Man måste vara väldigt naiv om man tror att man på något avgörande sätt påverkar de kommersiella krafterna genom självsanering när man inte har några som helst sanktioner.

Nog har vi väl alla reagerat på det sätt på vilket reklamen utformas. Det är inte bara de anorektiska modellerna, som ser ut som om de inte har ätit på flera år, som är beklämmande. Det är alla möjliga andra former av reklam som är stötande.

I dagarna får vi nu uppleva TCO:s reklamkampanj. Den är på sitt sätt ett ganska bra exempel på att det egentligen inte finns några spärrar. Det finns inga regler. Ändamålet helgar medlen. Man värjer sig genom att motivera sin kampanj med att man väcker uppseende, och sedan skall man diskutera bakomliggande problem som har någonting med kvinnorna att göra, jag vet inte riktigt vad. Jag undrar hur många som egentligen bryr sig om det. I stället kränker man andra värden som vi håller högt i en civiliserad och väl utvecklad kultur.

Jag tror att det är dags för oss som lagstiftare att våga sätta ned foten. När vi har sådana konkreta tydliga ting som vi inte tycker om skall vi helt enkelt lagstifta. Det finns en tendens i Sverige att vi lagstiftar så generellt att det inte träffar de enskilda fallen. Det blir liksom ingen konkret lagtillämpning. Det här folkhälsoproblemet tycker jag är ett exempel. Det är någonting som Vänsterpartiet också har uppmärksammat, så särskilt originellt är det inte.

*Konsumentpolitiska
frågor*

Man kunde alltså få en ganska enkel skrivning i lagen efter de linjer som vi har föreslagit i stället för att avvisa och hänvisa till allmänna utredningar, frivilliga åtgärder eller vad det kan vara som möjligen kommer att medföra någonting om många år. Det är inte så svårt att ta det steg för steg och därigenom uppnå en högre kvalitet i framför allt vårt offentliga rum, ett rum där vi alla måste vistas och där vi inte kan värja oss för olika yttringar som vi i och för sig inte vill ta del av.

Med detta är jag klar på denna punkt, fru talman.

Anf. 102 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nr 2. I motion So371 föreslår vi att regeringens snarast i särskild ordning bör se till att en livsmedels-FASS kommer till stånd. Det spörsmål som tas upp i motionen berörs visserligen till viss del av det pågående utredningsarbetet rörande märkning av livsmedel, men vi anser ändå att uppmärksamheten i direktiven inte har varit tillräckliga. Av det skälet föreslår vi detta.

Dagens konsumtionsutbud ställer stora krav på oss konsumenter för att kunna göra rätt val anpassat till plånbok, funktion och miljö. Konsumentorganisationerna har därför en viktig roll att bistå oss med information och opinionsbildning.

Riksdagens mål för konsumentpolitiken, som också Centerpartiet står bakom, syftar bl.a. till att stärka konsumenternas ställning på marknaden och att hälsa och säkerhet skall skyddas. Vi anser också att konsumentfrågor även i fortsättningen skall kunna drivas av både stat, kommun och privata organisationer. Vi avstyrker därmed en privatisering av Konsumentverket.

Medvetna och kunniga konsumenter förutsätter en väl fungerande konsumentpolitik och en aktiv konsumentrörelse på bred front. Det konsumentpolitiska arbetet skall också särskilt inriktas på hushållens baskonsumtion.

Under hela 1900-talet har konsumentengagemanget funnits i vårt land och utvecklats till en stark rörelse. Konsumentpolitiska riktlinjer har fastställts vid ett flertal tillfällen, och arbetet fortsätter i takt med att nya produkter och tjänster tas fram. Det senaste som hänt är tillsättandet av en parlamentarisk kommitté med uppgift att korrigera konsumentpolitiken inför ett nytt sekel samt integrering i EU.

Avsikten är att en omfattande utredning kommer att genomföras i ett tydligt EU-perspektiv. Men redan nu kan vi i betänkandet läsa att det skall vara möjligt att bibehålla och utveckla nivån på svensk konsumentpolitik. Det är en bra utgångspunkt.

Angående könsdiskriminerande reklam kan jag instämma i att det inte hör hemma i dagens syn på jämställdhet. Diskriminerande reklam är i dag inte förbjuden i lag, men anses oförenlig med god affärssed. För att stävja diskriminerande reklam i dag kan ingripanden göras av näringslivets egna etiska råd.

Enligt uppgifter har rådet, ERK, prövat ca 1 700 anmälningar. Av dessa har ca 10 % lett till fällande uttalanden. Dessa ställningstaganden, som innebär att en marknadsföringsåtgärd anses könsdiskriminerande, offentliggörs. Syftet med detta är att verka förebyggande.

Med hänvisning till att en delegation tillsatts under hösten 1998 med uppgift att lämna ett förslag i maj 1999, delar jag utskottets hållning att i dag avvakta. Delegationens mål är att näringslivets egenåtgärdssystem skall förstärkas. Att arbeta i förebyggande syfte är att föredra i det här läget. Att gå lagstiftningsvägen skulle kräva en grundlagsändring. Vi är i dag inte beredda till det.

Även förbud mot all reklam för alkohol- och tobaksprodukter är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Det finns två betänkanden och ett EU-direktiv. Vi i Centerpartiet har valt att invänta utredningsmaterialet innan ett ställningstagande görs.

Alltfler konsumenter vill köpa miljövänliga produkter. Ett av de viktiga skälen måste vara att skydda medborgarnas hälsa. Vi anser därför att det skall vara möjligt att läsa vad livsmedlen innehåller. Vi föreslår därför att en livsmedels-FASS införs, som anger användningsområde, effekter, biverkningar, acceptabla resthalter och annan för konsumenten viktig information.

Tack vare den ökande frihandeln kommer vi att ställas inför nya frågeställningar. Den fria rörligheten kan medföra billigare produkter men också en större produktosäkerhet för konsumenterna. Dessa frågor måste i fortsättningen finnas högt på dagordningen i förhandlingarna med övriga EU.

Tack vare IT kan företag och konsumenter lätt mötas över nationsgränserna. I takt med att handeln ökar, ökar emellertid också behovet av att finna gemensamma regler. Konsumentpolitiska handlingsplaner inom EU kommer under våren att diskuteras och förnyas. I de förhandlingarna kräver vi i Centerpartiet att våra svenska företrädare skall ta till vara konsumenternas intressen på EU-nivå.

Anf. 103 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Konsumentpolitiska riktlinjer har fastställts av riksdagen vid fyra tillfällen. De nuvarande reglerna tillkom år 1995.

Målen för konsumentpolitiken är att hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina resurser effektivt. Konsumenterna skall ha en stark ställning på marknaden, och konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas. Sådana produktions- och konsumtionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling. Detta är viktiga mål som innebär att konsumenternas ställning hela tiden förbättras.

Bra konsumentpolitik är något som verkligen gynnar den enskilde konsumenten. Den inriktningen har socialdemokratisk konsumentpolitik, vilket tydligt framgår av de mål jag nyss nämnde.

Den utskopning som Berit Adolfsson ägnade sig åt i sitt inlägg gjorde mig minst sagt upprörd. Det var inte många av dem som jobbar med offentlig konsumentpolitik som fick godkänt. Det var skamligt!

I början av januari 1999 beslutade regeringen att det åter var dags att förnya och förstärka svensk konsumentpolitik. Utredningsuppdraget är att utforma en konsumentpolitik som håller in i det nya seklet. De direktiv som utredningen har att arbeta efter är verkligen omfattande. Många

av de motioner som behandlas i dagens betänkande kan med lätthet hänvisas till utredningen.

En parlamentarisk kommitté har fått i uppgift att lämna förslag om hur den framtida konsumentpolitiken skall kunna ge människor förutsättningar att känna sig trygga som konsument och ge människor ett starkt inflytande över sin vardagssituation. Dessutom skall konsumentpolitikens långsiktiga mål och prioriteringar identifieras. EU-perspektivet, liksom det nordiska samarbetet, skall vara en viktig bas.

Låt mig läsa upp en del av direktiven: Kommittén skall göra en utvärdering och en översyn av de konsumentpolitiska målen. Vid behov skall kommittén föreslå hur målen kan utvecklas och förbättras mot bakgrund av de nya förutsättningar som samhället ger. Kommittén skall också avväga vilka medel i form av lagstiftning och ekonomiska och andra resurser som bör utnyttjas för att på bästa sätt nå dessa mål. Miljömålet i konsumentpolitiken utvärderas löpande i annan ordning. Någon särskild analys av detta skall inte göras i denna utredning om det inte visar sig vara av särskild vikt ur ett helhetsperspektiv. Kommittén skall särskilt analysera målen och medlen för konsumentaspekterna inom områdena hushållsekonomi och finansiella tjänster, informationsteknik, produktsäkerhet och marknadsbevakning.

Det här är bara en liten del av de omfattande direktiven. Kommittén skall vara klar med arbetet den 15 mars 2000.

Fru talman! Med anledning av det förestående arbetet, som kommer att hålla på hela 1999, finns det inte anledning att i detalj gå in på de motioner vi har att behandla i dag. Däremot vill jag gärna kommentera de reservationer som finns fogade till utskottets betänkande.

Den första reservationen har fogats av Rolf Åbjörnsson. I reservationen begär han en lag som utformas så att marknadsföring som påverkar folkhälsan negativt skall anses vara otillbörlig enligt marknadsföringslagen.

Andemeningen i reservationen får stöd hos de allra flesta. Från utskottets sida är vi överens med motionären om att det är oacceptabelt med reklam som är diskriminerande eller påverkande på det sätt som reservanten anför. Däremot är jag inte säker på att det i det här läget är det bästa sättet att göra lagändringar.

Vi fick en bra redovisning av Marknadsetiska rådet och Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam för några veckor sedan. Där framkom det att det i Norge finns lagar när det gäller könsdiskriminerande reklam. Om vi jämför med det som sker på frivillig bas, och där det finns en lag som styr det här, är det lika många fällande domar i Sverige som i Norge. Det ger mig åtminstone tillfredsställelsen att veta att egenåtgärderna är verkningsfulla.

Därför yrkar jag avslag på Rolf Åbjörnssons reservation.

I reservation från Agne Hansson är kravet att det upprättas en livsmedels-FASS. Jag yrkar avslag också på den reservationen. Motiveringen är att det i dagarna, eller i slutet av februari, kommer att lämnas en utredning som har gått igenom både märkning och annan konsumentinformation på dagligvaruområdet.

Det här är en viktig fråga, och den har varit uppe flera gånger tidigare. Det är väldigt viktigt att vi som konsument kan lita på det som står angivet på förpackningarna. Det är med stort intresse som jag, lik-

som Viviann Gerdin, väntar på resultatet av utredningen. Om det skulle visa sig att vi blir alltför missnöjda får vi återkomma i frågan. Men i dagsläget yrkar jag avslag på reservationen med hänvisning till att utredningen ännu inte har presenterats.

Reservation 3 har avgetts av den moderata gruppen, och där tas upp en fråga som har debatterats åtskilliga gånger förut.

Fru talman! Berit Adolfsson kommer direkt från landstingspolitiken hit till riksdagen, och jag utgår från att hon känner till den speciallagstiftning som finns inom de allra flesta områden som landstingen ansvarar för. Kommuner och landsting har ett grundläggande ansvar för att se till att tjänsterna tillhandahålls på ett säkert sätt. Med andra ord har vi en speciallagstiftning som inte alls är lika detaljerad för näringslivet som den är för den offentliga verksamheten. Dessutom kommer den konsumentpolitiska kommittén att titta på frågan för att klara ut vilka gränsdragningar som behöver göras.

Fru talman! Eftersom det i det här betänkandet behandlas många motioner känns det bra att vi har kunnat enas om så pass mycket. Naturligtvis har vi stora förväntningar på utredningsresultatet, som kommer att ge oss en ännu modernare konsumentpolitik. Vi är många som kommer att följa arbetet – inte bara Berit Adolfsson – och som kommer att bevaka de frågor som diskuteras här.

Omigen yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Samtidigt måste jag få ställa en fråga till Berit Adolfsson: Delar Berit Adolfsson EU-kommissionens uppfattning om konsumentpolitiken? Det kanske inte är klart vad det står, men jag skall läsa upp det: Det betonas att offentliga organ alltid kommer att vara de som är bäst lämpade att oberoende övervaka de komplicerade processer genom vilka produkter och tjänster når marknaden och därigenom inger konsumenterna förtroende.

Det kan ju hända att det finns en och annan konservativ med i EU-kommissionen. Delar Berit Adolfsson den här uppfattningen?

Anf. 104 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Det kom lite plötsligt, sade flickan. Mot det som lästes upp har jag inget att erinra. Och Konsumentverkets tillsyn av sådana saker har jag aldrig sagt något om. Det är alltså övertagandet av det privata ansvaret som jag har vänt mig mot.

Anf. 105 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är bra att Berit Adolfsson delar den uppfattning som EU-kommissionen har. Det stämmer väldigt väl överens med socialdemokratisk konsumentpolitik. Dessutom sade Berit Adolfsson i anförandet att det väl inte kan vara möjligt att vi som konsumenter skall ha en massa tjänstemän från Konsumentverket med oss när vi är ute i affärerna.

Anf. 106 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Det jag är rädd för är att konsumenterna tror att de har Konsumentverkets tjänstemän vid sin sida när de går till affären. Jag menar att man måste se till att den människa som skall handla är så stark och trygg i sin roll att han klarar sig själv.

Anf. 107 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror svenska folket om betydligt bättre än vad Berit Adolfsson gör. Jag tror inte att människor i Sverige tror att de skall ha en massa tjänstemän med sig när de går och handlar. Vi kan välja ganska fritt i våra affärer. Vi kan också välja ganska fritt bland de tjänster vi köper.

Det är oförskämt, Berit Adolfsson.

Anf. 108 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Låt mig börja med att instämma i Karin Olssons kritik mot Berit Adolfssons drapa om de offentliga institutionerna, som på vårt uppdrag upprätthåller konsumentpolitiken. Jag vill varmt rekommendera Berit Adolfsson att göra studiebesök på såväl Konsumentverket som Allmänna reklamationsnämnden. Jag tycker att det är viktigt att vi politiker vågar stå upp och försvara de personer som på ett så otroligt tjänstfullt sätt arbetar med de här svåra frågorna.

Det finns ett väldigt stort intresse för de konsumentpolitiska frågorna, och det visar inte minst antalet motionsyrkanden från den allmänna motionstiden i höstas. Det är inte så konstigt, därför att de frågorna berör kvinna som man och ung som gammal.

Man kan ibland fråga sig: Vad är egentligen konsumentpolitik? Vad betyder det? Är det låga matpriser? Är det tillgången till antalet butiker? Handlar det om servicenivå eller hög livsmedelssäkerhet?

Jag tror att svaren beror mycket på vem man frågar. För min mamma, om jag skall tillåta mig att vara privat, som bara har folkpension är det väldigt viktigt att det är låga priser men framför allt att hon på ålderns höst har tillgång till en närbutik. För mig, som har mycket god inkomst, är hög kvalitet på maten och bra service viktigare än priset.

Men konsumentpolitik rymmer betydligt mycket mer än bara livsmedel och priser. Konsumentpolitiken är en väldigt viktig faktor i närings- och välfärdspolitiken över huvud taget. En god konsumentpolitik är också en mycket viktig fördelningspolitisk fråga. I tider då det har blivit allt svårare för oss konsumenter att använda våra resurser på ett riktigt och effektivt sätt ökar naturligtvis behovet av konsumentpolitiska insatser.

Vänsterpartiet anser att de frivilliga konsumentorganisationerna är ett mycket viktigt komplement till statlig och kommunal verksamhet. Det finns flera organisationer som förtjänar att omnämnas. Jag tänker t.ex. på Naturskyddsföreningen, Svenska konsumenters riksförbund, Konsumentgillet och Konsumenter i samverkan. Jag delar där Berit Adolfssons uppfattning. Även PRO och Husmodersföreningen förtjänar att omnämnas. Det här är organisationer som är viktiga konsumentupplysare, och de fungerar som blåslampor på producenterna. Men som alla andra ideella organisationer kan de naturligtvis bara förlita sig på den egna kraften och medlemsavgifterna. Det är ytterst få organisationer, om ens någon, som är så resursstarka som exempelvis LRF.

I dag finns det någon form av konsumentvägledning i ungefär 240 kommuner. Konsumentvägledarna utför ett oerhört betydelsefullt arbete, inte minst för hushåll som har behov av ekonomisk rådgivning och skuldsanering.

Det här har Vänsterpartiet uppmärksammat i en motion, därför att vi vill att regeringen skall överväga hur konsumentvägledningen skall kunna utvecklas och stärkas. Man kan då säga att vårt motionskrav har blivit tillgodosett genom den parlamentariska utredning som snart skall tillsättas. Det är vi mycket glada för.

Fru talman! Numera är det så att väldigt många människor t.ex. beställer cd-skivor, kassetter och böcker men även livsmedel via hemdatorer. Man kan konstatera att den gränslösa handeln är ett faktum. Jag är också övertygad om att den kommer att expandera och att det här kommer att gå väldigt snabbt.

Med den moderna informationstekniken följer både möjligheter och hot. Vad får det t.ex. för konsekvenser för den lokala bokhandlaren om alltfler använder sig av IT? Och vad leder det till i förlängningen för de konsumenter som inte har några datorer? Hur är det med konsumentskyddet?

Jag är på inget sätt negativ till den nya tekniken, men här behöver man naturligtvis göra konsekvensanalyser. I direktiven till den utredning som några har nämnt här pekar regeringen just på behovet av att närmare se över de frågor som rör rättsskydd, tillgänglighet och säkerhet. Det tycker jag är väldigt bra.

Vänsterpartiet har ställt sig bakom de konsumentpolitiska mål som Karin Olsson nyligen redogjorde för. Vi har särskilt välkomnat miljömålet. Konsumenternas miljöengagemang har mycket stor betydelse när det gäller utveckling och breddning av miljövänliga produkter. Alltfler har en ambition att handla miljövänligt, men tyvärr råder fortfarande brist på ekologiskt odlade produkter, och de är fortfarande alldeles för dyra i förhållande till konventionellt odlade varor. Alltfler ställer nu krav på att det skall bli fler lokala odlare. Det tjänar miljön på.

Intresset för miljö- och rättvisemärkta varor är också stort. Nu börjar det dessutom resas krav på att det skall finnas jämställdhetsmärkning på våra varor. Det tycker jag är utmärkt. Men som konsument är det inte alla gånger så lätt att hitta rätt i den uppsjö av olika märkningssystem som florerar i butikshyllorna. Därför väntar jag med spännt intresse på resultatet av den utredning som nu jobbar med dessa frågor. Det är viktigt att det finns ett märkningssystem som alla, och inte bara entusiasterna, begriper.

Fru talman! Jag vill också ta upp problemet med könsdiskriminerande och sexistisk reklam. Redan för över 20 år sedan väcktes ett antal motioner här i kammaren med förslag till lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Vi är väldigt många som känner oss kränkta av framställningar av kvinnor som rena sexualobjekt. Reklam som innehåller inslag av diskriminering på grund av ras och religion förekommer också, för att inte tala om reklam, som Rolf Åbjörnsson var inne på, där det förekommer unga kvinnor med anorektiska kroppar och reklam där unga kvinnor framställs som barn.

Alla dessa reklammetoder är fullständigt oacceptabla i vårt samhälle. Sverige har genom olika internationella konventioner åtagit sig att motverka diskriminering av olika slag, och vi som politiker har ett stort ansvar.

Personligen är jag hjärtligt trött på reklam där kvinnor framställs som okunniga fjollor, men jag är lika trött på att se män som sitter framför

TV:n med ölburk, hängbuk och brynja. Här uppmanar jag killar. Upp till kamp! Gör gemensam sak med oss kvinnor mot den schabloniserade reklamen.

Frågan om den könsdiskriminerande och sexistiska reklamen har som sagt varit föremål för riksdagsbehandling ett antal gånger. Konstitutionsutskottet har 1995 i ett yttrande till lagutskottet slagit fast att en lagstiftning mot sådan oönskad reklam kräver grundlagsändring. Det är Vänsterpartiet inte berett att medverka till för närvarande.

En nåd att stilla bedja om är att näringslivets egenåtgärder ger effekt. I avvaktan på det tycker jag att vi alla kan använda vår konsumentmakt genom att bojkotta de varor som marknadsförs på ett så oetiskt sätt. Det har jag själv gjort med flera produkter. Senast var det Barnängens duschtvål. Jag tyckte att reklamen med kvinnan som satt mellan två äldre män och frågade om de ville se henne naken var osmaklig.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i lagutskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.

Anf. 109 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Vi har i debatten hört att konsumentfrågor rör väldigt många områden. Jag vill knyta an till en hel del av det som har sagts i dag.

Jag är en av dem som försvarar Konsumentverket. Konsumentverket har *ett* problem, och det är att man har för små resurser för det enorma arbete som man måste utföra. Enligt Stig Håkansson, som jobbar med produktsäkerhet på Konsumentverket, har marknadskontrollen både i Sverige och i övriga EU-länder blivit dålig. Den är dålig därför att den inre marknaden är väldigt stor. I Sverige, t.ex., är det tre personer som skall jobba med produktsäkerheten inom EU. Arbetet bygger på efterhandskontroller av en marknad som är jättelik. I Sverige handlar det om varor i närmare 30 000 butiker. På Konsumentverket finns det tre personer som jobbar med detta. Naturligtvis blir arbetet bristfälligt. Det beror på den enorma arbetsbördan och på att man har för små resurser.

Vi i Miljöpartiet kommer att jobba för att Konsumentverket skall få ytterligare resurser. Det behövs. Konsumentens ställning på marknaden har enligt vår bedömning försvagats. Det finns många faktorer som har bidragit till det. Därför ser vi väldigt positivt på att man skall tillsätta en utredning som utreder konsumentpolitiken.

Konsumentpolitiken berör, som man har sagt här, väldigt många områden och har blivit väldigt komplex. Det är t.ex. konsumentpolitik när EU-regler stänger skånska rökerier. Det finns EU-regler som rör fiskeindustrierna och även de mindre fiskhandlarna som leder till att de små fiskhandlarna måste göra flera ombyggnader för miljoner kronor och kanske även sluta röka egen fisk. Det drabbar konsumenten. Det drabbar konsumenten att EU inte tillåter oss att ställa krav på t.ex. fullständiga innehållsdeklarationer och på ursprungsmärkning. Vi i Sverige har inte lov att ställa krav på producenterna och säga att vi vill ha en fullständig märkning. Naturligtvis påverkar det konsumentens ställning på marknaden.

Sverige har haft ganska höga ambitioner i konsumentpolitiken, men har genom EU-medlemskapet blivit påtvingade att acceptera lägre krav än vad vi själva har velat.

Någonting annat som har drabbat oss genom EU-medlemskapet är EU:s färgregler. Sverige kommer att tvingas anpassa sig och tillåta azofärger. Det kan enligt Livsmedelsverket leda till att över 15 000 människor i Sverige drabbas av hudbesvär. Azofärgämnen används främst i godis, konfektyr, läsk, marmelad och annat. Det är sådant som påverkar konsumentens ställning.

Vi i Miljöpartiet anser att konsumenterna är utsatta för producenternas förtryck. Det finns i dag ingen verklig marknadsekonomi. En marknadsekonomi innebär att konsumenter har möjlighet att göra medvetna val. Det är för oss en verklig marknadsekonomi. Den möjligheten förvägras oss i dag.

Dessutom tycker vi att man ibland har en nedsättande attityd gentemot konsumenten. Man anser att konsumenten inte kan tillgodogöra sig fullgod information, t.ex., och att konsumenten får för mycket information om varor. Vi i Miljöpartiet vill verka för att konsumenterna kan få information om en varas ursprung, om det produktionssätt som en vara framställts på och om en varas innehåll. Det borde vara en mänsklig rättighet att få den informationen. Det är det inte i dag. Det är någonting som vi jobbar på såväl i Sverige som på EU-nivå och på annan internationell nivå.

Tyvär har konsumentens makt beskurits. Det tycker vi är en sanning i dag. Vi vill jobba för att konsumentens makt skall bli större. Då behöver man jobba på olika plan.

Vi har med glädje konstaterat att man i betänkandet från lagutskottet har ställt sig mer positiv till olika yrkanden som Miljöpartiet har framställt, bl.a. när det gäller EU och Sveriges konsumentpolitik och miljömärkningssystemen. Man har en mer positiv och tydlig skrivning i betänkandet än tidigare, som mer tillmötesgår Miljöpartiets önskemål. Man uttalar t.ex. att man delar Miljöpartiets önskan att vi skall behålla en nationell miljömärkning, vilket vi tycker är väldigt bra. På senare år har man vacklat lite grann i utskottsskrivningarna på dessa punkter.

En av de viktigaste uppgifterna för konsumentpolitiken är enligt Miljöpartiet att styra konsumtionen till att bli en hållbar konsumtion. I princip all konsumtion av både varor och tjänster förstör miljön. Det finns en gräns för hur mycket varje människa kan bidra med till miljöförstöring eller miljöbelastning. Man kan också säga att varje människa har ett visst miljöutrymme.

Vi ser det som en huvudpunkt att både konsumtionen och produktionen måste styras till en hållbar utveckling. För att göra detta måste man också kunna prissätta miljöförstöring. Det anser vi vara en del av konsumentpolitiken. Här tycker vi att man kan göra mycket mer än vad man gör i dag. Vi kommer att yrka bifall till motion L705 yrkande 3.

När det gäller förbud mot könsdiskriminerande reklam är vi inte nöjda med de resultat som finns av näringslivets egna åtgärder. Vi tror att man skulle komma längre med en lagstiftning. Vi stöder fortfarande vårt yrkande om detta, men vi kommer inte att yrka bifall till det här i plenum av tidsskäl.

Vi vill också att marknadsföringslagen skall kunna vara tillämplig även på intresseorganisationer som marknadsför produkter. Det har ju varit så att intresseorganisationer har utnyttjat de kryphål som finns i marknadsföringslagen för att använda miljöargument vid försäljning av

produkter från olika företag. Det har varit så t.ex. inom bilbranschen. Man har utnyttjat detta att organisationer kan bedriva en viss reklamverksamhet som man som företag inte hade kunnat bedriva. Den här förändringen står vi fortfarande bakom.

När det gäller produktsäkringslagen stöder vi den reservation som finns. Vi anser att det är viktigt att man har en likställighet i lagstiftningen. Det är något som vi har verkat för hela tiden; att den offentliga sektorn och näringslivet skall ha lika villkor. Vi kommer alltså att stödja den reservationen under voteringen.

Som sagt var rör konsumentpolitiken många olika områden. För oss är det två huvudpunkter som är viktigast. Det är att konsumenterna har möjlighet att göra medvetna val och att man skall kunna ha ett samhälle där vi får en hållbar konsumtion. Vi kommer att jobba för att man skall prissätta miljöförstörelsen i miljöpolitiken.

Vi är alltså väldigt nyfikna på den utredning om konsumentpolitiken som skall komma. Den är viktig. Vi hoppas att arbetet går snabbt så att man snabbt kan komma fram till en politik som leder till en bättre situation för konsumenterna.

Anf. 110 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag bara säga till Yvonne Ruwaida att utredningen *kommer* att gå snabbt. Det här skall vara klart i mars år 2000, och det är inte mycket tid med tanke på de oerhört omfattande utredningsdirektiv som finns. Jag vill också säga till Yvonne Ruwaida att Miljöpartiet visst har drivit frågan om en nationell miljömärkning, men det har regeringen också gjort i EU – med framgång tycker jag att man kan säga. Vi är alltså överens i den frågan. Jag tror dock inte att Miljöpartiet kan ta åt sig mer av det än vad regeringen har anledning att göra.

Sedan är det fråga om den könsdiskriminerande reklamen. Det är klart att det är lätt att tycka att det är bättre med en lagreglering än med frivilliginsatser. Men alldenstund vi vet att det blir lika många fällande domar där egenåtgärderna verkar – som i Sverige jämfört med Norge – känns det väldigt tungt att gå via en grundlagsändring. Vi vet ju inte om det ger något egentligt resultat. Låt oss i så fall återkomma om det verkar som att det blir sämre i Sverige jämfört med Norge, där man har de här lagarna.

Anf. 111 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att utredningen skall vara färdig till mars år 2000. Jag tycker att det är viktigt att vi snabbt kommer fram till en framtida inriktning av konsumentpolitiken. Jag vill bara betona att det för mig är viktigt att man inte drar ut på en utredning. Det är viktigt att en utredning faktiskt snabbt kommer fram till ett resultat.

Sedan gäller det den nationella miljömärkningen. I betänkandena de senaste två åren har man ju totalt glömt bort att betona att den nationella miljömärkningens ställning bör försvaras inom EU. Det har man inte skrivit ut. Det har vi sett som signaler om att man kanske inte kommer att försvara den nationella miljömärkningen i EU. Det är därför vi tycker att det är positivt att det i dag står så. Jag vill inte göra partipolitik av det. Jag tycker bara att det är positivt.

När det gäller könsdiskriminerande reklam tycker jag ibland att det är lite svårt att använda argument där man jämför ett lands situation med annat lands situation och säger: De har en lagstiftning och de har inte fler fällande domar än vi har i Sverige, där vi har egenåtgärder inom näringslivet. Det jag kan konstatera är att dagens system, med egenåtgärder inom näringslivet, för oss inte är tillräckligt. Vi har fortfarande en könsdiskriminerande reklam som faktiskt blir alltmer vanlig och alltmer aggressiv. Det är åtminstone *vår* bedömning. Vi har bedömt att det skulle leda till en förbättring om man såg till att ha ett förbud mot könsdiskriminerande reklam i lag. Och vi är redo att se till att göra en grundlagsändring i denna fråga.

Anf. 112 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i Tanja Linderborgs anförande.

Jag skulle egentligen vilja prata om solen, för jag blir så glad av att solen lyser in. Men nu är den borta. Det jag kommer att ta upp i mitt anförande handlar dock lite om att vi har lyft upp en fråga som tidigare har blivit förd bakom ljuset. Men nu kan vi ta fram frågan igen. Det handlar, fru talman, om frågan om användandet av begreppen "legitimation", "auktorisering" och "godkänd" i marknadsföring ur konsumentskyddssynpunkt i allmänhet och vad gäller vikten av tydlighet kring användandet av benämningarna i synnerhet.

Redan 1996 överlämnade Riksdagens revisorer en promemoria som hette *Auktorisationer – för vem?* där revisorerna på ett tydligt sätt påpekade att det inte finns några särskilda regler för hur begreppen "auktorisering", "legitimation" och "godkänd" får användas.

Revisorernas PM, som för övrigt är väl genomarbetat, belyser problematiken på ett nyanserat och lättförståeligt sätt. Man ser således frågan som ett problem, och man ser en rådande begreppsförvirring.

Fru talman! Revisorerna pekar på att det finns yrkesgrupper, främst där staten är inblandad, med bestämda krav, bl.a. vad gäller utbildning. Dessa yrkesgrupper står också under statlig tillsyn. Även många yrkesgrupper där branschorganisationen auktoriserar har utbildningskrav och utövar tillsyn.

I sitt PM skriver revisorerna att det dock är oklart vad benämningarna egentligen garanterar. Man tar upp frågan om när tredje man garanteras ett bestämt skydd. Vilket är i så fall det skyddet och hur garanteras det? Revisorerna tar även upp oklarheten i om det är betydelsefullt för konsumenten om staten är inblandad eller ej och i hur skillnaderna mellan olika slags auktorisation då kommer till allmänhetens kännedom.

Fru talman! Det är här frågan blir ytterst viktig ur konsumentskyddssynpunkt. Ofta saknar konsumenten egen kompetens inom området och förlitar sig helt på de statstyngda benämningarna. Riksdagens revisorer har i sitt PM gått på djupet med frågan. De tar också upp krav på kvalitet och kompetens. I sitt förslag till regeringen skriver Riksdagens revisorer att man har kunnat konstatera att skyddsinsynen av benämningarna "legitimerad", "auktoriserad" och "godkänd" i många fall är oklar för konsumenten.

Revisorerna efterlyser vidare av regeringen en djupare granskning av frågan. Det uppfattas av revisorerna som angeläget. Följaktligen föreslår

Riksdagens revisorer att regeringen belyser den konkreta betydelsen av begreppen för konsumenten.

Fru talman! Det som förvånar mig särskilt är regeringens beslut från 1997 där man har en helt motsatt slutsats. Regeringens beslut är enligt min mening djupt anmärkningsvärt. Man anser att frågan inte är av sådan omfattning att det för närvarande får anses påkallat med särskilda åtgärder när det gäller begreppens betydelse för konsumenterna. Regeringen säger vidare att det inte heller anses påkallat med särskilda åtgärder när det gäller begreppens betydelse som konkurrensmedel.

Fru talman! Jag ser det som ett mycket märkligt beslut av regeringen, där man i varje punkt kommer fram till motsatt slutsats mot den som Riksdagens revisorer har lagt fram.

Det är med glädje jag kan konstatera att solen i dag lyser över Barbro Westerholms motion L702. Ett enigt lagutskott ställer sig bakom motionen.

Lagutskottet anser att det från konsumentskyddssynpunkt är angeläget att en mer ingående analys kommer till stånd när det gäller användningen av begreppen legitimerad, auktoriserad och godkänd. Det bör ankomma på regeringen att föranstalta därom. Om det därvid skulle visa sig att det föreligger behov av lagstiftning utgår vi i utskottet från att regeringen framlägger erforderliga förslag.

Ja, fru talman, det är med spänning som vi kommer att följa regeringens hantering av frågan efter nu liggande förslag till beslut.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande LU10 samt avslag på reservationerna.

Anf. 113 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet ställer sig också bakom det här betänkandet. Jag vill instämma i lovorden över tillkännagivandet med anledning av Barbro Westerholms motion angående att det verkligen behövs en analys av hur begreppen legitimerad, auktoriserad osv. används. Det skapar ju ofta en falsk bild av att utövare är utsedda av en statlig myndighet när man använder sådana här termer. Det vore bra om människor inte vilseleds av sådana titlar i framtiden.

Den dåliga reklamen har diskuterats mycket. Det handlar om könsdiskriminerande reklam och annan reklam som kan leda till ohälsa. Där tror vi i Folkpartiet att de bästa vapnen är människors ökade medvetenhet och kritiska syn på fördummande reklam och den självsanering som pågår inom branschen. Det finns ju också möjlighet i dag att enligt tryckfrihetsförordningen slå ned med lagens medel på uppenbara övertramp.

Men övriga förslag som skulle leda till ändringar i grundlagen är enligt Folkpartiets uppfattning så komplicerade och kan få konsekvenser inom så många olika områden att vi vill tillgripa sådana ändringar först i sista hand. I första hand vill vi gå vidare med de etiska råd och den ökade medvetenhet som vuxit fram.

Fru talman! Jag har i ett särskilt yttrande förklarat min inställning till Konsumentverket. Folkpartiet tycker att det är viktigt att vi har ett starkt konsumentverk. I dag har ju Konsumentverket en myndighetsroll som skall vara opartisk gentemot både köpare och säljare, mot konsumenter och producenter. Det har en annan roll där det skall vara konsumentens

företrädare mot t.ex. en producent eller en bransch. Det har också en opinionsbildande roll.

Vi menar att det är komplicerat att blanda ihop alla de här rollerna i ett verk. Förmodligen skulle rollen att företräda konsumenterna fungera bättre om det inte var samma myndighet som också skulle vara opartisk. Därför vill vi på sikt arbeta för att skilja den myndighetsutövande uppgiften från den opinionsbildande. Vi hoppas att den kommitté som nu jobbar med de här frågorna kommer med förslag i den riktningen. Vi tror att det skulle innebära att rollerna blir tydligare.

Fru talman! I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU11 EU-frågornas behandling i riksdag och regering

Mom. 3 (utredning om EG-rättens effekter)

1. utskottet
2. res. 1 (mp)

Votering:

291 för utskottet

13 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 37 v, 35 kd, 15 c, 13 fp, 1 mp

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Ingrid Näslund (kd) och Birger Schlaug (mp) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Kerstin Maria Stalin (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (förberedelsearbetet)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1998/99:57
17 februari

*Konsumentpolitiska
frågor*

KU20 Riksdagens arbetsformer

Mom. 2 (antalet ledamöter i utskotten)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

237 för utskottet

75 för res. 1

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 37 v, 36 kd, 16 c, 14 fp, 16 mp

För res. 1: 75 m

Frånvarande: 13 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 3 (ändring av namn på miljö- och jordbruksutskottet m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

300 för utskottet

13 för res. 2

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 37 v, 36 kd, 16 c, 1 fp, 16 mp

För res. 2: 13 fp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 7 (inrättande av ett kommissionsinstitut i riksdagen)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

297 för utskottet

14 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 37 v, 36 kd, 16 c, 16 mp

För res. 3: 14 fp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU13 Utvärdering av icke-finansiella ägare till banker

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU14 Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet

Mom. 1 (verksamhetstillstånd – oktroj, koncession och vissa andra förvaltningsärenden)

1. utskottet

2. res. (kd, m, fp)

Votering:

187 för utskottet

125 för res.

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 15 c, 16 mp

För res.: 75 m, 36 kd, 14 fp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 2–4

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Investerarskydd

Mom. 1 (administrationen av investerarskyddet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp)

Votering:

185 för utskottet

125 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v, 16 c, 16 mp

För res. 1: 75 m, 36 kd, 14 fp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2–13

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU16 Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag

Mom. 2 (Statens fastighetsverks och Akademiska Hus avkastningskrav)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

258 för utskottet

53 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 36 kd, 16 c, 14 fp

För res. 1: 37 v, 16 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Prot. 1998/99:57

17 februari

Mom. 4 (fastighetsinvesteringsbolag)

1. utskottet
2. res. 2 (m, kd, fp)

Votering:

188 för utskottet

124 för res. 2

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 16 c, 16 mp

För res. 2: 74 m, 36 kd, 14 fp

Frånvarande: 12 s, 8 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU6 Ändringar i rättshjälpslagen

Mom. 1 (inkomstgränsen)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

274 för utskottet

36 för res. 1

1 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 37 v, 16 c, 13 fp, 16 mp

För res. 1: 36 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (rättshjälpsreformen)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

291 för utskottet

14 för res. 2

7 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 75 m, 31 v, 35 kd, 16 c, 16 mp

För res. 2: 14 fp

Avstod: 6 v, 1 kd

Frånvarande: 13 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 4 (utvärdering av rättshjälpsreformen)

1. utskottet

2. res. 3 (c, fp)

Votering:

279 för utskottet

34 för res. 3

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 37 v, 32 kd, 16 mp

För res. 3: 4 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 5 (rättshjälp i förvaltningsmål)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

294 för utskottet

18 för res. 4

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 37 v, 36 kd, 13 fp, 16 mp

För res. 4: 1 m, 16 c, 1 fp

Frånvarande: 13 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Liselotte Wågö (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

JuU7 Åtgärder mot mc-kriminaliteten

Mom. 1 (husrannsakan)

1. utskottet

2. res. 1 (m, mp)

Votering:

221 för utskottet

90 för res. 1

1 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 1 m, 37 v, 34 kd, 16 c, 14 fp

För res. 1: 74 m, 16 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 7 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2 (fortsatt utredning om husrannsakan)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

296 för utskottet

16 för res. 2

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 74 m, 37 v, 36 kd, 16 c, 14 fp

För res. 2: 16 mp

Frånvarande: 12 s, 8 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU8 Penningvätt, m.m.

Mom. 1 (utökad uppgiftsskyldighet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

237 för utskottet

75 för res. 1

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 35 kd, 16 c, 14 fp, 16 mp

För res. 1: 75 m

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 7 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 2–6

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU10 Konsumentpolitiska frågor

Mom. 6 (miljömålet)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. L705 yrk. 3 (mp)

Votering:

296 för utskottet

16 för mot.

1 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 75 m, 37 v, 36 kd, 16 c, 14 fp

För mot.: 16 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 11 (marknadsföring och folkhälsofrågor)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)

Votering:

263 för utskottet

36 för res. 1

14 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 37 v, 1 kd, 16 c, 14 fp, 1 mp

För res. 1: 35 kd, 1 mp

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 6 kd, 2 c, 3 fp

Mom. 18 (en s.k. Livsmedels-FASS)

1. utskottet
2. res. 2 (c)

Votering:

276 för utskottet

17 för res. 2

16 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 37 v, 34 kd, 13 fp

För res. 2: 1 kd, 16 c

Avstod: 16 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 6 v, 7 kd, 2 c, 4 fp

Margareta Viklund (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 22 (produktsäkerhetslagen)

1. utskottet
2. res. 3 (m)

Votering:

219 för utskottet

91 för res. 3

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 1 m, 37 v, 35 kd, 16 c, 12 fp

För res. 3: 74 m, 1 fp, 16 mp

Frånvarande: 13 s, 7 m, 6 v, 7 kd, 2 c, 4 fp

Karin Falkmer (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

På förslag av talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

*Kooperativ hyresrätt
och ägarlägenheter*

17 § Kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU2
Kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter

Anf. 114 CARINA ADOLFSSON (s):

Fru talman! Bostaden är en viktig del i människors vardag, och rätten till en god och bra bostad är en av hörnstenarna i välfärden. Varje medborgare som så önskar skall ha möjlighet till en bra bostad till en rimlig kostnad i en trygg och bra miljö samt ges möjlighet till inflytande i sitt boende. Det kan vi nog alla i Sveriges riksdag vara överens om, men vi har olika ideologier om hur vi möjliggör detta. Att skapa förutsättningar för detta är en av riksdagens uppgifter.

Det betänkande som riksdagen behandlar i dag handlar om de motioner som har väckts under den allmänna motionstiden 1998 och berör frågor om permanentning av kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter.

Kooperativ hyresrätt har förekommit som försöksverksamhet sedan 1987. Stockholms kooperativa bostadsförening började sin verksamhet 1916 och har sedan dess levt med dispenser. Det visar att den här upplåtelseformen är uthållig.

Boverket fick i uppdrag av regeringen 1994 att göra en utvärdering av försöksverksamheten som presenterades i augusti 1996. Utredningen pekar på att man måste skapa rimliga villkor vad gäller pantsättning, hyressättning och värdesäkring av insatsen. Trots detta säger Boverket i sin utredning att det är viktigt att uppmuntra till ökat boendeinflytande. Verket anser också att boendeformen kooperativ hyresrätt bör permanentas. Det har också visat sig att hyresgästerna även långsiktigt har kunnat påverka sina boendekostnader.

Med en permanentning av upplåtelseformen kooperativ hyresrätt skapas det förutsättningar för såväl ungdomar som barnfamiljer och äldre att genom bosparande och med en relativt låg insats få möjlighet att aktivt påverka sin boendemiljö. Man får ta ansvar och inte minst bestämma vilken färgsättning man vill ha i sin lägenhet. Vem har inte träffat på någon som vill ha en annan färg i köket eller i vardagsrummet?

Socialdemokraterna anser att ett ökat boendeinflytande är viktigt och att kooperativa idéer om delaktighet och engagemang skapar förutsättningar för ökat boendeinflytande.

Kooperativ hyresrätt innebär att en ekonomisk förening upplåter bostadslägenheter med hyresrätt till medlemmarna. Föreningen kan antingen äga lägenheterna, den s.k. ägarmodellen, eller hyra bostadslägenheter enligt den s.k. arrendemodellen. Det som särskiljer den kooperativa hyresrätten är att hyresgästen inte kan sälja sin lägenhet utan får tillbaka den inbetalade insatsen. Detta gör att denna ägandeform är spekulations-

fri och ökar möjligheten för fler medborgare från alla inkomstnivåer att välja denna form av boende.

Upplåtelseformen ägarlägenheter, som en majoritet av utskottet vill utreda, ökar som vi ser det möjligheterna till spekulation, främst i områden där det är bostadsbrist.

Vi socialdemokrater anser att man inte skall behöva köpa sig inflytande. Vi anser att förslaget om införande av ägarlägenheter är ett hot mot boendeinflytandet just på grund av spekulationsrisken.

Fru talman! Vi socialdemokrater beskylls ofta för att vara emot ägande. Men jag vill i dag i denna kammare klargöra att vi inte har någonting emot ett enskilt ägande. Det är bara det att vi har en annan syn på vad som är viktigast.

Under detta sekel har fler människor fått möjlighet till enskilt ägande. I dag äger ca 58 % sin bostad.

För oss socialdemokrater är bostaden en social rättighet. Det viktigaste är inte att äga bostaden eller tomten, utan det är rätten att själv få bestämma över sitt boende, dvs. boendeinflytande. Därför sätter vi en spekulationsfri ägandeform överst på vår agenda när vi vill utveckla hyresrätten. Boendet skall bidra till jämlika och värddiga levnadsförhållanden i livets olika skeden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till socialdemokraternas reservation under mom. 3 angående förslaget om införande av ägarlägenheter.

Anf. 115 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Vänsterpartiet står för en politik som ger medborgarna rätten till inflytande och medbestämmande i alla de delar av livet då man är aktiv. Det kan avse arbetsmarknaden, fritiden och inte minst bostadsmarknaden.

Att ha rätten att besluta över sin egen livssituation tillsammans med andra är en förutsättning för en utveckling av demokratin. På bostadssektorn, och då framför allt vad avser hyresrätten, saknas ofta rätten till inflytande och makt för de boende. För oss vänsterpartister är det därför viktigt att utveckla denna sektor i en demokratisk riktning. Vad som är grunden för inflytande och makt får inte vara en plånboksfråga, utan det skall avgöras av de boende.

Fru talman! Den svenska sociala bostadspolitiken har det senaste decenniet fått stå tillbaka för en alltmer marknadsstyrd verksamhet. Flera av de redskap som tidigare har funnits för att stärka den bostadssökandes och den boendes rättigheter har försvunnit. Bostaden har alltmer kommit att bli en handelsvara. Denna utveckling har förstärkt de ökande klassklyftor som det nyliberala projektet har lett fram till.

Det betänkande som vi nu har att behandla strävar enligt min mening i två helt olika riktningar. Å ena sidan har vi förslaget om den kooperativa hyresrätten, som rätt utformat kan vara ett utmärkt förslag för att ge ett ökat inflytande för de boende. Å andra sidan har vi förslaget om ägarlägenhet, som går i den direkt motsatta riktningen och som bara ytterligare skärper plånbokens makt över boendet.

Fru talman! Vi har i Sverige i dag olika upplåtelseformer. Med införande av den kooperativa hyresrätten, både i arrendeform och i ägarform, har vi kanske fått ytterligare ett komplement som är behövligt. Däremot är jag övertygad om att det är fullt möjligt att vidareutveckla rätten till

inflytande avseende både skötsel och förvaltning av den traditionella hyresrätten.

Det känns därför positivt att regeringen nu ser över reglerna bl.a. avseende ombyggnader och renoveringar. Det är enligt Vänsterpartiet också ett tecken på en positiv utveckling att regeringen också ser över de kriterier som skall gälla för allmännyttan. Däremot saknar vi fortfarande en rad avgörande förändringar vad avser den dagliga förvaltningen av bostäderna.

För att utveckla demokratin i boendet måste vi på allvar förskjuta makten från ägandet till boendet. Förutsättningen för en demokratisk bostadssektor är en begränsning av ägandemakten.

Fru talman! I likhet med Carina Adolfsson har jag svårt att förstå varför de tidigare utredningarna av ägarlägenheter och de svårigheter och nackdelar som dessa visar på inte är skäl nog för den tillfälliga utskottsmajoriteten, som har bildats med bl.a. moderater och miljöpartister, att avstå från att lägga fram förslag om ytterligare utredningar.

Bostadsrätten och den kooperativa hyresrätten borde tillgodose de behov av direkt inflytande för de boende som man i betänkandet för fram som skäl för utredning av ägarlägenheter. Om ägarlägenheter blir verklighet efter utredningen har ni skapat ytterligare ett instrument för ökad spekulation och därmed ytterligare segregation i boendet.

Att moderater och kristdemokrater intar denna hållning är inte särskilt förvånande med tanke på den nyliberala politik som de företräder. Att Folkpartiet följer med av samma skäl visar väl bara att Folkpartiet har en lång väg att vandra innan de återigen har rätten att kalla sig socialliberaler. Däremot är min besvikelse över Centerns hållning som ett folkrörelseparti mycket stor. Än större är min besvikelse över Miljöpartiets hållning. Att med öppna ögon tillåta att segregationen ökar och att spekulatjonen i boendet får ytterligare näring är inte det som jag tidigare har förknippat Miljöpartiet med.

Fru talman! Vad är det då som gör att vi så kraftigt avvisar tanken på ägarlägenheten men ändå ser positivt på bostadsrätten och den kooperativa hyresrätten? Den avgörande skillnaden är ägandeförhållandet. I bostadsrätten förutsätter ägandet att man är boende i lägenheten och därmed direkt berörd av de beslut som man fattar tillsammans med sin förening. Detta faktum innebär att ansvaret för boendet kan kopplas direkt till att ägaren bor i det hus som han själv förvaltar. Andrahandsupplåtelse är däremot en självklarhet i ägarlägenhetssystemet. Därför kommer den att uppmuntra spekulation och kapitalplacering i boendet.

När jag berättade om detta förslag för en bekant som driver ett fastighetsskötarföretag sade han: Bra, då vet jag precis vilka tio lägenheter jag tänker köpa och hyra ut. Sedan kan jag sätta mig ned och tjäna pengar på andras boende.

Utan tvekan skulle ett sådant system motverka den sociala bostadspolitiken och ett ökat inslag av marknadsstyrd bostadssektor bli en verklighet. I en förlängning kan vi se hur hyresgäster som bor i andra hand skulle drabbas av hyresvärdar som inte är professionella och hur deras möjligheter till delaktighet, inflytande och demokrati kraftigt skulle begränsas.

Fru talman! Utifrån det anförda yrkar jag bifall till reservationen under mom. 3 av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Anf. 116 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Vi behandlar i dag två frågor som har varit riktiga långkörare för Sveriges riksdag. Den ena gäller en permanent lagstiftning för kooperativ hyresrätt, och den andra gäller lagstiftning för ägarlägenheter. I den ena frågan är vi alla överens, men tyvärr inte i den andra.

Det övergripande målet för bostadspolitiken borde vara att de bostäder som finns på marknaden möter den efterfrågan som finns. Var och en skall kunna finna en lämplig bostad vad gäller storlek, standard, service och kostnader. För att kunna uppnå den målsättningen måste också en mångfald gälla för upplåtelseformerna.

Den enskilda människan skall kunna välja en upplåtelseform som svarar mot hans eller hennes önskemål och behov. Det borde vara vår skyldighet att ge utökad valfrihet genom många upplåtelseformer och inte begränsa möjligheterna på grund av politiska ideologier. Vi skall respektera den enskilda bostadskonsumentens val. Det finns de som vill äga sin lägenhet. Vi skall inte begränsa upplåtelseformerna utan skapa mångfald.

Redan under den senare halvan av 1800-talet var frågan om ägarlägenheter uppe till diskussion. Den har av olika anledningar alltid blivit liggande och inte kommit till beslut. Det är svårt för mig att förstå varför. Det är därför mycket roligt att i dag stå här med ett positivt utskottsbeslut bakom sig – äntligen kan det bli av.

Nu kommer riksdagen att ge regeringen ett uppdrag att ta fram lagstiftning. Eftersom det mesta i utredningsväg redan finns bör detta vara en fråga som kan behandlas snabbt. Som riksdagsledamöter får vi bevaka regeringen så att den skyndsamt börjar arbeta med frågan och lägger fram en proposition.

Som bostadsmarknaden ser ut i dag saknas framför allt upplåtelseform för ägande i tätorters centrum. I staden kan man i dag hyra sin lägenhet eller bo i bostadsrätt. Men man kan inte äga sin bostad om det inte är så att man har råd att köpa ett helt hyreshus, och det är det inte många som har. Med införande av ägarlägenheter skulle bostadsmarknaden få ett komplett utbud av upplåtelseformer även i flerbostadshus.

Bostadskonsumentens val – hyresrätt, bostadsrätt, ägarlägenhet – ger en bild av efterfrågan och bestämmer bostadsproducentens utbud. Stadsborna måste också få möjligheten till ägande. Jag är dessutom ganska säker på att byggandet i områden med bostadsbrist kommer att öka om ägarlägenheter införs.

Ägarlägenheter ökar brukarinflytandet för dem som bor. Detta är viktigt. Brukarinflytandet skapar tillhörighet och trygghet. Det är något vi vill värna. Det skapar också en stabilare grund eftersom en ägarlägenhet blir fast egendom till skillnad mot en bostadsrättslägenhet.

Det förstärker skyddet för den boende inom flera områden. Det minskar riskerna för kreditförluster. Jämför med de konkursade bostadsrättsföreningar som vi ser i dag. Det gör att skyddet blir större för alla i huset. De som bor i flerbostadshus behöver inte på samma sätt som i dag riskera att betala för den som väljer att lämna sin lägenhet. Det ökar inflytandet, dvs. stärker brukaren.

Dessutom blir boendet billigare eftersom man får låna pengar till lägre ränta med sin lägenhet som pant, precis som i ett småhus. Det borde vi alla vara överens om är mycket angeläget. Boendekostnaderna i dag är

för höga. Så ta nu chansen och rösta för en reform som skapar billigare boende och ger de enskilda större trygghet!

Att ta fram förslag till lagstiftning borde gå snabbt. Det finns hur mycket underlagsmaterial som helst. Problemställningarna som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet pekar på i sin reservation är egentligen redan lösta.

Ytor i en fastighet som inte är lägenheter är en gemensamhetsanläggning som sköts genom en samfällighetsförening där alla lägenhetsinnehavare måste vara medlemmar. Sådana föreningar finns redan i dag i småhusområden som t.ex. gemensam kabel-TV-anläggning, gemensamt soprum eller gemensam garagebyggnad. Där är det löst.

Ett sätt är att man betalar in till en gemensam fond för framtida investeringar och betalar avgift för löpande underhåll. Det fungerar i dag i andra upplåtelseformer och kommer naturligtvis även att fungera i denna nya upplåtelseform.

Att tillägga är att ägarlägenheter är en upplåtelseform som finns i stora delar av Europa – i Norge, i Danmark, i Tyskland, i Holland, i Belgien, i Frankrike, i Spanien och i Italien. Att detta nu även skall kunna bli verklighet för dem som bor i Sverige känns mycket bra. Det är tragiskt när ideologier väger tyngre än de boendes önskemål och vanligt förnuft.

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 2.

Anf. 117 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Ewa Thalén Finné under hela sitt anförande undvek det som är den absolut största faran med ägarlägenheter, nämligen att det ökar spekulativen och risken för kapitalplacering i boendet.

Det som skiljer från bostadsrätten, som Ewa Thalén Finné i sitt anförande egentligen hyllar som den form som är den bästa att bo i, nämligen där man via ett delaktigt ägande har ett direkt inflytande på boendet, är att ägarlägenheter skapar möjlighet för enskilda att inte bara äga den lägenhet man själv bor i, utan man kan äga lägenheter utspridda över större områden.

Ni minskar förutsättningen för inflytande och delaktighet för dem som sedan blir hyresgäster på alla de andrahandskontrakt som kommer att bli verklighet. Ert förslag är ett förslag om ökad segregation och ökad spekulation.

Anf. 118 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Sten Lundström talar om ökad spekulation. Om vi går in och tittar på småhusmarknaden med villor i dag ser inte jag att vi där har någon större spekulation. Där köper människor sin bostad därför att de vill bo i den.

Den frågan hänger ihop med andrahandsuthyrning. Det är ett konstruerat problem. Naturligtvis kommer det att finnas de som köper upp lägenheter för att hyra ut dem i andra hand. Men för de allra flesta är det precis som med egna hem. De köper sin bostad för att bo i den.

När det sedan gäller segregation har vi i dag i vårt samhälle en otroligt stor segregation. Det är i hyresrätter i bostadsområden som i regel de

kommunala bostadsbolagen dessutom äger. Jag tycker att det är konstruerade problem som över huvud taget inte existerar.

Prot. 1998/99:57
17 februari

Anf. 119 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill lite kort säga något om segregation, Ewa Thalén Finné. Det handlar inte om segregation på ett ställe. Segregation förutsätter att det finns en motsats. Det kan inte bara vara segregation i hyresrätter. Det förutsätter att det finns en boendeform som står på andra sidan. Det skapar en segregation mellan två boendeformer. Men det kan inte vara segregation i en boendeform. Det är fullständigt omöjligt.

Det Ewa Thalén Finné talar om som bra, förutsättningen att äga sin bostad, har hon redan i form av bostadsrättsförening och i form av egna hem. Det hon vill göra med ägarlägenheten är att skapa möjligheter för människor att spekulera och kapitalplacera i boendet för att hyra ut. De andra förutsättningarna finns redan i bostadsrättsformen.

Anf. 120 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Det som är vitsen är att skapa en äganderätt. I dag finns inte äganderättsformen för lägenheter i flerfamiljshus. Bostadsrättsförening är inte äganderätt.

Jag kan inte förstå varför ni på ideologiska grunder skall motsätta er att människor kan få äga sin bostad när det är det som så väldigt många vill göra, och det från alla kategorier och samhällsklasser.

Anf. 121 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa två frågor till Ewa Thalén Finné. Den första frågan är: Varför genomförde inte moderaterna upplåtelseformen ägarlägenheter när ni hade regeringsmakten?

Det andra jag skulle vilja fråga om gäller det Ewa Thalén Finné sade i sitt anförande om att alla problem nu är lösta med samfällighetsföreningar osv. angående ägarlägenheterna.

Ett problem som vi pekar på i vår reservation är den del som har med kapitalförsörjning att göra vid exempelvis en större ombyggnad. Då krävs det ett kapitaltillskott, och lägenhetsägarna måste själva stå för detta kapitaltillskott. Om man då inte har något kapital och kanske inte ens vill vara med om denna ombyggnad, hur löser man då detta för de övriga hyresgästerna?

Anf. 122 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag skall först svara på frågan varför den borgerliga regeringen inte gjorde detta. Jag var inte riktigt med på den tiden, men jag har hört några rykten om att det inte rådde total enighet inom regeringspartierna.

Sedan tog Carina Adolfsson upp den fråga som kanske är viktigare, nämligen frågan om kapitalförsörjningen och vad man gör om man inte har några pengar. Jag var lite grann inne på en lösning. Men detta problem har man ju indirekt också i en bostadsrättsförening, därför att om man skall göra en större renovering där måste ju föreningen ta upp ett lån, vilket betyder ökade avgifter i föreningen. När det gäller ägarlägenheter i utlandet avsätter man medel till framtida reparationer i fonder. Jag

*Kooperativ hyresrätt
och ägarlägenheter*

ser därför inte att detta är något problem, eftersom man hela tiden har lägenheten som pant.

Beträffande frågan vad som händer om någon inte vill så är det faktiskt ett demokratiskt beslut som samfällighetsföreningen måste fatta. Om nio vill och en inte vill så får nog den tionde vika sig.

Anf. 123 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Det sista tror jag inte är så enkelt. Man kan i vissa villakvarter se att det förhåller sig på lite olika sätt hur man renoverar och sköter sina villor.

Ewa Thalén Finné sade i sitt anförande att det naturligtvis finns en del människor som kommer att hyra ut sin lägenhet i andra hand. Då är min fråga: Uppnår man då det boendeinflytande som vi alla anser är så viktigt?

Anf. 124 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag sade inte det i mitt anförande utan i ett svar till Sten Lundström.

Om man tror att det är ett stort problem med andrahandsupplåtelser, då är det inte bra. Men jag tror att det är ett minimalt problem. Om man tittar på den generella villamarknaden i dag är det en mycket liten andel av dessa fastigheter som är uthyrda i andra hand. Man bor i de allra flesta därför att man värnar om sitt boende. Jag ser alltså inte att detta är ett problem. Det kommer att finnas, men det gör det ju även i hyresrätter i dag om vi tittar på vissa delar av landet. Det kommer vi kanske aldrig helt ifrån.

Anf. 125 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Ett ökat inflytande över den egna bostaden och boendemiljön är ett centralt tema i bostadspolitiken. Det är viktigt att skapa möjligheter till delaktighet och medverkan i boendet och att människor blir engagerade och ges inflytande över den egna boendesituationen.

Det är således viktigt att lagstiftningen tillgodoser olika behov och önskemål bland de boende. Olika typer av upplåtelseformer har därför ett berättigande. Mångfalden gynnar de boende och samhället.

Mot denna bakgrund är det positivt att den kooperativa hyresrätten genom dagens betänkande får en permanent lagstiftning. Efter den relativt långa försöksverksamheten har Boverket i sin utvärdering föreslagit att den kooperativa hyresrätten permanentas. Man säger att detta kan vara en av flera vägar att utveckla och ytterligare stimulera boendeinflytandet även bland de kommunala bostadsföretagen. Boendeinflytandet måste på olika sätt uppmuntras. Kristdemokraterna, liksom för övrigt hela utskottet, står nu bakom förslaget att permanenta denna boendeform, och det ser vi som mycket positivt.

Fru talman! Avsikten att skapa ett ökat engagemang och större tillfredsställelse för den enskilde när det gäller boende innebär också att våga pröva flera olika modeller och vägar. En annan sådan väg är just ägarlägenheter. För många människor är ett rent ägande av ett eget hem den bästa modellen. Man vill ta ett eget ansvar för frågor som berör också finansieringen av bostaden. Man ser fördelar i om beskattning och kreditgivning för en vanlig lägenhet i ett flerbostadshus kan ske på

samma villkor som gäller för en villafastighet. Nu skall detta också förhoppningsvis kunna förverkligas i och med detta betänkande.

Utskottsmajoriteten markerar att det är viktigt att på flera sätt öka möjligheterna för människor att få inflytande över den egna bostaden, oavsett om det gäller en hyrd eller ägd bostad och oavsett om det sker i gemensamma eller individuella former. Och det är positivt.

Genom att tillstyrka bl.a. en kd-motion anser utskottets majoritet att ett fullständigt förslag till hur en upplåtelseform med ägarlägenheter skall regleras, efter flera års diskussion, äntligen skall tas fram. Vi väntar med spänning på att regeringen snarast återkommer till riksdagen med ett sådant förslag.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag både vad avser kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter och avslag på reservationen.

Anf. 126 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en mycket tydlig fråga till Ulf Björklund. På vilket sätt kommer boendeinflytandet att öka för de människor som nu kommer att bo i lägenheter med andrahandskontrakt, beroende på att ni inför ett ägarlägenhetssystem?

Anf. 127 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att när det gäller huvudsakligen kooperativ hyresrätt påpekar bl.a. utskottet men även Boverket i sin utvärdering att även de kommunala hyresbostäderna, allmännyttan, delvis redan har använt möjligheter när det gäller kooperativ hyresrätt till att vidga boendeinflytandet på ett positivt sätt, och det var det som jag uttryckte här.

När det gäller ägarlägenheter är väl meningen precis som med alla andra boendeformer att människor får valfrihet, att människor får en chans att känna att detta är en modell som de vill använda och som passar dem. Då menar jag att valfriheten och mångfalden i sig är viktig, och det kan på många sätt också hjälpa till att motverka segregation. Det är alltid möjligt att spekulera. Det förutsätter mycket mer än valfrihet. Och jag är inte alldeles övertygad om att spekulation är något som man i första hand tänker på när man talar om ägarlägenheter. Dessutom väntar vi i dag på ett förslag från regeringen. Och jag kan inte tänka mig att den regering som Vänsterpartiet stöder kommer att lägga fram ett förslag som på något sätt kommer att gynna spekulation. Det är ju upp till er att se till att regeringen kommer med ett förslag när det gäller ägarlägenheter som är så positivt som möjligt i fråga om spekulation. Låt oss titta hur förslaget ser ut när det kommer.

Anf. 128 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Ulf Björklund, det skulle då innebära att det förslag som kommer fram innebär att vi får ägarlägenheter som inte får lov att upplåtas i andra hand, eftersom det är i andrahandsupplåtandet som kapitalplaceringarna och spekulatjonen finns. Det skulle också innebära att vi sätter någon form av prisnivåer som är rimliga. Det skulle innebära att alla som bor i fastigheten hade ett delat inflytande. Det som Ulf Björklund egentligen förespråkar är att vi skall bibehålla bostadsrätten som form.

Anf. 129 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Vad jag föreslår är att regeringen skall komma med ett förslag som kan visa hur detta med ägarlägenheter kan lagregleras och hur det skall se ut. I fråga om detta har även Vänsterpartiet en möjlighet att vara med och påverka. Det är ju det som det handlar om nu. Sedan får vi väl diskutera detaljerna i detta den dag som förslaget ligger på riksdagens bord. Då tycker jag att de frågor som Sten Lundström ställer i dag är relevanta. Men låt oss invänta det. Jag hoppas att det tillfället kommer så fort som möjligt.

Anf. 130 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Valfrihet och mångfald är nyckelord för oss i Centerpartiet. Inte minst inom bostadsområdet kan vi skapa förutsättningar för människor att få detta.

Vi skall tillåta människor att så långt det är möjligt välja sitt eget boende. Ingen annan än du själv skall bestämma om du skall bo i villa, hyresrätt, bostadsrätt, kooperativt boende, etc.

Nu vill jag att ni verkligen observerar vad jag säger, och då vill jag uttrycka mig som cirkusdirektören: Får jag be om största möjliga tystnad; detta för att det skall nå fram även till landshövdingen i Stockholms län. Centerpartiet anser att denna valfrihet och mångfald skall gälla såväl i stad som på landsbygd, ja, även här i huvudstaden Stockholm.

Detta betänkande handlar om två upplåtelseformer. Det ena alternativet finns redan – som försök, men detta bör enligt utskottets mening permanentas. Det är faktiskt roligt att få stå här i kammaren och tacka för bifallet till bl.a. centermotionen från Agne Hansson och mig. S-motionen i samma ärende får också ett positivt mottagande nu.

Såvitt jag förstår har Moderaterna inte varit överdrivet förtjusta i det här men de har, måste jag säga, varit tillåtande. I politiken handlar det ofta om ett givande och tagande. Där tycker jag att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har mycket att lära.

Det andra alternativet som kan bidra till mångfalden här i Sverige – den möjligheten finns, som andra har sagt, i andra länder – är införandet av ägarlägenheter. Det finns en majoritet i utskottet för vad som står i betänkandet, nämligen att det finns ”bärande skäl att därför också överväga införandet av ägarlägenheter i syfte att tillgodose olika behov och önskemål bland de boende”. Det bör alltså utformas ett fullständigt förslag om hur denna upplåtelseform skall utformas.

Jag har en vädjan, en önskan, att det inte skall ta hundra år till för ett avgörande vad gäller denna upplåtelseform. Våra föregångare har nämligen diskuterat ägarlägenheter sedan slutet av 1800-talet. Tala om tröghet i systemet! Eller kan det vara ett tecken på beslutsvånda? Jag tycker att det är anmärkningsvärt att ni socialdemokrater och vänsterpartister inte ens kan tillåta att vi tittar närmare på detta. Ni bara målar upp hoten och förblindas; ni ser inte möjligheterna.

Ett givande och ett tagande tycker jag är bra i politiken. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 131 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik. Saker som utretts ett antal gånger sedan slutet av 1800-talet och som inte befunnits vara

särskilt förnuftiga behöver inte bli förnuftigare bara därför att de har utretts ett antal gånger. Snarare kan det vara så att den kunskap som utredningarna lett fram till har visat att det här inte är en bra form. Det behöver alltså inte vara fråga om en tröghet i systemet. Snarare kan det vara fråga om en tröghet hos de människor som ständigt och jämt kräver ägarlägenheten som form.

Jag konstaterar att Rigmor Ahlstedt konsekvent undviker att ta upp problemet med andrahandskontrakt. Är det på samma sätt med Rigmor Ahlstedt som med Ulf Björklund, dvs. att Rigmor Ahlstedt egentligen är beredd att bifalla bostadsrättsföreningen men att hon helst vill ha en annan benämning?

Anf. 132 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Andrahandsupplåtelse är ju i dag tillåtet när det gäller bostadsrätter. Själv bor jag i en bostadsrätt. Jag förstår inte hotet i detta med ägarlägenheter. Jag förstår inte heller Sten Lundström när han säger att han är emot spekulation. Vare sig vi tycker illa om detta eller inte måste människor i det här landet få möjligheter att handla med varor. Man handlar med bilar och man handlar med villor. Är det fel? Är det fel att man säljer sin villa eller att man köper en villa som man väldigt gärna vill ha? Jag förstår liksom inte felet.

Anf. 133 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tillhör alltså inte dem som ser rätten till bostad som en handelsvara, utan jag ser den som en social rättighet. Problemet med att ytterligare utöka ägandeformerna i boendet är faktiskt att en mängd människor stängs ute från rätten till bostad. Spekulationskostnader och kapitalplaceringskostnader innebär nämligen att en stor grupp människor stängs utanför en hel del boende. Om man när det gäller ägarlägenheter framför allt riktar sig mot Stockholms innerstad, och kanske också mot innerstaden i Göteborg och Malmö, ökar man segregationen och stänger ute folk från boende.

Anf. 134 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja titta närmare på detta. Jag förstår inte varför vi i lilla Sverige skall vara så tröga. Utomlands är man öppen för de här frågorna. Vi har ju nu sagt att det skall finnas en möjlighet att byta varor och tjänster mellan de europeiska länderna men när européer kommer till Sverige har de inte den möjligheten här.

Jag ser inga betänkligheter i sammanhanget och säger som Ulf Björklund: Låt oss titta på lagförslaget när det kommer. Vi skall inte måla upp hot, för då kommer vi aldrig fram någonstans. Se i stället möjligheterna till mångfald!

Anf. 135 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Det allra mesta i ärendet är faktiskt redan sagt från denna talarstol och utifrån kammaren, så jag kan fatta mig ganska kort.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag vill också uttrycka min stora tillfredsställelse över att utskottets majoritet nu har kunnat enas kring att begära att regeringen skall lägga fram ett för-

slag om upplåtelseformen ägarlägenhet. Det bör enligt min mening kunna ske ganska snabbt.

Flera talare har redan berört hur långt tillbaka i tiden frågan har varit uppe till diskussion. Jag tror att det var Sten Lundström som sade att om detta nu har utretts så länge och det ändå inte har gett resultat måste det bero på att det är ett dåligt sätt att upplåta lägenheter. Jag håller inte med om det. I stället tror jag att det är så att Socialdemokraterna i olika omgångar stoppat de förslag som har kommit fram med hjälp av t.ex. hopande majoriteter i riksdagen.

Av ideologiska skäl har ni socialdemokrater och även ni vänsterpartister alltid sagt bestämt nej till ägarlägenheter. Däremot har ni inte kunnat stå emot när det gäller småhus och bostadsrätter. Därför är det glädjande att Miljöpartiet nu har ställt upp till stöd för ägarlägenheter. Det är uppenbart att det bakslaget i utskottet har varit surt för Socialdemokraterna, att döma av olika kommentarer i medierna från både Lars-Erik Lövdén och Carina Adolfsson. Enligt dessa skall de boende tydligen inte kunna äga sina lägenheter. En bostad skall inte ha något kreditvärde och skall inte kunna intecknas.

Vår uppfattning är den alldeles motsatta. Vi vill ha så stor valfrihet som möjligt. Det finns i dag hyreslägenheter, bostadsrätter och egnahem men vi tycker att de här formerna behöver kompletteras. Den som vill äga sin lägenhet, med möjlighet att få juridiskt skydd för ägandet med lagfart och inteckningsrätt, skall få göra det. Den som hellre väljer hyresrätt eller bostadsrätt skall få göra det.

Än en gång: Jag är glad över det förslag som utskottet nu lägger fram och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 136 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Yvonne Ångström sade i sitt anförande att vi från socialdemokraternas sida har varit sura. Där vill jag bestämt säga nej. Snarare är det väl så att vi drivs av vår övertygelse; därav vårt nej till ägarlägenheter.

Jag skulle vilja ställa en fråga om det som har med inflytandet att göra. I en bostadsrättsförening bestäms gemensamt vad som skall göras. I fråga om en ägarlägenhet – om man likställer den med egnahem – skall var och en bestämma vad som skall göras och när det skall göras.

Då är min fråga till Yvonne Ångström: Hur skall man lösa detta så att alla gemensamt genomför det som skall göras?

Anf. 137 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Varje ägare kan naturligtvis bestämma om sin egen lägenhets insida. När det gäller de gemensamma utrymmena och utsidan är jag övertygad om – precis som tidigare har sagts av Ewa Thalén Finné – att ägarna kan komma överens, precis som man kan göra i de föreningar som gäller egnahemsområden. Så jag tror inte att det är några bekymmer.

I fråga om det som jag sade om att vara sur var det en uppfattning som jag fick när jag läste DN:s ledarsida. Inställningen verkade inte vara så särskilt positiv hos det socialdemokratiska partiet. Men jag tolkade kanske tidningen fel.

Anf. 138 CARINA ADOLFSSON (s) replik:

Fru talman! Dagens Nyheter kan ju göra sin tolkning av ett pressmeddelande.

Det pratas mycket om valfrihet angående olika upplåtelseformer. Marknadskrafterna styr redan i dag, det vet vi med anledning av de höga kostnaderna på vissa ställen i landet när det gäller bostadsrätter och egna hem. Hur skall då den ökande gruppen av ungdomar kunna flytta hemifrån och få kapital för att kunna köpa sig en lägenhet, om vi nu skulle införa ägarlägenheter?

Anf. 139 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Mitt svar på den frågan är naturligtvis att de allra yngsta som flyttar hemifrån inte köper någon egen ägd lägenhet. Förmodligen hyr de något litet i andra hand eller på annat sätt, precis som vi andra har fått göra när vi har flyttat hemifrån. Sedan kanske de köper en bostadsrättslägenhet innan de skaffar en ägarlägenhet. Jag tror inte att de gör det som första åtgärd när de flyttar hemifrån.

Anf. 140 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Bostadsutskottets båda betänkanden behandlas här i dag var för sig. Det må så vara, men jag anser att dessa frågor har så mycket gemensamt att jag ändå tänker behandla dem tillsammans i mitt första anförande. Sedan återkommer jag till några hjärtefrågor i nästa anförande.

Det gäller frågan om mångfalden i boendet och frågan om boinflyttandet. Hyresrätt och bostadsrätt är de förhärskande upplåtelseformerna. Dessa är väl kända och i dagarna utsatta för ett massivt intresse på grund av ombildning av hyresrätt till bostadsrätt. Detta borde inte vara så kontroversiellt. Jag citerar ledaren i tidningen Vår Bostad från februari 1999:

”Bostadsrätt är ju en boendeform som alla borde få chansen att testa. Det gemensamma ansvaret för vardagen i bostadskvarteret och det demokratiska inflyttandet över skötsel och ekonomi är en idé som har brett stöd bland folk i Sverige, oavsett politisk hemvist. Så länge ombildningarna därför inte innebär att det blir ont om hyresbostäder i vissa områden och så länge priserna inte bidrar till att stänga de flesta ute vore saken inte mycket att diskutera.”

Men det är detta som är haken och det som är anledningen till att jag anser att man måste se upp här. Man måste kunna begränsa spekuleringen i bostäder, och det måste finnas ett bra fungerande bestånd av hyresrätter där allmännyttan är en del.

Bostadsrätten är en äganderättsform som kännetecknas av att den är fritt överlåtbar. Den kan i princip överlåtas till vem som helst och till vilket pris som helst.

Enligt utskottets mening bör det vid sidan av denna äganderättsform finnas en spekulationsfri äganderättsform, och det är här som kooperativ hyresrätt kommer in i bilden. Fram till årsskiftet fanns det en försökslagstiftning, men nu är tiden mogen för att permanenta detta boende.

Årstaungdomarnas självbyggeri Framtidsloftet var det sista försöket med kooperativa hyresrätter som fick regeringens dispens. Regeringen fattade sitt beslut den 22 december 1998. Nu hoppas vi på och ser fram

emot en ny permanent lagstiftning för ett fungerande boende. Det är glädjande att vi i utskottet har kunnat föra fram denna fråga i enighet.

Regeringen ges i uppdrag att komma med förslag om lagstiftning om kooperativ hyresrätt av såväl arrendemodellen som ägarmodellen.

Detta är en hög grad av självförvaltning som är väldigt intressant, tycker jag. Det är roligt att följa de olika försök som bl.a. många allmännyttiga bostadsföretag har gett upphov till.

Ytterligare en väg att uppnå ett ökat boinflytande för ekonomisk förvaltning kan ske genom införande av en hittills i vårt land oprövad upplåtelseform, nämligen genom ägarlägenheter.

År 1982 utreddes detta för första gången. Nu föreslår vi att frågan utreds ännu en gång – en sista gång, möjligtvis – så att man efter en remissrunda får ta slutlig ställning. Miljöpartiets inställning har snarare vänt sig till förmån för kooperativ hyresrätt, måste jag i ärlighetens namn säga, men vi vill ju inte riktigt släppa frågan om ägarlägenheter. Vi vill i stället se resultatet av denna utredning.

Utan att alltför mycket föregripa behandlingen kan jag konstatera att det finns det som talar både för och emot. Det ökar mångfalden samtidigt som det kan gå ut över utbudet av hyresrätter, precis som omvandlingen till bostadsrätter för övrigt. Det ökar otvivelaktigt boinflytandet för ägaren samtidigt som det ökar risken för spekulation i boendet.

Detta var mina funderingar kring en kontroversiell fråga. Det som jag vill skicka med är att Miljöpartiet förutsätter en bo- och brukarplikt i detta sammanhang. Om det hela skall fungera krävs det också en fungerande bostadsmarknad för att undvika den segregation som många är ängsliga för och som man förmodligen kan komma att se i de större städerna.

För att äntligen få se vad en utredning och ett sådant här förslag kan komma att ge yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 141 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Till att börja med kan jag gratulera Helena Hillar Rosenqvist till att hon har insett farorna med ägarlägenheter. Men hon har inte förstått att det är det som kännetecknar en ägarlägenhet, nämligen rätten att själv som juridisk person inköpa och förvalta lägenheten efter eget huvud. Med andra ord: Det blir då fullt möjligt för min kompis fastighetsskötaren att köpa tio lägenheter, hyra ut dem och sedan bo kvar i sin egen villa. Det är det som är ägarlägenhet.

Besittningsskyddet och boendebandet hänger samman med bostadsrättsföreningar. Där finns förutsättningar att äga sin lägenhet och tillsammans med de andra som bor i huset förvalta och sköta lägenheterna. Ägarlägenheten handlar alltså om möjligheten att själv som juridisk person äga en lägenhet och förvalta den efter eget huvud utan att man behöver bo där.

Men det är ändå glädjande att om beslutet om att tillsätta en utredning går igenom i kammaren i morgon bitti, måste det innebära att när denna utredning presenterar sitt förslag då finns det en annan majoritet än den som krävde en utredning.

Anf. 142 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag anser att Sten Lundström föregriper utredningen lite grann. Det är väl ingen som har sagt att det inte går att få in bo- och brukarplikten i det här sammanhanget lika väl som att Miljöpartiet föreslår en sådan när det gäller skogs- och jordbruksfastigheter. Det kan inte vara helt omöjligt.

Sten Lundström säger att man kan äga en lägenhet utan att själv bo där. Den möjligheten har ju också den som kan köpa sig en liten hyresfastighet. Det kan vi se på många ställen. Det behöver inte vara en så dyr fastighet med så många lägenheter för att det skall vara möjligt. Däremot finns det en begränsning i villaägandet – att man skall vara skriven på bostaden – så att den kan man inte heller hyra ut hur länge som helst, såvitt jag vet.

Anf. 143 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det finns alltså fyra utgångspunkter för ägarlägenheter. De har varit utgångspunkter i de motioner om ägarlägenheter som har väckts tidigare.

För det första skall ägaren själv svara för belåning. Den juridiska personen som skall ansvara för de gemensamma angelägenheterna skall inte vara tillåten att ta upp lån eller lämna säkerhet.

För det andra skall lägenhetsägaren fritt kunna överlåta och upplåta lägenheten utan inblandning av övriga lägenhetsinnehavare.

För det tredje skall juridiska personer ha obegränsade möjligheter att förvärva och äga lägenheter.

För det fjärde skall lägenhetsinnehavaren kunna erhålla lagfarter och inteckningar för sin lägenhet.

Det är detta som skiljer ägarlägenheten från bostadsrätten. Helena Hillar Rosenqvist har i sitt anförande plockat bort två av dessa punkter och anser att de inte skall finnas med i ägarlägenhetssystemet. Uppenbarligen är det därför inte en ägarlägenhet som hon eftersträvar utan det är ytterligare en upplåtelseform.

Anf. 144 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Det finns två punkter kvar, som Sten Lundström nämner. Jag förstår att det komplicerar det hela att införa en ny typ av upplåtelseform. Jag vet inte var Sten Lundström hämtar sina uppgifter, men den utredning som vi förväntar oss kanske kan klargöra dessa frågor för oss.

Jag anser inte att den här frågan är så väl utredd att det bara är att slå till. Det behövs säkert en vända till, framför allt en remissrunda.

Anf. 145 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag är glad åt att bostadsutskottet har beslutat att föreslå riksdagen att den kooperativa hyresrätten skall permanentas som upplåtelseform.

En permanent lag om kooperativ hyresrätt visar på en vilja att stödja den kooperativa idén. Den 1 januari 1987 trädde lagen om försöksverksamhet med kooperativ hyresrätt i kraft. Meningen var att försöksverksamheten skulle utvärderas efter en begränsad tid och att ett ställningstagande skulle göras till en eventuell permanentning av upplåtelseformen.

Så blev det inte, utan försöksverksamheten förlängdes vid ett par tillfällen och gällde t.o.m. utgången av 1998.

Boverket, som har utvärderat försöksverksamheten, ansåg att den kooperativa hyresrätten borde permanentas som upplåtelseform. Upplåtelseformen rymmer både möjligheter och problem i försökslagstiftningen, men Boverket har i sin utvärdering visat hur bristerna kan åtgärdas i en permanent lagstiftning. Boverket ansåg också att det var viktigt att boinflytande uppmuntras, och det är argument som väger tyngre än olägenheterna med en något ökad mångfald i fråga om boendeformer.

De kooperativa idéerna utgår från och bygger på demokrati, delaktighet och engagemang. Människor går samman för att lösa gemensamma problem. Det gäller inte minst i städernas många gånger utsatta bostadsområden.

Ett verkligt boendeflytande har skapats genom upplåtelseformen. Hyresgästerna får reella möjligheter att påverka sin boendemiljö och sina boendekostnader. Hyresvärden får engagerade hyresgäster som tar ansvar, trivsammare bostadsområden och ökat kvarboende. Kommunen får hyresgäster med större intresse för lokal demokrati, socialt stabila och väl fungerande bostadsområden.

I regeringens proposition 1997/98:16 *Sverige, framtiden och mångfalden från invandrapolitik till integrationspolitik* framhålls problemen med en tilltagande segregation och utsatta bostadsområden. I propositionen skriver regeringen att det behövs en samhällelig kraftsamling för att man skall kunna stoppa den långvariga negativa utvecklingen. Det framhålls också att lösningarna på problemen måste sökas lokalt och bygga på ett starkt engagemang hos de boende om de skall ha förutsättningar att fungera långsiktigt. Huvudinriktningen för statens stöd skall vara att underlätta att de insatser som bedöms som framgångsrika övergår till ordinarie verksamhet, särskilt sådan verksamhet som präglas av ömsesidighet.

Att det har behövt ta tolv år innan det läggs fram ett förslag till riksdagen om permanent lagstiftning för kooperativ hyresrätt är svårt att förstå.

Precis som Carina Adolfsson sade är bostaden en social rättighet. Det är lika viktigt att ha en god bostad som att ha ett arbete. Bostaden kan likställas med rätten till god hälsovård, omsorg och utbildning. Och ett bra boende är en förutsättning för ett gott liv.

Bostaden är en del av vår identitet. Där kopplar vi av, hämtar kraft och inspiration. I bostaden skall vi känna oss trygga. Både den inre och den yttre miljön är viktig för människors livskvalitet.

Bästa sättet att få människor delaktiga är att låta dem delta aktivt i det som berör dem. Och bostaden tillhör det vardagsnära som alla kan engagera sig i. Alla kommer vi säkert ihåg vilken lycka det var när vi fick vår första bostad.

Idéprojektet Kvarteret Framtiden, visionen om ett närsamhälle, formulerades för 20 år sedan i Socialdemokratiska kvinnoförbundets bostadspolitiska program. Det fick ett starkt gensvar. Det var grundläggande socialdemokratiska idéer som gestaltades i visionen om vardagslivet i ett vanligt kvarter, i en vanlig svensk stad eller i ett vanligt svenskt samhälle.

Nu har Socialdemokratiska kvinnoförbundet presenterat ett nytt förslag till en ny vision – 2000-talets Kvarteret Framtiden. Och i vår vision är demokrati och delaktighet ledord. Bostadspolitiken skall, utifrån en helhetssyn på människan, medverka till att tillfredsställa sociala, kulturella, fysiska och psykiska behov. Bostadspolitiken skall medverka till en positiv integration. Och i vår vision finns den kooperativa hyresrätten med.

Fru talman! Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge innan regeringen återkommer till riksdagen med förslag till en permanent lagstiftning om den kooperativa hyresrätten.

Och till sist, fru talman, vill jag passa på att tacka för den positiva behandlingen av min motion.

Anf. 146 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Det är intressant att höra Eva Arvidsson prata om de socialdemokratiska kvinnornas nya tänkande när det gäller bostäder i framtiden. Jag undrar var mångfalden kommer in.

Anf. 147 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Den kooperativa hyresrätten bidrar till mångfalden.

Anf. 148 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Är det den enda mångfalden?

Anf. 149 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Ja, vi har inte med någonting om ägarlägenheter i vår vision.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 februari.)

18 § Hyresrätt och bostadsrätt

*Hyresrätt och
bostadsrätt*

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU3
Hyresrätt och bostadsrätt

Anf. 150 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 1 i det här betänkandet. Vi står självfallet bakom alla andra reservationer som moderaterna är inblandade i, men för tids vinnande vill jag att det bara skall vara rösträkning och votering när det gäller reservation nr 1.

Vi håller nu på att debattera bostadspolitik i kammaren. I det förra ärendet pratade man om ägarlägenheter på ett bra sätt. Det blev klargjort var vi stod. Däremot måste jag säga att jag inte förstår de partier som är emot ägarlägenheter. Ur moderat synpunkt är det varken politiker eller organisationer som skall avgöra hur folk skall bo. Det valet skall vi ge till den enskilde individen. Den boendeform som han eller hon anser passar bäst skall han eller hon självfallet ha möjlighet att välja.

Betänkandet BoU3 handlar om hyresrätter och bostadsrätter. Åsikterna är sedan länge kända. Alla vet var partierna står någonstans. Därför skall jag i mitt inlägg koncentrera mig på bruksvärdessystemet.

Fru talman! Bruksvärdessystemet infördes 1968, och den dåvarande socialdemokratiska regeringen, som införde systemet, sade tydligt att det här var ett tillfälligt system som skulle skrotas den dag då man fick en fungerande marknad.

Nu har nuvarande regeringspartiet, Socialdemokraterna, haft makten under majoriteten av de 30 år som har gått. Ändå vidhåller man att man skall behålla bruksvärdessystemet. Det kan jag bara tolka som ett tecken på en alltigenom misslyckad bostadspolitik.

Bruksvärdessystem låter bra. Oavsett var huset ligger skall man betala hyra beroende på standard. Man skall i stort sett strunta i lägesfaktorn, den faktor som faktiskt har stor betydelse när människor väljer sin bostad.

Dessutom finns det många exempel på att en del människor har fått onödigt höga hyror på grund av bruksvärdessystemet. Det beror på att de kommunala bostadsföretagen, som är hyresuppdrivande, i vissa kommuner har skött sitt värv så dåligt. Men de skall ha betalt för sitt. Då har det hänt att privata fastighetsägare glatt har kunnat hänga med på de här hyrorna utan att ha behövt prestera någonting. Hyressänkning kan man med det här systemet inte benämna något som.

Jag vet att just bruksvärdessystemet i Stockholm i allmänhet och i Stockholms innerstad i synnerhet är en känslig fråga. Men det får inte vara så, som man ibland får en uppfattning om, att bostadspolitik bara handlar om Stockholms innerstad. Det finns faktiskt ett rike även utanför tullarna, med numerärt fler lägenheter än som finns i Stockholms innerstad.

I Malmö har man börjat tänja på bruksvärdessystemet genom att ge lägesfaktorn en större betydelse när man sätter hyran. Det innebär att man i ett läge som är attraktivt har begärt och fått igenom högre hyror. I områden som är mindre attraktiva har man fått hyressänkningar. Det är det som kallas för en fungerande marknad.

Om man hade höjt hyrorna något i Stockholms innerstad tror jag att kön för dem som vill söka en bostad där fortfarande skulle ha varit lika lång. Man gjorde ett experiment i Malmö när man höjde hyrorna med 10 % vid Ribersborg, vid badstranden, med utsikt mot Köpenhamn över Öresund. Kön av sökande till de lägenheterna minskade inte med en enda person. Visst har lägesfaktorn en betydelse. Visst är folk villiga att betala för läget.

Fru talman! Det måste vara något snett med ett system som innebär att man i praktiken har samma hyra i ett område som är enormt attraktivt och eftersökt, som folk står i kö för att komma till, som i en förort där var och varannan lägenhet gapar tom. Ett sådant system kan väl ingen vara betjänt av.

Fru talman! Jag tror att vi någon gång kommer att få uppleva det som socialdemokraterna faktiskt sade 1968, att bruksvärdessystemet var en tillfällighet. Ju förr det försvinner, desto bättre.

Anf. 151 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Det finns en klar skiljelinje i synen på den sociala bostadspolitiken i dag. Från Vänsterns sida vill vi stärka hyresrättens villkor och kommunernas och statens ansvar för att minska klassklyftorna och motverka segregationen i boendet.

De borgerliga partierna, med moderaterna i spetsen, vill öka marknadens inflytande över boendet och mer markera den enskildes rätt, där tyvärr endast plånbokens tjocklek till slut avgör boendeformen.

Moderaterna, men även flera andra borgerliga partier, har inget emot stora utförsäljningar av allmännyttan. Det är inte statens sak, säger man, utan kommunerna skall fritt få bestämma hur de skall göra. I praktiken betyder det att man inte vill ha någon statlig bostadspolitik, utan en större marknadsanpassning, men med vissa sociala inslag.

Moderaterna är dock de som är tydligast när det gäller marknadsanpassningen. Man säger tydligt och klart att bruksvärdesregeln skall förändras så att de allmännyttiga bostadsföretagens hyresledande roll avskaffas. Det betyder i praktiken att den i fortsättningen helt och hållet skall anpassas till marknadens villkor. Då handlar det inte längre om en bruksvärdeshyra. Nej, det är tillgången och efterfrågan på bostäder som då får styra hyressättningen.

Det här tar vi i Vänsterpartiet helt avstånd ifrån. Vi tror att det blir dyrare att bo och att segregationen förvärras.

Attackerna mot det rådande systemet börjar bli tydliga. Nacka kommuns i det närmaste totala utförsäljning av de kommunala bostadsbolagens lägenheter ledde till hyreskrav på 7–8 % när den övriga marknadens avtal låg runt 1 %. I Malmö krävde ett privat fastighetsbolag skyhöga hyreshöjningar utifrån en enda anledning, nämligen fastigheternas attraktiva läge.

Sådana tendenser skall stävjas. I stället skall det ske ett förtydligande av de allmännyttiga bostadsbolagens villkor, så att deras roll som hyresledande i bruksvärdesystemet stärks.

Fru talman! De kommunala bostadsbolagen är också viktiga för hyresgästernas inflytande över sina lägenheter och sitt boende. I allmännyttan kan man skapa detta på politisk väg, men inte i det privata beståndet. Det kräver ett tydligt och väl utbyggt hyresgästinflytande via lagstiftningen.

Vänsterpartiet är tacksamt för att utskottet har tagit till sig våra synpunkter på hur hyresgästinflytandet vid ombyggnation skulle kunna förbättras. Det är naturligtvis orimligt att en fastighetsägare utan några djupare samtal med sina hyresgäster kan sätta i gång en större ombyggnation utan egentligt samtycke från majoriteten av sina hyresgäster och efter en månad gå till Hyresnämnden för att driva igenom sina krav. Byggprocessen kan utan vidare ske fortlöpande, och sanktionsmöjligheterna saknas om fastighetsägarens ombyggnation anses orimlig.

Utredning pågår och kompletteras nu med flera krav utifrån Vänsterpartiets motion. Avgörande frågor för ett starkt hyresgästinflytande vid ombyggnation är naturligtvis rätten att behålla sitt hyreskontrakt även om man tillfälligtvis tvingas att flytta och att den process som sker innan ombyggnationen sätts i gång sker på ett sätt där hyresgästernas inflytande är reellt och inte formellt.

Vi har flera konkreta förslag på hur det här skall gå till. Det som särskilt bör uppmärksammas är att varsamhetsprincipen tillämpas vid ombyggnation av t.ex. ett kök, så att tidstypiska och funktionella detaljer kan behållas.

Det som också är viktigt är att hyresgästerna har stor tilltro till sina fastighetsägare. Ägandet skall vara tydligt och man skall som hyresgäst väl känna till sin fastighetsägare. De flesta fastighetsägare är seriösa. Men det finns de som inte är det. I vissa tider är fastighetspekulation och fastighetsägande en mycket lukrativ sysselsättning, vilket inte minst märktes i slutet av 80-talet.

Under 90-talet har tiderna förändrats, men kan snabbt förändras igen. Därför är det viktigt att lagstiftningen runt förvärv av fastigheter fungerar väl och att seriositeten i fastighetsägandet kan prövas när det behövs.

Här finns det en lucka i lagen som Vänsterpartiet anser bör täppas till. Frågan har nyligen behandlats i 1995 års utredning om hyreslagstiftning och i en proposition under 1997/98. I remissbehandlingen som föregick propositionen framgick det tydligt att bolag med blandad verksamhet och där fastighetsinnehavet var litet många gånger uppvisade brister i fastighetsförvaltning och i hyresvärdskapet. Detta tog regeringen ingen hänsyn till. Regeringen sade att det saknades fog för att påstå att dessa näringsidkare skötte sig sämre än andra.

Lagstiftningen ger nu ingen som helst möjlighet att pröva det som regeringen påstår i sin proposition. I bolag där fastighetsinnehavet är uppe i 49 % av det samlade värdet ges ingen möjlighet till prövning av fastighetsförvärv, men om värdet är 51 % är det fullt möjligt. Detta är ett märkligt och mycket ologiskt beslut. Det kan inte vara procentsatsen i ägandet som skall avgöra prövningsrätten utan möjligheten att uppfylla kriterierna att vara en god fastighetsägare och en seriös fastighetsförvaltare.

Under slutet av 80-talet hade jag rätt god inblick i fastighetsmäklarbranschen genom en god vän. Jag kan försäkra att många bolag som då köpte fastigheter inte hade för avsikt att vara goda fastighetsförvaltare utan mera såg dem som en bra placering av vinster från det egna bolaget.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 7.

Fru talman! Till sist några ord om det kollektiva hyresförhandlingssystemet. I många länder har staten en central roll när det gäller hyressättningen. I Sverige är det parterna på hyresområdet som sköter detta. Hyresgäströrelsen gör en stor insats i detta system. Dels sköter man förhandlingarna för sina egna medlemmar, dels har man ansvaret för att sköta förhandlingarna för alla de andra hyresgästerna. Det finns ett problem med detta som gör hyresförhandlingarna svårare än de behöver vara. Man skall också förhandla med fastighetsägarna om vilken ersättning som skall utgå för att just förhandla om hyrorna. Denna dubbla roll upplevs som alltmer besvärande. Det ifrågasätts från fastighetsägarhåll om förhandlingsersättning skall utgå eller ej. Det är naturligtvis svårt att i längden leva med ett sådant beroende och samtidigt vara fullvärdig förhandlingspartner. Frågan är under utredning, och Vänsterpartiet kommer noga att följa arbetet. Om inget händer kommer vi att kräva en ändring.

Anf. 152 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Till ungdomens drömmar hör som väl är fortfarande att planera, att bygga, att bo. Nyckelord för bostadspolitiken är frihet, rättvisa, nytta, behov. Det är frihet att kunna välja mellan olika boendeformer som hyresrätt, kooperativ hyresrätt, ägarlägenheter, bostadsrätt, radhus, kedjehus, villaboende osv. Till bostadspolitiken hör rättvisa. Men det är inte fråga om millimeterrättvisa att alla skall ha lika stor yta, lika stor hyra, lika god standard osv. Detta måste få variera beroende av hur den enskilde vill prioritera och kan prioritera att använda sina resurser.

Av våra ungefär fyra miljoner bostäder är hälften byggda efter 1960. Hälften finns i hyreshus och hälften i småhus. Bostadspolitiken har ändrat inriktning. Från att ha varit byggd på ett socialistiskt bidragssystem har styrningen mera gått över till de enskilda människorna. Hyrorna är dock alldeles för höga. I genomsnitt 30 % av den enskildes utrymme av lönen efter skatt går till hyra. De sänkta räntorna måste få genomslag också för den ränta som råder för fastigheter, så att den når fram till den enskilde.

Bostadspolitiken måste bygga på nytta. Därför är resonemanget om vilka vi bygger för viktigt. Hyresrätten är till för en blandning av befolkningen. Den är ett led i valfriheten. Alla vill inte bo i villa eller äga en bostadsrätt. Nyproduktionskostnaderna har skenat i väg kraftigt under senare år. Man kan fråga sig varför inte byggarna minskat produktionskostnaderna när det inte byggs mer än drygt 8 000 lägenheter. Det är det minsta som har byggts som statistiken kan uppvisa.

Kommunerna kan hjälpa till genom att minska kringkostnaderna. Det är höga avgifter för byggande. Fastighetsskatten måste på sikt kunna tas bort, annars uppnår vi aldrig neutralitet i boendet. Regeringen motverkar redan detta genom att ta ut högre fastighetsskatt på villor.

Hyrorna måste bygga på en balans mellan marknadsekonomi och politiska beslut för att kunna upprätthålla ett besittningsskydd. Hög beskattning bromsar efterfrågan. 65 % av hyreskostnaden kan bestå av skatter och avgifter, medan det genomsnittliga skattetrycket i hela ekonomin är 54 %. Vi har Europas högsta hyreskostnader.

Byggintressen och kommunala besparingsintressen gör att bruksvärdessystemet med en långsiktig självkostnad som grund är på väg att urholkas. Bruksvärdessystemet kringgås ofta genom att man bygger om och höjer hyran. Det måste finnas en balans mellan hyresvärdens anspråk att få genomföra sådana åtgärder som i ett fastighetsekonomiskt perspektiv är erforderliga och hyresgästens befogade krav på inflytande.

Fru talman! Bostadspolitiken måste bygga på behov. Människors behov utgörs av en god boendemiljö med sunda hus, trygghet, inflytande, gröna och sköna bostadsområden som är välplanerade, välfungerande och med trivsamma bostäder. Därför bör hyresgästernas roll förstärkas. Vi måste öka konsumenternas påverkan med större flexibilitet i byggandet och större möjligheter till val. Hyresgästernas eget arbete kan påverka hyran. Förvaltningskostnaderna ligger runt 30 %. Självförvaltning ger möjligheter till grannkontakter, gemenskap och ökad trivsel. De möjligheter till hyressänkning den ger kan vara av avgörande betydelse för många hyresgäster. Det kan vara ett sätt att mildra segregationen i särskilt utsatta områden.

Vi måste också skapa system för bosparande. Det är viktigt att öka ungdomars medvetenhet och intresse för att spara till framtida behov.

Vi har nu startat Innemiljöåret 99. Det är viktigt att fastighetsägare deklarerar lägenheternas miljö. Vi vistas inne drygt 80 % av vår tid. Produktkontroll och uppföljning måste bli bättre.

I betänkandet behandlas en motion av Miljöpartiet – som vi har stött – mot porrklubbsverksamhet. Porrklubbsverksamhet måste vara grund för uppsägning, med tanke på barn och ungdom. Det är riksdagens plikt att ge hyresvärdarna ett mer effektivt instrument att bli av med porrklubbsverksamhet som bedrivs i hans eller hennes hus.

Fru talman! Bostadsrätt är i grunden en bra upplåtelseform. Det finns ändå mycket att önska. Socialdemokraterna har inte överansträngt sig att göra det enkelt för bostadsrättsföreningar. Det är viktigt att ägarna till en bostadsrätt kan vara med och påverka stadgarna. Bostadsrättsorganisationer skall inte kunna lägga in veto mot föreningarnas stadgeändringar. Föreningens rätt till självbestämmande måste garanteras. Den enskilde i föreningen måste vara en röst som hörs. Det finns flera orimligheter. Jag tar ett exempel: En familj med ett astmabarn kunde inte bo kvar i bostadsrätten därför att barnet blev sämre och sämre. Sedan uppsägning inlämnats med en uppsägningstid på tre månader fick familjen inte sälja bostadsrätten trots att kunder fanns. Hela deras insats gick tillbaka till bostadsrättsföreningen. Det fanns ingen möjlighet att överklaga detta beslut. Så kan vi inte ha det om vi skall värna våra småbarnsfamiljer.

Det är ingen hemlighet att många bostadsrättsföreningar har en svag ekonomi. Mest utsatta är de föreningar som har stora lån. Enligt gällande skatteregler kan sådana föreningar endast dra av en del av sina räntekostnader. När räntekostnaderna är större än den intäkt en förening taxeras för uppstår ett underskott. Till skillnad från vad som gäller för andra fastighetsägare erhåller inte en bostadsrättsförening någon skatteåterbäring. Stat och kommuner riskerar att åsamkas kostnader på 12 miljarder kronor som följd av ekonomisk kris för bostadsrättsföreningar. Denna ekonomiska risk skulle påtagligt minska om bostadsrättsföreningar fick full avdragsrätt för sina räntekostnader. Den första skatten handlar om 1,4 % av taxeringsvärdet för berörd fastighet. Den andra är en inkomstskatt om 28 % av en schablonintäkt på 3 % av taxeringsvärdet.

Fru talman! Vi kristdemokrater tycker att det vore bättre att de som önskar kan ansvara för sin del av bostadsrättsföreningens belåning. Då kan familjer eller den enskilde dra av räntan i deklarationen på samma sätt som en villaägare och på det sättet bo betydligt billigare. Detta visar exemplen där personer flyttar från bostadsrätt till egen villa och får betydligt lägre hyra. Ett personligt låneansvar ger också större flexibilitet på det sättet att den enskilde bostadsrättshavaren själv kan bestämma storleken på det egna kapital han vill skall vara nedlagt i bostadsrätten. Samhällsekonomiskt uppmuntras ett personligt sparande. Dessutom kommer bostadsrättens värde som pant att förstärkas. Därför är det också viktigt att snabbt komma i gång med en utvärdering av 1996 års lagändringar. Ett bostadsrättsregister skulle underlätta möjligheten att själv belåna sin bostadsrätt.

Vi kristdemokrater deltar i flera reservationer i betänkandet om hyresrätt och bostadsrätt. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall

Anf. 153 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli. Ulla-Britt Hagström sade att vi nu håller på att avveckla ett socialistiskt bidragssystem. Det var en intressant tanke. Vad är det socialistiska i bidragssystemet? Just avvecklingen av det som Ulla-Britt Hagström kallar det socialistiska bidragssystemet har lett till att vi har Europas högsta hyror. Hellre socialism och lägre hyror än ej socialism och högre hyror.

*Hyresrätt och
bostadsrätt*

Anf. 154 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Att vi avvecklar ett räntebidragssystem behöver inte betyda att hyrorna går i höjden. Vi börjar alltså komma ifrån ett bidragssystem som faktiskt ledde till en inflationsverkan. I och för sig kan jag påstå att hyrorna gick i höjden därför att det blev en spiral uppåt hela vägen. Folk kunde, i och med att man kunde dra av sina räntekostnader, betala högre hyror i vissa fall. Det är på väg mot mera marknadsstyrning. Men vi kristdemokrater menar att det måste vara en marknadsstyrning som tar till vara brukvärdessystemet och ger hyresgästernas besittning en tryggare framtid.

Anf. 155 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det var inte alls svar på det jag frågade om och dessutom fel historieberedning. Det som har hänt under 90-talet är att vi har gjort en snabbavveckling av det räntebidragssystem som vi har, bl.a. skattereformsändringar som gör vi har fått den här situationen. I Europa ser man på Sverige och undrar: Vad håller ni på med? Så får man inte bete sig.

Då avvecklar vi ett system och tror att vi skall kunna hitta någonting annat genom att gå skattevägen. Då menar Ulla-Britt Hagström att den viktigaste åtgärden nu är att se till att egnahemsägare får samma fastighetsskattesänkning som hyresgästerna. Tycker Ulla-Britt Hagström i dag att det är rättvisa mellan boendeformerna?

Anf. 156 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Den viktigaste frågan nu är att få bort fastighetsskatterna över huvud taget. Det är egentligen inte rimligt att vi skall ta ut skatt på boende på det sätt som vi gör. Ett steg är att sänka fastighetsskatten, men det motverkar faktiskt neutraliteten i boendet att då låta skatten för en boendeform, villorna, ligga kvar högre än för övriga typer av boendeformer.

Jag hoppas att Owe Hellberg, som stöder en socialistisk politik, skulle kunna vara med om att se till att få lite mer kreativitet, eget ägande osv. Det gör att vi får en annan bostadssituation än den vi har i dag.

Det finns miljardkulder. Vi kommer att få en ganska stor bomb. Jag har hört talas om siffror på upp till 50 miljarder i bostadsbeståndet, som är s.k. svarta hål. Det är en socialistisk politik som föranlett detta.

Anf. 157 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag tänker att i mitt anförande uppehålla mig vid två frågor i detta betänkande, nämligen bostadsanvisning och porrklubbsverksamhet. Miljöpartiet de gröna anser att man bör överväga om inte den gamla bostadsanvisningslagen bör återuppstå, om det inte på frivillighetens väg går att nå fram till ett sätt att tillförsäkra varje kommuns invånare rätten till en bostad. Detta skall ses som ett komplement till kommunalagens bestämmelser och skyldigheterna enligt socialtjänstlagen.

I juni förra året tillsatte regeringen en bostadssocial beredning. Numera kallar vi den en boendesocial beredning för att framhäva själva boendet i stället för bostaden. Jag kan instämma i vad utskottet säger om att det naturligtvis är lämpligt att denna beredning, som bl.a. skall arbeta med de bostadslösas situation, först skall få komma med förslag. Därför avstår jag från att yrka bifall i denna del.

Däremot yrkar jag bifall till reservation 4 under mom. 6.

I vår jämställdhetsmotion tar vi upp förslag från Kvinnomaktutredningens slutbetänkande *Ty makten är din*, SOU 1998:6. Vi vill förbjuda pornografiska verksamheter, och i linje härmed föreslår vi att hyreslagen ändras så att hyresvärden får möjlighet att avhysa en hyresgäst som bedriver porrklubbsverksamhet. Det är väldigt störande med sådan verksamhet, särskilt för dem som bor i samma hus. Det är störande trafik nattetid. Det är ytterst olämplig miljö för barn och ungdomar. Verksamheten förknippas med många brott, t.ex. med ekonomisk brottslighet. Och av den anledningen går det tydligen att bli av med vederbörande. Det framgår säkert inte av de uppgifter hyresgästen lämnat att det skall bedrivas porrklubb i lokalen. Den hyrs alltså ut på falska premisser, och sedan är det väldigt svårt för hyresvärden att bli av verksamheten.

Miljöpartiet de gröna anser alltså att en hyresgäst skall kunna sägas upp och avhysas om han bedriver porrklubbsverksamhet. Med detta, fru talman, yrkar jag som sagt bifall till reservation 4 under mom. 6. Jag passar på att tacka Kristdemokraterna för stödet för mp:s motion.

Anf. 158 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Inledningsvis skulle jag helt kort vilja beröra de reservationer som berör förslag till förändringar i bostadsrättslagen. Jag skall göra det lite enkelt för mig. Majoriteten i bostadsutskottet har samma uppfattning som tidigare. Där vi inte har rena avslagsyrkanden vill vi avvakta de förslag som väntas komma i anledning av att Bostadsrättsutredningens förslag behandlas.

Jag har med spänning lyssnat på den debatt om ägarlägenheter och kooperativ hyresrätt som precis har ägt rum här i dag. Jag måste säga att nog hade jag förväntat mig ett någorlunda annat upplägg på denna debatt, utifrån det tillkännagivande som majoriteten i utskottet står bakom vad gäller införandet av ägarlägenheter.

Vi ser allt tydligare bevis på vad det är som de som förespråkar med marknadsstyrning på bostadsmarknaden eftersträvar. Det är bra med tydlighet i politiken, men jag kan inte låta bli att fråga mig:

- Varför är det fullt att inte äga sin bostad?
- Varför omfattas inte valfriheten av rätten att hyra sin lägenhet?

- Varför har hyresgäster inte självklar och långtgående rätt till inflytande vid stora förändringar av boendesituationen? Är det därför att de inte *direkt* har satsat eget kapital?

Prot. 1998/99:57
17 februari

*Hyresrätt och
bostadsrätt*

Jag är glad att Sten Andersson är tillbaka i kammaren. Detta skulle jag vilja ha svar på av Sten Andersson. Vad skulle du själv säga om någon helt plötsligt talade om för dig att du inte längre fick hyra din lägenhet, som du så ofta pratar så kärleksfullt om? Tänk om någon skulle kalla dig oklok och inte i stånd att själv välja?

Vi socialdemokrater anser inte att hyresgäster har för stort inflytande på bostadsmarknaden. Vi vill inte se en hyresmarknad som helt ligger i fastighetsägarens händer. Vi tror att jämstarka parter också på bostadsmarknaden är viktigt för att den skall fungera på ett bra sätt. Därför noterar jag med glädje att dessa frågor också uppmärksammats av regeringen.

För en tid sedan träffade jag en förtvivlad hyresgäst. Vi kan kalla henne Berit. Berit hyr sin lilla lägenhet på 41 ½ kvadratmeter av en s.k. privat fastighetsägare i en av Stockholmsförorterna.

Under en tioårsperiod har fastigheten hon bor i bytt ägare vid tre tillfällen. Varje gång har det inneburit att hyrorna har ökat avsevärt. Den nuvarande ägaren har genomfört en renovering av fastigheten, vilket kanske i sig var välbehövligt och bra, men det skedde på ett sådant sätt att hyresgästerna kände sig överkörda och som grädde på moset fick en rejäl hyreshöjning. Under perioden 1989–1998 har Berits hyra ökat med 2 742 kr i månaden till över 4 100 kr. Detta har skett utan att hon och hennes grannar upplever att vare sig standard eller trivsel har ökat.

Det finns mycket övrigt att önska vad gäller information och samråd vid sådana åtgärder, som syns så oerhört tydligt på hyreskostnaden och som berör den boende i mycket stor omfattning. Man kan exempelvis fråga sig varför denna hyresvärd inte informerade de boende i de fem olika husen samtidigt. Varför drog han inte nytta av de boendes många gånger kloka synpunkter? Varför bad han inte om råd och åsikter innan han startade omfattade renoveringsarbeten?

Jag tror att det bästa möjliga resultatet nås genom att man pratar med varandra. Utskottet anser att samråd är det som är eftersträvansvärt. Det är enligt utskottets mening inflytanderegeln kanske viktigaste funktion. Av detta skäl, fru talman, ger vi i detta betänkande genom ett tillkännagivande regeringen i uppdrag att skyndsamt se över dagens regler.

Hyresgästernas inflytande vid ombyggnation behöver enligt vår uppfattning stärkas. För balansens skull anser vi naturligtvis också att det är viktigt att lyssna på seriösa, duktiga och bra fastighetsägare.

Vi tycker att det är viktigt att dessa regler präglas av en balans mellan hyresvärdens anspråk på att få genomföra sådana åtgärder som i ett fastighetsekonomiskt perspektiv är nödvändiga och hyresgästens befogade krav på inflytande. Det är väldigt viktigt att vi i debatten betonar att det måste finnas en möjlighet till ett långsiktigt ägande av en fastighet, och att man därigenom skall kunna sköta sitt jobb som hyresvärd på ett bra sätt.

Många gånger hyr man också ut till samma människor under en lång tid. Det är viktigt att relationerna värd och hyresgäst emellan fungerar bra. Detta kan vi naturligtvis inte lagstifta fram, men vi kan se till att det finns bra instrument för att det skall fungera.

Något annat som vi från Socialdemokraterna anser är viktigt är en ordentlig diskussion kring tillämpningen av dagens bruksvärdessystem. Tyvärr blir debatten ibland ganska snedvriden, inte minst här i dag. Jag vill därför avsluta mitt anförande med några ord kring detta.

År 1968 infördes som ny norm för hyressättningen – bruksvärdessystemet. Det är inget institut, Sten Andersson. Det är någonting som kallas för bruksvärdessystemet. Tanken var att så långt som möjligt efterlikna en ordning med marknadsbestämda hyror. Det främsta syftet var att garantera hyresgästerna besittningsskydd. Besittningsskyddet är mycket centralt i detta sammanhang. Detta skulle motverka alltför stora hyreshöjningar vid bostadsbrist och ge en rättvis hyresstruktur mellan olika årgångar och lägen.

Rollen att vara bruksvärdesledande fick de allmännyttiga bostadsföretagen 1974. Varför? Jo, det beror naturligtvis på politiskt fattade beslut. De kommunala bostadsbolagen har tillräckligt stor marknadsandel och är betydande ägare av hyresfastigheter. De allmännyttiga bolagens hyror skall baseras på självkostnadsprincipen. Den eventuella vinsten skall återinvesteras. Bolagen skall drivas utan enskilt vinstintresse. Hyresgästerna skall erbjudas demokratiskt inflytande.

Bruksvärdessystemet är alltså inte ett system för hyressättning, utan syftar till att trygga hyresgästens besittningsskydd genom en hyresspär och innebär egentligen bara att möjlighet ges att pröva hyran mot likvärdiga lägenheter.

Hyressättningen i Sverige är fri. Det råder avtalsfrihet mellan hyresvärd och hyresgäst eller mellan hyresvärd och hyresgästorganisation. Man kan då fråga sig hur det kommer sig att det inte skiljer mer i hyra om man jämför exempelvis de attraktiva delarna av Stockholms innerstad med de kanske mindre attraktiva delarna i ett ytterområde som t.ex. Rågsved.

Svaret är mycket enkelt. Det räcker med att en enda hyresgäst överklagar en enligt sin mening för hög hyra och får saken prövad i Hyresnämnden enligt bruksvärdesprincipen, som ju hängs upp på de allmännyttiga bostadsbolagen. Då träder den s.k. skyddsmekanismen in, som är reglerad i hyreslagen. Hyresgästen har besittningsskydd och har därför rätt att få sin sak prövad.

Det finns ingen anledning att betala ett överpris för sitt boende, även om vissa politiker hävdar att det innebär valfrihet att få göra det om man så vill. Vakna upp och skärskåda ert fina prat om valfrihet!

Vad skulle då den moderata motionen på detta område innebära? Hur blir det om vi gör som Sten Andersson vill och avskaffar allmännyttans hyresledande ställning? Jo, precis det som vi skriver i betänkandetexten i BoU3. Hyressättningssystemet skulle marknadsanpassas med oskäligen hyresnivåer som följd – marknadshyror.

Även om man har kvar ett system som inkluderar besittningsskydd skulle två stora företag på en viss ort kunna turas om att trissa upp hyresnivån med 5 % vid varje tillfälle och på det sättet bli hyresledande på marknaden. Det gör att andra företag kan följa efter.

Så kommer det inte att bli överallt, för vi kommer att få se en mycket kraftigt segregerad bostadsmarknad. Det vi kallar segregation i dag kommer bara att vara en västanfläkt i jämförelse med det vi då skulle kunna få se.

Vi anser att det i anslutning till det arbete som nu pågår inom Rege- ringskansliet beträffande en definition av vad som är ett allmännyttigt företag också skall finnas ett resonemang om hur bruksvärdesprincipen skall tillämpas i framtiden, liksom om en rad andra frågor.

Nu kan inte Rigmor Ahlstedt begära replik på mitt anförande ef- tersom hon står efter mig på talarlistan, men jag skulle ändå vilja säga att det finns mycket i den motion som Centerpartiet har skrivit som har med självförvaltning att göra som jag tycker borde kunna tas med i detta framtida resonemang på ett naturligt sätt. Jag är också väldigt glad att man där poängterar allmännyttans roll i arbetet med ökad självförvalt- ning för de boende.

Fru talman! Jag vill härmed yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottsmajoritetens hemställan, inkluderande tillkännagivandet om hyresgästers inflytande vid ombyggnation.

Anf. 159 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Som moderat anser jag att den enskilda människan efter eget omdöme och fri vilja i möjligaste mån skall kunna bo där han eller hon vill. Carina Moberg pratar om att vi mellan raderna framför uppfatt- ningen att det skulle vara fullt med hyresrätt. Jag vill bara för protokollet tala om att jag har bott hos ett kommunalt bostadsbolag i Malmö i 35 år. Det har jag gjort av egen fri vilja därför att jag tycker att den boendefor- men passar mig bra. Det är den valfriheten jag vill ha.

Carina Moberg tog som exempel hyran i någon Stockholmsförort. Vad gjorde bruksvärdesprincipen där? Var det det faktumet att det jäm- förbara allmännyttiga bostadsbolaget var dåligt skött som gjorde att den privata värden kunde trissa upp hyran?

Vad gäller renoveringar kan jag säga att jag har ett förflutet som byggnadsarbetare. Vi skulle renovera gamla bostadsrättsföreningars bestånd. Ingen ville att man skulle renovera, därför att det var bra som det var. Man blev tvingad till enormt dyrbara renoveringar och ombygg- nader därför att man inte hade skött det löpande underhållet. Jag tror inte att man i första hand skall fråga hyresgästen om man skall renovera eller inte.

Jag noterade att Carina Moberg tycker att det är riktigt att det skall vara samma hyra för en lägenhet i Stockholms innerstad som för en lik- nande lägenhet i Rinkeby. Okej – ni kanske vinner några röster på det i Stockholm, men ni vinner ingenting på det runtom i Svea rike.

Vad gäller marknadshyror vill jag säga följande: Om vi hade haft en fungerande bostadspolitik hade vi haft hyror som var lägre än de hyror vi har i dag.

Anf. 160 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Till viss del kan jag hålla med om ert resonemang i mo- deraterna kring att bruksvärdessystemet kanske inte tillämpas på det sätt som det egentligen var menat att tillämpas, men jag kan inte hålla med om era slutsatser när ni föreslår att vi skall avskaffa allmännyttans hyres- ledande roll, åtminstone inte i dagsläget.

Ett ganska vanligt missförstånd i den här debatten är att bruksvärdess- systemet skulle vara lika överallt. Det beror till viss del på att det också har tillämpats på det sättet. Det viktigaste är att vi får ett samhälle med

rättvisa hyror och där vi har en balans på bostadsmarknaden för att undvika segregation. Jag anser inte att vi uppnår det genom att reformera systemet, plocka bort besittningsskyddet och skrota allt vad bruksvärdesprincip heter, utan jag anser att vi skall se över tillämpningen av bruksvärdesystemet.

Anf. 161 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att jag ställde fem frågor, och jag fick inte svar på en enda av dem. Carina Moberg har en chans till att svara.

Såvitt jag vet har vi moderater inte föreslagit att man skall ta bort besittningsskyddet. Om man t.ex. skall renovera en fastighet eller höjer hyran vid ombildning till bostadsrätter, om man tar bort bruksvärdesprincipen, skall inte någon som inte vill vara med behöva flytta ifrån sin lägenhet av det skälet.

Jag skulle ändå vilja ha svar på en fråga. Om någon har haft förmånen genom arv eller, inte att förglömma, genom svarta pengar – den som lyfter ögonbrynen ser att det ofta förekommer – att få en lägenhet i Stockholms innerstad, vill jag fråga: Tror Carina Moberg att kön till Stockholms innerstad hade minskat vad gäller förfrågan om lägenheter om man hade höjt hyran där med 10 % jämfört med hyran i t.ex. Rinkeby? I Malmö har vi sett att när man höjde hyran med 10 % i Limhamn blev det inte mindre attraktivitet i det området jämfört med i Rosengård.

Anf. 162 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Utan besittningsskydd, inget bruksvärdesystem. Det är självfallet helt oacceptabelt med den svarta handel med hyreskontrakt som pågår, kanske framför allt i Stockholms innerstad. Men även om man ser till att marknadsanpassa hyrorna i Stockholms innerstad tror jag inte att det innebär, med något slags automatik, att hyrorna sänks i andra områden. Det kommer snarare att ge legitimitet åt den redan i dag alltför höga hyresnivån i t.ex. ytterstadsområdena i Stockholms kommun.

Jag försöker verkligen svara på Sten Anderssons frågor, och jag hoppas att han blev mer nöjd den här gången – annars får vi fortsätta debatten vid ett senare tillfälle.

Anf. 163 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag blir lite förundrad när Carina Moberg först ryser över segregationen – det gör jag också, men den skapas ju av brist på valfrihet – och sedan säger att vi inte skall ha valfrihet. I nästa andetag säger hon att vi skall gå in på ökad självförvaltning. Det är i alla fall någon sorts valfrihet.

Jag är tveksam till att just de allmännyttiga bostadsföretagen skall vara de hyressättande hela tiden. Det kan ju variera mellan olika områden i landet, olika förhållanden osv. Jag tror att även detta kan bli hyreskostnadsdrivande i vissa fall.

Anf. 164 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Självklart skall vi ha mycket stor valfrihet inom boendet. Det tycker jag också. Jag försvarar med stor enfaset bostadsrätten och även egnahemmet och hyresrätten. Men många gånger när vi diskuterar

känns det som om vi klassar ned människor som väljer att hyra sin bostad. Det finns ju de som tycker att det är den bästa upplåtelseformen, utifrån den personliga situationen.

Jag anser, precis som jag sade i mitt anförande, att det är en bra lösning att just de allmännyttiga bostadsföretagen är hyresledande, med tanke på hur ägardirektiv och skötsel av dessa företag skall fungera när det fungerar som bäst. Det är självkostnadsprincipen som råder. Det finns stora möjligheter till demokrati och inflytande, även om det alltid kan förbättras. Där har vi olika uppfattningar i Kristdemokraterna och Socialdemokraterna.

Anf. 165 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Carina Moberg frågade i sitt anförande: Varför är det fult att inte äga? Jag vill ställa frågan: Varför är det fult att äga? Hälften av allt boende är i hyreshus, och hälften är i andra typer av boende. Det är tydligen så att svenska folket helst väljer andra typer av boendeformer.

Givetvis klassar vi inte ned någon. Alla skall ha rätt att välja. Sten Andersson, som talade här, har valt t.ex. en hyresrätt, såvitt jag kan förstå. Det är alltså friheten att välja alla typer av boendeformer som är det viktiga. Eftersom Socialdemokraterna håller tillbaka vissa boendeformer blir det trots allt snett med hälften-hälften. Jag tror att fördelningen skulle ha varit mycket annorlunda om man kunde välja mer eget ägande.

Anf. 166 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Det är inte fult att äga. Jag säger det igen. Men jag tycker att det skall finnas en rimlig möjlighet att i valfrihetens namn också välja att hyra sin bostad även i de centrala delarna av Stockholm. Vi ser vad som håller på att hända i Stockholms innerstad. Politiken skall inte centreras enbart till Stockholm, men nu låter vi detta vara ett exempel.

Jag anser inte – av andra skäl, som jag inte skall gå in på – att vi behöver en ny upplåtelseform som vi kallar ägarlägenheter. Om det är det Ulla-Britt Hagström syftar på vill jag säga att den frågan redan har diskuterats.

Vi socialdemokrater tycker alltså inte att det på något sätt är fult att äga sin bostad, och vi slår också vakt om de olika upplåtelseformerna. Vi anser att de som vill välja att hyra sin lägenhet också skall få göra det och att möjligheterna till inflytande behöver förstärkas.

Anf. 167 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Det hade naturligtvis varit intressant att ge sig in i den debatt som har pågått ett tag. Jag kan konstatera att moderaterna förra året var betydligt tydligare i sina angrepp på bruksvärdet, när de sade att det är alldeles för liten omflyttning i innerstaden när folk har råd att bo kvar i sina lägenheter. Det visar kanske lite mer vart moderaterna egentligen syftar, och uppenbarligen också kd.

Fru talman! Jag vill först bara instämma i Owe Hellbergs yrkande.

Jag kommer i resten av mitt anförande att framför allt uppehålla mig vid tre reservationer som Vänsterpartiet har lagt till betänkandet. De tre motionerna bakom reservationerna är av den arten att de skulle förstärka de boendes och de bostadssökandes inflytande och möjligheter till rätten till bostad. Reservationerna är numrerade 15, 16 och 17.

I reservation nr 15 tar vi upp behovet av minoritetsskydd avseende ombildning till bostadsrätt. Jag kan konstatera att det antagligen finns en majoritet i riksdagen för att förändra de regler som nu gäller. En utredning är tillsatt, och vi är från Vänsterpartiet beredda att avvakta utredningens förslag. Jag yrkar därför inte bifall till reservation 15 i dag.

Däremot skall vi beakta och se till att en regelförändring kommer till stånd. Att, som i dag, låta enkel majoritet avgöra ombildandet är inte rimligt. Att vara hyresgäst i en bostadsrättsförening är förknippat med en rad svårigheter och upplevs inte särskilt positivt av hyresgästen, och oftast inte heller av bostadsrättsföreningen, vars syfte inte i första hand är att vara hyresvärd. Ett minoritetsskydd vid försäljning skulle gynna både dem som i dag tvingas vara hyresgäster och dem som vill bilda bostadsrättsföreningar. Men vi avvaktar, som sagt, den utredning som kommer att lägga förslag om förändringar och förhoppningsvis också föreslå ett kraftigt förstärkt minoritetsskydd.

Fru talman! Reservationerna 16 och 17 yrkar jag däremot bifall till. Båda reservationerna är viktiga för att förstärka den sociala bostadspolitiken och är dessutom i vissa delar en förutsättning för den sociala bostadspolitiken.

Vänsterpartiet har flera år i rad ställt krav på ett återinförande av bostadsanvisningslagen. För varje år som har gått har vi kunnat konstatera att behovet av en sådan lag bara ökar. Bostadslösheten och hemlösheten ökar. Sociala myndigheter och kommuner har allt svårare att upprätthålla rätten till en bostad för alla.

Bostadsanvisningslagen, som upphävdes av den borgerliga regeringen 1993, hade tidigare lett fram till att en rad kommuner tecknat avtal med fastighetsägare, både i den privata och i den kommunala sektorn, utan att man behövde använda lagen. Effekterna av att lagen är borta är att de flesta avtal har försvunnit, och de avtal som i dag finns kvar är alldeles otillräckliga.

Om riksdag och regering på fullt allvar menar att bostaden är en social rättighet, krävs det att kommunerna får kraftfullare verktyg och att staten också ställer krav på kommunerna att ta ansvar.

I dag kan vi se motsatsen, hur fastighetsbolag ställer allt högre krav på blivande hyresgäster avseende både arbete, inkomst, social situation och tyvärr ibland även etnicitet. Vi kan konstatera att marknaden och den marknadsstyrda verksamheten inte tar ett socialt bostadspolitiskt ansvar. Detta ansvar förutsätter att vi som politiker ställer de krav och stiftar de lagar som är en förutsättning för det.

Vi kan också se att marknadslösningarna ofta leder till att grupper ställs helt utanför bostadsmarknaden. Socialtjänsten räcker inte längre när det gäller att skapa bostäder utan ger oftast bara tak över huvudet åt folk.

Jag besökte för ett antal veckor sedan ett härbärke och ett behandlingshem med drogfrihet i anslutning till härbärgen. Vid samtal med dem som bodde där visade det sig att de hade stora problem efter en lång tid i drogfrihet och efter genomgången behandling. Bl.a. hade de sett till att betala av sina hyresskulder och rättat till andra problem som uppstått under missbruksperioden. Ändå hade de ingen förutsättning för egenboende eller eventuella andrahandskontrakt. Det fanns folk som hade sökt uppemot 20–50 lägenheter utan att lyckas. För dessa grupper är bostads-

anvisningslagen en nödvändighet. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets motion i frågan.

Fru talman! Bostadsanvisningsrätten är inte tillräcklig för att stärka kommunernas möjligheter och skyldigheter. Efter det att borgarna tog bort bostadsförsörjningslagen har andelen kommuner som upprättat bostadsförsörjningsplaner minskat till 25 %. Antalet kommuner med bostadsförmedlingar har mer än halverats.

Då kan vän av ordning fråga sig om detta har någon betydelse. För oss vänsterpartister har det stor betydelse. Bostadsförsörjningslagen innebar att bostadspolitiken var en självklar fråga på kommunens agenda, och vi fick en aktiv bostadspolitisk debatt i kommunerna.

Den avgiftsfria bostadsförmedlingen gav dessutom kommunerna större förutsättningar att se till att den sociala segregationen kunde motarbetas. Bostadsförsörjningsprogrammet var ett starkt dokument som tvingade kommunerna att visa hur man tänkte lösa problemen på bostadsmarknaden och skulle också kunna vara ett instrument för att just bekämpa segregationen.

Genom ett återinförande av de av oss föreslagna lagarna skulle vi ta ett viktigt steg tillbaka mot en social bostadspolitik. Vi hade förhoppningen att i alla fall socialdemokraterna skulle ställa sig bakom förslagen, inte minst med tanke på kritiken när lagarna avskaffades och även, som vi upplever det, en allt större acceptans för våra förslag avseende bostadssektorn.

Fru talman! Utöver de lagsförslag som jag har redovisat vill vi dessutom att regeringen skall utreda ett förslag om rätten att pröva en hyresvärds skäl att neka rätten till hyreskontrakt.

Jag kan konstatera att utskottsmajoriteten faktiskt inte har någon invändning i sak utan delar vår uppfattning om det godtycke och de underliga regler som gäller för rätten att hyra bostad. Det enda argumentet mot vårt förslag tycks vara att när den överklagande får rätt, finns lägenheten i alla fall inte tillgänglig. Jag kan bara beklaga att utskottet inte har förstått vår motion.

Den kanske viktigaste funktionen med prövningsrätten är den förebyggande effekten. Om inte detta räcker får vi väl skärpa lagstiftningen ytterligare med möjlighet till vitesföreläggande eller t.o.m. inhibering av hyreskontrakt.

Det som sker i dag är inte rimligt. Bostadsföretagens skäl att säga nej är i dag så många att en förändring är nödvändig. Min dotter kunde, efter att ha haft inkomst i ett halvår, visa upp att hon hade arbete. Men hon kunde inte få en lägenhet med mindre än att hennes föräldrar vara beredda att teckna hyresborgern. Det gjorde vi naturligtvis för att hon skulle få en lägenhet, men det skulle inte ha behövts. Hon skulle haft möjlighet att överklaga beslutet och få rätt, för det fanns inget skäl för att inte få ett hyreskontrakt.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 16 under mom. 22 och till reservation 17 under mom. 23, så har jag varit riktigt tydlig.

Anf. 168 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! På grund av olyckliga omständigheter, dvs. ett flyg som var tre timmar försenat, hade jag inte möjlighet att delta vid justeringen av detta betänkande. Av det skälet finns Folkpartiet inte med i några

reservationer. Det är därför som jag har blivit placerad så långt ned på talarlistan, och det mesta är därför redan sagt.

Jag vill ändå säga att Folkpartiet ställer upp på innehållet i reservation 3 om hyresgästinflytande vid ombyggnad och i reservation 13 om en bostadsrättsförenings självbestämmande över sina stadgar.

Vidare vill jag säga några ord om självförvaltning. Här skulle jag ha fogat en reservation till betänkandet om jag hade haft fysisk möjlighet att göra det.

Ökad självförvaltning ger hyresgästen makt i sitt boende och bidrar till stabila förhållanden och ökad trivsel. Den kan också bidra till en ökad integration i utsatta bostadsområden. Men de regler som i dag finns för självförvaltning gäller enbart de hyresgäster som omfattas av en kollektiv överenskommelse. Folkpartiet anser att även en mindre grupp av hyresgäster, t.ex. de som bor i ett hyreshus, bör ges ökade möjligheter till självförvaltning. Vi har i vår motion Sf634 yrkat på en sådan förändring. I Storstadskommitténs betänkande *Egenmakt* föreslås att en särskild lag om självförvaltning skall knytas till hyresförhandlingslagen. Förslaget bygger på att hyresgästerna skall bilda en egen förening för självförvaltning. En sådan ordning skulle, enligt vår mening, ge större flexibilitet för hyresgästerna än nuvarande system.

Jag yrkar bifall till Folkpartiets motion Sf634, yrkande 14 och därmed avslag på reservation 6 och på utskottets hemställan på denna punkt.

Jag vill avsluta med att säga några ord till Carina Moberg, som i den föregående debatten sade att detta med valfrihet inte gäller hyresgäster. Jag vill då påpeka att i mitt anförande i den debatten sade jag att valfriheten skall innebära att den som vill skall kunna välja ägarlägenhet, hyreslägenhet eller bostadsrättslägenhet, så att detta inte är okänt.

Anf. 169 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag skall be att få börja med att yrka bifall till reservation 6 under mom. 8. Samtidigt vill jag göra en rättelse. Det skall inte stå att motionen från Folkpartiet avstyrks i vår reservation. Jag tillstyrker även folkpartimotionen.

I denna reservation har vi reserverat talat om betydelsen av att ge hyresgäster möjligheter till självförvaltning. Varför?

Bakgrunden till reservationen är de åsikter som vi i Centerpartiet har framfört i vår motion med namnet Integrationspolitik, mångfald och lika möjligheter.

I det avsnitt i motionen som handlar om boendet lyfter vi fram behovet att människor från olika kulturer verkligen möts och ser varandra samt att människor får möjlighet att vara med och påverka sitt boende och sin omgivning. Vi vill klarlägga att det i första hand inte är ett etniskt utan ett socialt problem att inte människor möts över gränserna.

Vissa bostadsområden är starkt eftersatta i fråga om underhåll och service trots att hyrorna har samma nivåer som för lägenheter i andra mer exklusiva områden. Med tanke på den diskussion vi förde i föregående ärende finns det skäl att uppmärksamma att det finns sociala segregationsproblem även när man hyr sitt boende. Det är alltså inte någon garanti.

Förorterna, speciellt de som har en etnisk och kulturell mångfald, har förutsättningar som inte finns på andra håll. Det är helt klart att språklig

och kulturell mångfald är en tillgång i en alltmer internationaliserad värld. Dessa skiftande erfarenheter anser vi att man måste ta till vara.

Det tycks ibland som om det officiella samhället har svårt att inse att människor trivs i olika miljöer. Det offentliga samtalet kretsar ofta kring miljonprogrammets yttre miljö utan tanke på att det är människors hembygd det handlar om.

Utvecklingen av dessa områden måste ske i samarbete med de boende. I det offentliga samtalet måste vi ändra oss och klart säga att det är människors hembygd det handlar om. Segregationen i och mellan bostadsområden är också stor. Det gäller inte enbart i storstäderna utan i de flesta orter och samhällen i Sverige.

Utifrån vad jag nu har beskrivit från vår motion och utifrån den diskussion som vi har haft här i dag känns det märkligt att det inte finns enighet och insikt i utskottet om att hyresgästens möjlighet till självförvaltning bör stimuleras från statsmakternas sida.

Det kan t.ex. ske genom att tillåta hyressäkningar om man åtar sig att städa sin trappuppgång eller att sköta andra saker i huset som måste göras för att det skall fungera och bli trivsamt. Förutom ett tillskott till den personliga ekonomin, som inte är oviktigt för någon, ger självförvaltningen därutöver naturliga möjligheter till grannkontakter, gemenskap och ökad trivsel.

Fru talman! Jag är förvånad att några talare drog in såväl fastighets-skatt som räntebidrag i debatten om det här betänkandet, som inte alls handlar om de sakfrågorna. Till de frågorna får vi all anledning att återkomma eftersom beredningar pågår.

Förutsättningar för neutralitet mellan olika boendeformer måste arbetas fram. Det har inte minst diskussionen som förts här i dag av oss ledamöter i bostadsutskottet givit belägg för.

Anf. 170 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Yvonne Ångström höll nu ett anförande om s.k. självförvaltningssystem för hyresrätter. Vi är nu rätt överens om att man behöver det. Sedan gjorde hon mig lite besviken. Jag hade hoppats att hon skulle våga gå längre än att det handlar om att få lov att städa trapporna.

Det handlar faktiskt även om den ekonomiska förvaltningen av den bostad man bor i. Att förvalta någonting själv innebär inte bara att man får lov att ta över vissa sysslor. För mig innebär förvaltning rätten att styra hyresutveckling, styra låneutveckling och annat som gäller ens fastigheter.

Jag är lite nyfiken på om man från Folkpartiet är intresserad av att göra så kraftiga begränsningar i den privata äganderätten att man kan låta brukarna få ett aktivt inflytande över det som är det riktigt väsentliga när det gäller självförvaltning.

Anf. 171 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Folkpartiet får tala för sig. Jag talar för Centerpartiet!

Jag hade inte så många minuter på mig eftersom jag anmälde mig sist till talarlistan. Annars skulle jag också ha påtalat det som Sten Lundström säger. Jag tror att vi är ganska eniga om den här frågan.

Det handlar om att de som äger hyreslägenheterna också tar sitt ansvar. Det pågår en diskussion i de allmännyttiga bostadsbolagen runtom i

landet som det är ganska intressant att ta del av. Man har t.ex. begripit att man talar om vad som är ett hem för någon.

Anf. 172 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Först vill jag be om ursäkt för att jag använde både fel namn och fel partibeteckning på Rigmor Ahlstedt från Centerpartiet. Jag ber om ursäkt för det.

Detta är en intressant fråga. Den kan vi diskutera vidare. Det är naturligtvis så att för allmännyttan, som nästan till hundra procent är kommunalt ägt, kan man via ägardirektiv från kommunerna ganska lätt omsätta förslaget i praktiken.

Problemet är den stora delen privata hyresfastigheter. Det kräver en lagändring som också innebär en inskränkning av det privata ägandet. Är Centern beredd att gå med på det ser vi fram emot det.

Anf. 173 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Någon inskränkning i det privata ägandet skall vi inte ha. Den privata äganderätten är reglerad i grundlagen i Sverige. Det är jag tacksam för. Men jag håller med Sten Lundström om att detta är frågor som vi skall återkomma till, diskutera och titta på.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 februari.)

19 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 16 februari

1998/99:173 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsministern
Älvdalens skjutfält

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 17 februari

1998/99:367 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till miljöministern
Genmanipulerad majs

1998/99:368 av *Martin Nilsson* (s) till försvarsministern
Minröjning

1998/99:369 av *Anita Johansson* (s) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Social bostadspolitik

1998/99:370 av *Jan-Evert Rådström* (m) till näringsministern
Svensk Bilprovning
1998/99:371 av *Lars Björkman* (m) till näringsministern
Säkerhetsrådgivare
1998/99:372 av *Tuve Skånberg* (kd) till miljöministern
Giftläckage

Prot. 1998/99:57
17 februari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 17 februari

1998/99:307 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsministern
Regionalpolitiken
1998/99:336 av *Owe Hellberg* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
De preliminära bostadsbidragen
1998/99:337 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsministern
Åldersgränser för vissa bidrag och förmåner
1998/99:338 av *Henrik Westman* (m) till finansministern
Fastighetsskatten
1998/99:342 av *Morgan Johansson* (s) till utbildningsministern
Dyslexi
1998/99:346 av *Lena Olsson* (v) till finansministern
Regler för skattskrivning
1998/99:347 av *Sten Tolgfors* (m) till finansministern
EMU-utanförskapet, prispress och konkurrenstryck
1998/99:349 av *Kjell Eldensjö* (kd) till utbildningsministern
Inackorderingstillägg för gymnasieelever
1998/99:351 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Arvoden till förtidspensionerade
1998/99:356 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöministern
Tönningefloarna
1998/99:357 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Konsumentskydd på Internet
1998/99:358 av *Berit Jöhannesson* (v) till försvarsministern
Särskilda påfrestningar på samhället i fred
1998/99:361 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Skolans ordningsregler

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 12 § anf. 44
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 93 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 17 § anf. 114 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 18 § anf. 169 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
5 § Förnyad bordläggning.....	1
6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 10 februari.....	2
JuU10 Hemlig teleavlyssning, m.m.....	2
JuU11 Ett nytt offentligt rättssystem.....	2
LU6 Vissa ändringar i marknadsföringslagen, m.m.....	2
LU7 Franchising.....	2
LU8 Upphovsrätt till musikaliska verk.....	2
LU9 Vissa fastighetsrättsliga frågor, m.m.....	3
Meddelande om samlad votering.....	4
7 § EU-frågornas behandling i riksdag och regering.....	4
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU11	4
Anf. 1 PER LAGER (mp)	4
Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s)	6
(Beslut fattades efter 16 §.).....	6
8 § Riksdagens arbetsformer	7
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU20	7
Anf. 3 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	7
Anf. 4 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	8
Anf. 5 GÖRAN MAGNUSSON (s)	9
Anf. 6 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	10
Anf. 7 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	10
Anf. 8 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	11
Anf. 9 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	11
Anf. 10 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	12
Anf. 11 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	12
Anf. 12 HARALD NORDLUND (fp).....	12
Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	13
Anf. 14 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	13
Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp).....	13
Anf. 16 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	15
Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	15
Anf. 18 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	16
Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	16
Anf. 20 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	17
Anf. 21 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	17
Anf. 22 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	18
Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	18
Anf. 24 GÖRAN MAGNUSSON (s)	18

Anf. 25	GU DRUN LINDVALL (mp)	19
Anf. 26	GÖRAN MAGNUSSON (s)	19
Anf. 27	GU DRUN LINDVALL (mp)	20
	(Beslut fattades efter 16 §.)	20
9 §	Utvärdering av icke-finansiella ägare till banker	20
	Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU13	20
	(Beslut fattades efter 16 §.)	20
10 §	Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet	20
	Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU14	20
Anf. 28	FREDRIK REINFELDT (m)	20
Anf. 29	PER LANDGREN (kd)	21
Anf. 30	LISBET CALNER (s)	22
Anf. 31	PER LANDGREN (kd)	22
Anf. 32	LISBET CALNER (s)	22
	(Beslut fattades efter 16 §.)	23
11 §	Investerarskydd	23
	Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU15	23
Anf. 33	FREDRIK REINFELDT (m)	23
Anf. 34	PER LANDGREN (kd)	24
Anf. 35	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	25
Anf. 36	PER LANDGREN (kd)	25
Anf. 37	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	25
Anf. 38	PER LANDGREN (kd)	26
Anf. 39	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	26
	(Beslut fattades efter 16 §.)	26
12 §	Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag	26
	Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU16	26
Anf. 40	LENNART HEDQUIST (m)	26
Anf. 41	SIV HOLMA (v)	28
Anf. 42	PER LANDGREN (kd)	30
Anf. 43	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	30
Anf. 44	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	31
Anf. 45	LENNART HEDQUIST (m) replik	33
Anf. 46	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	33
Anf. 47	LENNART HEDQUIST (m) replik	34
Anf. 48	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	34
Anf. 49	PER LANDGREN (kd) replik	35
Anf. 50	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	35
Anf. 51	PER LANDGREN (kd) replik	35
Anf. 52	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	36
Anf. 53	BIRGITTA CARLSSON (c)	36
Anf. 54	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	37
Anf. 55	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	37
Anf. 56	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	38
Anf. 57	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	38
Anf. 58	KARIN PILSÄTER (fp)	38
Anf. 59	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	39
Anf. 60	KARIN PILSÄTER (fp)	40

Anf. 61 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	40
Anf. 62 KARIN PILSÄTER (fp).....	41
(Beslut fattades efter 16 §.).....	41
13 § Ändringar i rättshjälpslagen.....	41
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU6	41
Anf. 63 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	41
Anf. 64 GUNNEL WALLIN (c)	42
Anf. 65 SIW PERSSON (fp)	43
Anf. 66 HELENA FRISK (s)	44
Anf. 67 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	45
Anf. 68 HELENA FRISK (s) replik	45
Anf. 69 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	46
Anf. 70 HELENA FRISK (s) replik	46
Anf. 71 GUNNEL WALLIN (c) replik	46
Anf. 72 HELENA FRISK (s) replik	46
Anf. 73 GUNNEL WALLIN (c) replik	47
Anf. 74 HELENA FRISK (s) replik	47
Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v).....	47
Anf. 76 KIA ANDREASSON (mp)	49
(Beslut fattades efter 16 §.).....	49
14 § Åtgärder mot mc-kriminaliteten	49
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU7	49
Anf. 77 GUN HELLSVIK (m).....	49
Anf. 78 KIA ANDREASSON (mp)	51
Anf. 79 MORGAN JOHANSSON (s).....	53
Anf. 80 KIA ANDREASSON (mp) replik	56
Anf. 81 MORGAN JOHANSSON (s) replik	56
Anf. 82 KIA ANDREASSON (mp) replik	56
Anf. 83 MORGAN JOHANSSON (s) replik	56
Anf. 84 GUN HELLSVIK (m) replik.....	56
Anf. 85 MORGAN JOHANSSON (s) replik	57
Anf. 86 GUN HELLSVIK (m) replik.....	57
Anf. 87 MORGAN JOHANSSON (s) replik	58
Anf. 88 YVONNE OSCARSSON (v).....	58
Anf. 89 GUN HELLSVIK (m).....	59
Anf. 90 YVONNE OSCARSSON (v).....	59
Anf. 91 GUN HELLSVIK (m).....	59
Anf. 92 YVONNE OSCARSSON (v).....	59
(Beslut fattades efter 16 §.).....	59
15 § Penningtvätt, m.m.....	60
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU8	60
Anf. 93 ANDERS G HÖGMARK (m).....	60
Anf. 94 INGVAR JOHNSSON (s).....	61
Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m) replik.....	63
Anf. 96 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	63
Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m) replik.....	64
Anf. 98 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	64
Anf. 99 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	65
(Beslut fattades efter 16 §.).....	66

16 § Konsumentpolitiska frågor.....	66
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU10.....	66
Anf. 100 BERIT ADOLFSSON (m).....	66
Anf. 101 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	69
Anf. 102 VIVIANN GERDIN (c).....	70
Anf. 103 KARIN OLSSON (s).....	71
Anf. 104 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	73
Anf. 105 KARIN OLSSON (s) replik.....	73
Anf. 106 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	73
Anf. 107 KARIN OLSSON (s) replik.....	74
Anf. 108 TANJA LINDERBORG (v).....	74
Anf. 109 YVONNE RUWAIDA (mp).....	76
Anf. 110 KARIN OLSSON (s) replik.....	78
Anf. 111 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	78
Anf. 112 TASSO STAFILIDIS (v).....	79
Anf. 113 ULF NILSSON (fp).....	80
Beslut.....	81
KU11 EU-frågornas behandling i riksdag och regering.....	81
KU20 Riksdagens arbetsformer.....	82
FiU13 Utvärdering av icke-finansiella ägare till banker.....	82
FiU14 Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet.....	83
FiU15 Investerarskydd.....	83
FiU16 Statlig fastighetsförvaltning och fastighetsinvesteringsbolag.....	83
JuU6 Ändringar i rättshjälpslagen.....	84
JuU7 Åtgärder mot mc-kriminaliteten.....	85
JuU8 Penningtvätt, m.m.....	86
LU10 Konsumentpolitiska frågor.....	86
Beslut om uppskjuten votering.....	88
17 § Kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter.....	88
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU2.....	88
Anf. 114 CARINA ADOLFSSON (s).....	88
Anf. 115 STEN LUNDSTRÖM (v).....	89
Anf. 116 EWA THALÉN FINNÉ (m).....	91
Anf. 117 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	92
Anf. 118 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	92
Anf. 119 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	93
Anf. 120 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	93
Anf. 121 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	93
Anf. 122 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	93
Anf. 123 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	94
Anf. 124 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	94
Anf. 125 ULF BJÖRKLUND (kd).....	94
Anf. 126 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	95
Anf. 127 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	95
Anf. 128 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	95
Anf. 129 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	96
Anf. 130 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	96

Anf. 131 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	96
Anf. 132 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik.....	97
Anf. 133 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	97
Anf. 134 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik.....	97
Anf. 135 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	97
Anf. 136 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	98
Anf. 137 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	98
Anf. 138 CARINA ADOLFSSON (s) replik.....	99
Anf. 139 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	99
Anf. 140 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	99
Anf. 141 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	100
Anf. 142 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	101
Anf. 143 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	101
Anf. 144 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	101
Anf. 145 EVA ARVIDSSON (s).....	101
Anf. 146 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	103
Anf. 147 EVA ARVIDSSON (s).....	103
Anf. 148 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	103
Anf. 149 EVA ARVIDSSON (s).....	103
(Beslut skulle fattas den 18 februari.).....	103
18 § Hyresrätt och bostadsrätt	103
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU3	103
Anf. 150 STEN ANDERSSON (m)	103
Anf. 151 OWE HELLBERG (v)	105
Anf. 152 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	107
Anf. 153 OWE HELLBERG (v) replik	109
Anf. 154 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	109
Anf. 155 OWE HELLBERG (v) replik	109
Anf. 156 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	109
Anf. 157 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	110
Anf. 158 CARINA MOBERG (s)	110
Anf. 159 STEN ANDERSSON (m) replik	113
Anf. 160 CARINA MOBERG (s) replik	113
Anf. 161 STEN ANDERSSON (m) replik	114
Anf. 162 CARINA MOBERG (s) replik	114
Anf. 163 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	114
Anf. 164 CARINA MOBERG (s) replik	114
Anf. 165 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	115
Anf. 166 CARINA MOBERG (s) replik	115
Anf. 167 STEN LUNDSTRÖM (v).....	115
Anf. 168 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	117
Anf. 169 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	118
Anf. 170 STEN LUNDSTRÖM (v).....	119
Anf. 171 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	119
Anf. 172 STEN LUNDSTRÖM (v).....	120
Anf. 173 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	120
(Beslut skulle fattas den 18 februari.).....	120
19 § Anmälan om interpellation	120
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	120

Prot. 1998/99:57
17 februari

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor 121
22 § Kammaren åtskildes kl. 17.06. 122

Elanders Gotab, Stockholm 1999